

Аналітичний центр «Нова Економіка»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

**ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО
СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ**

23 лютого 2019 року

Київ
2019

УДК 339.9(063)
Г54

Глобалізація сучасного світового господарства: стан, проблеми, ефективність: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 23 лютого 2019 р.). – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2019. – 120 с.

УДК 339.9(063)

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ковбатиюк М. В., Кузьменко О. М. МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ.....	6
Коломиец В. Н. ВОЗМОЖНЫЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭКОНОМИК.....	10
Химинець В. В., Цімболинець Г. І. РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	14
Чебаненко Д. І. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ ...	19

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Казбекова К. Д. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН.....	24
Сєвідова І. О., Плигун С. В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	28
Слюсар Л. О., Арестов С. В. ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	31

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Артеменко Н. В. ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	34
Великих К. О. ЕКОНОМІЧНІ ДИСБАЛАНСИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	38
Дубенець В. П. СЕРТИФІКАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЗЕД ПІДПРИЄМСТВА	41
Збиранник О. М., Кривошея К. В. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ В УКРАЇНІ: НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ	44
Кириченко О. С. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	48
Коваленко А. В. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	50
Кравченко М. В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	54

Матковський П. Є. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ ПРИКАРПАТТЯ.....	58
Хаврова К. С. ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	61
СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Безус В. О. ІНВЕСТИЦІЇ У ВІДНОВЛЕННЯ УРБАНІСТИЧНОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ПОТУЖНИЙ КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	64
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Катоніна Т. В., Арестов С. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ	68
Плужнікова Л. М. ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА	71
СЕКЦІЯ 6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Горбань С. Ю. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	75
Монташевич С. М., Шутка С. Є. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ	80
Олійник О. В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	85
Шепель І. В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	88
СЕКЦІЯ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Petrushka O. V., Shuliuk B. S. PECULIARITIES OF PENSION PROVISION OF POLAND	94
СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	
Поліщук В. Г. РОЛЬ МВФ У БОРГОВІЙ ПОЛІТИЦІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	97
Русаль О. І. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	101
СЕКЦІЯ 9. МАРКЕТИНГ	
Гавриш О. М. СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	107

Кондрацький Б. В. КОНТЕКСТНА РЕКЛАМА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	109
Kushchova V. S. NEUROMARKETING OR HOW TO ENTER TO THE CUSTOMER'S BRAIN	114
Сотников Ю. Н., Ерешко А. И. ПРАКТИЧНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИЙ BIG DATA В ПОЛИТИКЕ КОМПАНИЙ	116

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ковбатюк М. В.

кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки

Кузьменко О. М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

*Державний університет інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна*

МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Морському транспорту належить головна роль в міжконтинентальному і міжрегіональному обміні товарами. Це обумовлено масовістю вантажопотоків і відносною дешевизною морських перевезень, що забезпечується великою вантажопідйомністю морських суден і порівняно незначними капіталовкладеннями в облаштування морських шляхів. Морський транспорт відіграє найважливішу роль для острівних держав, оскільки велика частина їх зовнішньо-торговельних вантажів перевозиться морем.

За оцінками ООН, у 2017 році у світі обсяг вантажних перевезень морем зріс на 3,8% та склав 10,7 мільярда тонн. Тобто понад 80% об'єму світової торгівлі відбувається морем. За оцінкою Ради конференції ООН з питань торгівлі та розвитку до 2050 року попит на вантажні перевезення зросте утричі. Зростання попиту на морський транспорт пояснюється зростанням кількості населення у світі, урбанізації, розширення промисловості та збільшення попиту з боку споживача [1].

В умовах сучасної глобалізації та інтернаціоналізації виробництва, що інтенсивно розвивається, стабільне, безперебійне транспортне обслуговування міжнародного товарообміну стає невід'ємною умовою нормального функціонування і розвитку окремих економік, регіонів і світової економіки в цілому. Пріоритетними стають якісні чинники транспортних послуг, а саме: швидкість, вартість, сервіс,

стабільність. Ці чинники визначають рівень конкурентоспроможності транспортних систем, включаючи морський транспорт.

Необхідно відзначити, що глобалізація світової економіки і пов'язані з нею процеси розвитку міжнародних зовнішньоекономічних зв'язків держав вимагають нового підходу до використання морського флоту в міжнародних перевезеннях. В світі відбувається поступове об'єднання економічних і політичних структур, які раніше розділялися державними кордонами, національним законодавством, грошовими системами та інше. В Європі таке зближення держав і народів призвело до утворення Євросоюзу і введення єдиної грошової одиниці – євро. В основі такого процесу, який зачіпає і інші регіони, лежать потреби і реалії сучасної економіки, прагнення до досягнення максимальної ефективності виробництва. Зрозуміло, не залишається осторонь і торговельне мореплавство – галузь, яка забезпечує перевезеннями близько 80% всієї світової торгівлі.

Прогнозні оцінки розвитку світової економіки вказують на те, що основні товарні потоки будуть зосереджені в трикутнику «США – Європа – Далекий Схід» [2, с. 13]. Усередині цього трикутника знаходиться Україна. Її вигідне географічне положення між Європою і Азією, наявність портів і портової інфраструктури, внутрішніх комунікацій дає можливість активної участі національних підприємств і організацій в здійсненні міжнародних морських перевезень, особливо транзитних вантажів. Обслуговування транзитних вантажопотоків дозволяє ефективно використовувати наявні резерви пропускної спроможності транспортних шляхів, призводить до їх розвитку і вдосконалення.

Вагома роль морського транспорту у міжнародному поділі праці призвела до того, що всі, навіть сухопутні країни, намагаються мати свій флот, а $\frac{2}{3}$ його тоннажу зосереджено під прапорами 10 країн.

Top 10 Ship Owning Nations 2019 очолила Греція. За останній рік вартість грецького флоту зросла більш ніж на \$ 5 млрд, зараз флот країни оцінюється в \$ 100 млрд Японія займає 2 місце серед провідних країн-судновласників – сукупна вартість її флоту становить понад \$ 94 млрд Китай зайняв 3 місце і відзначився найбільшим зростанням вартості – \$ 6,3 млрд за рік. Загальна сума вартості його флоту складає \$ 91 млрд Сінгапурські судновласники зайняли 4 місце, збільшивши вартість свого флоту на значні \$ 3,1 млрд Загальна вартість \$ 50 млрд Норвегія посіла 5 місце. Країні належить другий найдорожчий флот транспортно-буксирних теплоходів. Друга п'ятірка виглядає таким

чином: 6 місце – США, 7 місце – Німеччина, 8 місце – Південна Корея, 9 місце – Великобританія і 10 місце – Данія [3].

Як бачимо, великий торговий флот у своєму розпорядженні мають традиційно морські країни: Японія, Великобританія, США, Греція, Норвегія, Франція, Німеччина, Іспанія. Це виправдано географічно й економічно, адже вони споживають багато сировини, що ввозиться морем з інших континентів, тому їх флот пристосований для доставки масових, головним чином сировинних, вантажів. Менш значний тоннаж інших країн відображає ступінь розвитку їх зовнішніх зв'язків. Разом з тим, непомірно великий флот у Ліберії, Панами, Сінгапуру, Кіпру і Бермудських островів, який не відповідає ні промислового розвитку, ні обсягам зовнішньої торгівлі цих країн. Це пояснюється тим, що статистика Регістру Ллойда (Lloyd's Register of Shipping – одна з кількох міжнародних судноплавних класифікаційних асоціацій, затверджених урядами країн, що займаються пошуком, розвідкою і видобуванням вуглеводнів на морі; відає сертифікацією і класифікацією бурових платформ, трубопроводів та інших морських конструкцій) враховує не фактичну приналежність суден будь-якій країні, а реєстраційну, тобто під прапором якої країни зареєстровано судно. Зазначені країни за порівняно невелику плату дозволяють реєстрацію іноземних транспортних суден під своїм прапором. Така угода вигідна іноземним судновласникам, адже знижуються їх експлуатаційні витрати за рахунок зменшення стягнених з них податків, низької заробітної плати командам цих суден тощо. Наприклад, з судна США, яке ходить під ліберійським прапором, стягується податок в розмірі 2% від доходу, тоді як з того ж судна, яке ходить під прапором своєї країни, стягувалося б 30-50%. Підставними прапорами цих країн широко користуються судновласники розвинутих країн: США, Великобританії, Німеччини, Італії та інших. І вся ця операція представляє собою своєрідну форму вивезення капіталу в такій сфері матеріального виробництва, як транспорт. Водночас є група країн, для яких послуги морського транспорту – значне джерело надходження валюти, наприклад, Греція, Норвегія, Сінгапур тощо.

З початку 90-х років, коли морський транспорт став стрімко кількісно і якісно змінюватися, в світовому суднобудуванні склалися тенденції, які актуальні і нині. Насамперед, вони виявлялися в збільшенні розмірів і відповідно потужності суден. Експлуатація великих суден економічно ефективніша, ніж середніх і дрібних.

Великовантажні судна більш стійкі і швидкі, тому вони менш залежні від погодних умов, можуть ходити короткими, хоча і «бурхливими» маршрутами. Це призводить до прискорення перевезення вантажу і скорочення питомих (в розрахунку на 1 тону вантажу) витрат на амортизацію, паливо, заробітну плату. Крім того, для великих суден питомі транспортні витрати зменшуються за рахунок зростання обсягу перевезень швидше, ніж зростає вартість великих суден і пов'язані з цим витрати. Ці чинники стимулюють будівництво великотоннажних суден – в цьому полягає загальний закон концентрації виробництва на морському транспорті.

Останніми роками існує тенденція до зменшення значення універсальних суховантажів і до підвищення ролі спеціалізованих суден: контейнеровозів, ліхтеровозів, балкерів тощо, використання яких рентабельніше в умовах сучасного вантажообміну. Також необхідно відмітити, що з'явилося декілька нових типів морських суден: ролкери для перевезення транспортних засобів і людей, транспортери транспортних засобів, транспортери скраплених природного і нафтового газів, комбіновані судна, які дозволяють перевозити на одному судні різні типи вантажів.

На стан і розвиток морського флоту розвинутих країн істотно впливають кризи, валютні потрясіння, конкуренція тощо. Зокрема, останні роки характеризуються кризою надлишкової вантажоспроможності транспортного флоту. Це означає систематичне недовикористання вже існуючого тоннажу. Особливо важку депресію переживає танкерний флот розвинутих країн, що пов'язано з падінням попиту на нафту і з інфляцією. У результаті виник навіть новий вид бізнесу – оренда портових акваторій, пристосованих для тривалого відстою бездіяльних супертанкерів. У деяких випадках власники тримають такі судна у відкритих районах, оскільки порожні танкери вибухонебезпечні і їх стоянка в портах обходиться дуже дорого.

Морський транспортний флот продовжує розвиватися і вдосконалюватися. Перспективний напрямок у розвитку флоту – створення суден на підводних крилах і на повітряній подушці. Їх основна перевага – висока швидкість. Швидкість цих суден в 3 рази більше, ніж у звичайних, однак поки що вони мають малу (2-3 тис. тонн) вантажопідйомність і можуть працювати при порівняно невеликих хвилях. Поліпшення конструкції цих суден дозволить більш широко впровадити їх у практику. Технічна думка суднобудівельників працює і в напрямку створення підводних транспортних суден. Вони можуть

експлуатуватися незалежно від стану погоди і плавати під льодами. Таким чином, майбутній флот розширить можливість транспортного використання океану.

Література:

1. Роп Н. ООН: Понад 80% об'єму світової торгівлі відбувається морем. – Режим доступу: <https://hromadske.radio/news/2018/11/24/oon-ponad-80-ob-yemu-svitovoyi-torgivli-vidbuvayetsya-morem/amp>.
2. Шаров О.М. Деякі аспекти зовнішньої політики України щодо вибору гео економічних пріоритетів / О.М. Шаров // Стратегічна панорама. – № 2. – 2017. – С. 12-19.
3. Top 10 Ship Owning Nations 2019. – Режим доступу: <https://www.blog.vesselsvalue.com/single-post/2019/02/07/176bn-increase-in-top-10-global-fleet-values-2019>.

Коломиец В. Н.

докторант кафедри «Финансы и экономическая безопасность»

*Днепропетровский национальный университет
железнодорожного транспорта
имени академика Всеволода Лазаряна
г. Днепр, Украина*

ВОЗМОЖНЫЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНЫХ ЭКОНОМИК

Глобализация современного мирового хозяйства обуславливает происходящие структурные и институциональные изменения, диктует логику исследования новой экономики через призму институционализации.

Определенные методологические предпосылки для исследования осуществлено в работах таких авторов, как Р. Босмен, Р. Роджерс [1], К. Рихтар, С. Краус, А. Брем, С. Дурст, К. Гизельбрехт [2], К. Келли [3], Дж. Рифкин [4], А. Сандараян [5] и др.

Рассмотрение возможных институциональных моделей развития глобальных экономик стало необходимостью.

Институциональная модель – это совокупность ядра, созданная базовыми экономическими институтами и оболочки. Эта оболочка,

которая образует защитный пояс для поддержания равновесия существующей хозяйственной системы, образованная ядром.

Изменения в экономике могут происходить эволюционно, дискретным путем, через постепенное накопление новых правил и норм в оболочке, которые при определенных условиях проектируются на базовые институты ядра, создавая основу для новой институциональной модели экономики.

Таким образом, изменения в новой экономике включает изменения базовых институтов ядра институциональной модели развития глобальной экономики (собственность, власть, управление, капитал, человеческий капитал, знания, информация, интеллект, инновации), а также развитие и обновление элементов, которые формируют оболочку исследовательской программы институциональной модели новой экономики.

Для новой экономики характерны такие черты:

- превращение знаний, интеллекта, инноваций в базовые ресурсы экономического развития;
- превращение информации в ведущий инструмент экономического развития;
- преобладание сферы услуг в экономической модели развития;
- глобализация информационных сетей, электронного рынка товаров и услуг, облачных технологий, виртуализация экономики;
- выдвигание человеческого капитала на ведущее место в общественном развитии, через креативность, инновационную активность и коммуникативность;
- развитие глобальных сетевых коммуникаций и их конкуренции.

Издержки владения правами собственности часто превышают стоимость доступа к ним. В элитном сообществе давно поняли, что владеть виллами в различных частях света, парком дорогих автомобилей, самолетами и яхтами дороже, чем делить их с другими людьми [6].

Процесс институциональной трансформации современного обмена благодаря интернет коммуникациям чаще всего называют «совместной экономикой». Хотя за этим названием стоят многочисленные процессы, которые могут быть базовыми (системообразующими) для новой экономики. По мнению Д. Миллера, совместная экономика – это экономический принцип, который постоянно развивается. Проще говоря, это использование новой социальной технологии для облегчения обмена товарами или услугами между двумя или более сторонами [7].

Тогда возникает вопрос, а где же здесь проявление новой экономики, в чем состоит инновация? Например, транспортные компании типа UberB, в основу своего сервиса заложили инновационный подход отдельной экономики, но на его основе построили классическую капиталистическую фирму ничего общего с новой экономикой не имеющей [4].

Перед участниками транспортного обслуживания возник вопрос: зачем отдавать свои доходы капиталистической компании, если они могут объединиться в кооператив на демократических началах, взять кредит в банке, запустить собственную систему GPS и оставлять честно заработанные деньги себе? В то же время мы наблюдаем, как многие проекты, родившиеся в капиталистической среде, постепенно превращаются в общественно значимые явления – например, Facebook или Google. Разделенная экономика, по сути – это натуральный обмен, а по значению – это новая экономика. И крупному, «классическому» бизнесу, хочет он того или нет, приходится с этим считаться.

Теоретические основы экономики совместного потребления, очевидно, заложены институциональной экономической теорией в теории прав собственности. Более полная реализация этих прав стала возможной только на этапе перехода к информационному обществу с одной стороны, и значительном изменении в мышлении людей, с другой.

Возможные институциональные модели развития глобальных экономик следующие:

1) потребитель для потребителя, когда клиенты сами обмениваются товарами или услугами друг з другом через средства массовой информации или социальные сети без участия бизнеса. Эта институциональная модель в наибольшей мере выражает сущность «что мое, то твое» [1]. В отличие от традиционных моделей обмена она формирует новые институты не столько экономического, сколько социального характера взаимодействия людей. Двигателями новых правил является стремление людей не к выгоде от обмена, а удовлетворение, сопричастность к действию, которое приносит радость, полученные от оказания услуги и взаимодействия с теми, кто в этом нуждается. Примером такой модели может быть временное и, практически, бесплатное предоставления жилья нуждающимся (например, на Новый год, в Париже, студентке из Кракова), бесплатный перевоз попутчиков на личном транспорте.

2) модель бизнеса «потребитель-бизнес», которая позволяет предприятиям извлекать выгоду из потребителей – и наоборот. В модели предприятия получают выгоду от желания потребителей называть свою цену или предоставлять данные маркетинговой компании, в то время как потребители получают выгоду от гибкости, прямой оплаты льготных продуктов и услуг. Бизнес диверсифицирует свою деятельность, добавляя к ней услуги для нового или особенного потребителя. Такая модель иногда используется филиалами Amazon и Google Adwords.

3) наиболее распространенная бизнес-модель коммерческой транзакции между производителем и потребителем, при которой предприятия продают товары или услуги потребителям. Эта форма относится к онлайн-продаже товаров или к электронному приложению, когда производители или розничные продавцы продают свои товары потребителям через Интернет. К таким компаниям можно отнести; Walmart, American Eagle, Colourpop Cosmetics.

4) модель относится к компаниям, которые сосредоточены на продаже товаров или услуг другим компаниям или бизнес для бизнеса. К компаниям, которые исповедуют модель бизнеса относят: Ripple, Replyup, Content Rockstar.

Синтез основных институциональных моделей глобальной экономики дает возможность сформулировать некоторые принципы, на которых она базируется:

- трансформация частной собственности путем углубления и диверсификации ее прав;
- изменения характера рыночных и нерыночных коммуникаций всех экономических субъектов;
- вовлечение в обмен недоиспользованных активов;
- расширение интернет-платформ;
- потребность людей и фирм в оптимизации своих расходов.

Таким образом, возможные институциональные модели развития глобальных экономик определяются глобализацией современного мирового хозяйства, которая обуславливает происходящие структурные и институциональные изменения, диктует логику исследования новой экономики через призму институционализации.

Литература:

1. Bosman, R., Rogers R., (2010), What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption, HarperBusiness, <https://www.amazon.com/Whats-Mine-Yours-Collaborative>.

2. Richter C., Kraus S., Brem A., Durst S. Giselbrecht C., (2017), Digital entrepreneurship: Innovative business models for the sharing economy, Creativity and Innovation Management, № 8.
3. Kelly, Kevin, (1998), New Rules for New Economy, 10 Radical strategies for connected world, Middlesex, <https://kk.org/mt-files/.../KevinKelly-NewRules-withads.pdf>.
4. Rifkin, Jeremy, (2015), The Zero Marginal Cost Society: The Internet of Things, the Collaborative Commons, and the Eclipse of Capitalism Paperback, N.Y.
5. Sundararajan, A., (2016), The Sharing Economy: the End of Employment and the Rise of Crowd-Based Capitalism.
6. Kolodny, L., (2016), Jay-Z backed JetSmarter raises \$105 million to become Uber for private jets, <https://techcrunch.com/2016/12/12/jay-z-backed-jetsmarter-raises-105-million-to-become-uber-for-private-jets/>.
7. Miller, D., (2018), What Is the Sharing Economy (and How Is it Changing Industries)? <https://www.thebalancesmb.com/the-sharing-economy-and-how-it-changes-industries-4172234>.

Химинець В. В.

доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародних економічних відносин

Цімболинець Г. І.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин

*Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Словацька Республіка реалізувала протягом 1989–2006 років ряд суттєвих соціально-політичних змін. Перш за все, це були зміни політичного устрою держави – перехід від тоталітарного до демократичного ладу – зі значними проявами прав і свобод особистості. Далі йшли економічні реформи у вигляді усунення бар'єрів на шляху розвитку ринкової економіки, заснованої на приватній формі власності. Та це все не дало би суттєвих результатів без змін в територіально-адміністративному устрої організації держави, особливо без нової структури державного управління та надання адміністративних послуг [1].

Основна мета реформування системи державного управління полягала в тому, щоб запропонувати нові стратегічні рішення, які би мали реалізувати конституційне право громадян впливати на державну владу і підвищити роль місцевого самоврядування.

Якщо перша половина 20-го сторіччя характеризувався зміцненням центрального уряду практично всіх європейських країн, то в другій половині, для більшості країн з ринковою економікою характерним стає елемент децентралізації управління. А кінець 20-го та початок 21-го сторіччя характеризується реформою державного управління в бік децентралізації владних повноважень на місцевий рівень, як частиною послідовного регіонального розвитку багатьох європейських країн.

Починаючи з 1998 року, Уряд Словаччини поступово змінив свій територіально-адміністративний поділ та створив другий рівень місцевого самоврядування (вищі територіальні одиниці – Краї), одночасно передав декілька сотень повноважень від державного рівня управління до муніципалітетів та цих новостворених вищих територіальних одиниць, тим самим забезпечив фінансування місцевого самоврядування і таким чином посиливши територіальну автономію у прийнятті рішень. При реалізації цих змін, були створенні умови для повноправної участі громадян у державних справах, сформувався принцип субсидіарності, збільшення повноважень і відповідальності місцевих органів влади у наданні адміністративних послуг, так й у розвитку сіл, селищ і вищих територіальних одиниць – Країв.

Ці фундаментальні зміни, разом з «боротьбою за демократію», розділенням функцій органів місцевого самоврядування і Країв були умовою для членства Словаччини в ЄС.

Реформа державного управління стала однією з основних системних змін в процесі трансформації Словаччини. Її мета полягала в тому, щоб сформувати сучасну децентралізовану демократичну державу, яка б надала своїм громадянам реальні можливості для участі в процесах управління. Децентралізація влади стала одним з тих чинників, які суттєво вплинули на загальний соціально-економічний розвиток країни. Зміна влади в 1998 році в Словаччині створила сприятливі умови для продовження процесу децентралізації, який був розпочатий в 1990 році, але в наступний період до 1998 року був практично припинений у зв'язку з не бажанням політичних еліт віддавати владу «на міста».

Реформи державного управління, особливо при такій докорінній зміні, як це відбувається в посткомуністичних країнах, повинні бути комплексними, злагодженими та ефективними, разом з застосуванням принципів субсидіарності та залученням до прийняття управлінських рішень широких верств суспільства.

Організаційна структура державного управління (по Ніжнанському 2005) географічно й історично змінюється. Це залежить від ряду факторів, наприклад, від форми влади, державної філософії влади, від існуючої правової системи, а також реального історичного розвитку.

Державне управління в Словаччині відбувається на трьох рівнях: – місцевий рівень; – вищі територіальні одиниці (або Край); – державний рівень. Станом на 1 січня 2004 року відбувся перерозподіл понад 400 повноважень від державного рівня управління до муніципалітетів і Країв з метою підвищення ефективності та якості адміністративних послуг. Були інтегровані (шляхом об'єднання) регіональні (обласні) та районні рівні управління, а ланки органів спеціалізованого державного управління, ті що безпосередньо підпорядковані міністерствам були ліквідовані.

Словацький уряд має виконавчу владу. Відповідно до Закону «Про компетенцію» окремі міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади керують державними адміністраціями.

Основні завдання, що виконуються центральним урядом, є: економічна політика, зовнішня політика, політика безпеки, оборони, цивільної оборони, пожежної служби, юстиції, в'язниці, митні права, валютні, податкові органи (за винятком місцевих податків), пошта, залізниця, система шосе, першого класу дороги, служби праці та зайнятості, вища освіта, деякі медичні, культурні та освітні установи, аеропорти (регіональний спільно з муніципалітетами і Краєм), планування, охорона природи, регіональна політика (спільно з муніципалітетами та Краєм).

Паралельно зі змінами в системі державного управління відбулася зміна судової системи і поліції. На рівні місцевого самоврядування не існує ніякого підпорядкування між муніципалітетами і Крайовим урядом.

Основні засади децентралізації Словаччині.

Визначені цілі реформи могли бути досягнуті лише за умови активної участі та співпраці громадян Словаччини. Тому реформа державного управління мала поважати загальноприйняті принципи громадянського суспільства, субсидіарності, ефективності, прозорості та гнучкості.

А. Громадянське суспільство

Успіх «Словаччини в третьому тисячолітті» обумовлений участю громадян, і тому необхідно було створити умови для їх можливої участі. Це означає абсолютно нові відносини між громадою та владою, територіями та органами самоврядування, бізнесом та суспільством.

Були визначені основні проблеми того часу:

1. Надмірне втручання державного сектора в райони, де воно неефективне та недоцільне.

2. Значна вразливість бізнес-класу, особливо малих та середніх підприємств, що поглиблювалася централізованою державною політикою.

3. Неспроможність третього сектору.

4. Надмірний вплив державної влади на органи місцевого самоврядування.

При формуванні відносин між суспільством та «третім сектором» необхідно зважати на той факт, що все більше і більше завдань державного управління в розвинутих і багатих країнах передаються організаціям третього (некомерційного) сектору, із відповідним обсягом фінансування з державного бюджету (в США 38% доходів третього сектору надходить від місцевих або державних бюджетів, для виконання делегованих повноважень). У цьому криється спільний інтерес взаємодії третього сектору і органів місцевої влади.

Б. Субсидіарність.

Словацька Республіка на час початку реформи була однією з країн з найвищим ступенем централізації. Про це свідчить такий показник як частка видатків місцевих бюджетів від загального обсягу державних витрат Словаччини (12%) у порівнянні з середнім показником країн ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку – 19%), Швеції (45%), Данії (50%), Угорщини (25%) та Польщі (20%).

Субсидіарність влади означає, що вищі ланки управління мають бути додатковими або другорядними при вирішенні завдань, які виникають на нижніх ланках. Іншими словами, принцип субсидіарності вимагає розбудови системи урядування не зверху вниз, а знизу вгору.

В. Ефективність.

Для того, щоб Словацька Республіка ефективно співпрацювала з іншими європейськими країнами і в середині країни, вона має мати

ефективну структуру державного управління. Тільки добре організована та ефективна державна влада зможе мобілізувати місцевий та регіональний потенціал (людський, природний та ресурсний), дозволить активно залучати громадян, громадські об'єднання у суспільне життя та регіональний розвиток.

Ефективність витрат на державне управління дозволить збільшити фінансові ресурси для надання послуг населенню, та для участі в програмах іноземної підтримки з спільним фінансуванням як від держави, так і від приватного сектору та іноземного капіталу. Ефективність державного управління дасть змогу більш ефективно співпрацювати у сфері державно-приватного партнерства.

Г. Прозорість.

Прозорість структури державного управління, її модернізація, вдосконалення інститутів та персоналу, постійна освіта, суттєві зміни у фінансуванні державного сектору, передача частини повноважень органам місцевої влади і, таким чином, збільшення можливостей контролю над інститутами державного управління, а також чітке розмежування відповідальності, усунення явищ корупції – забезпечують економічний та соціальний розвиток громадян Словацької Республіки.

Д. Гнучкість (еластичність).

Важливо, щоб державна влада гнучко реагувала на внутрішні національні потреби, разом з тим співставляючи їх з глобальними світовими трендами. Диференціювання потреб та вимог регіонів, вимагає диференційованого підходу до розвитку регіонів та гнучкості у державному управлінні.

Література:

1. NIŽŇANSKÝ, V. a spol.: Decentralizácia na Slovensku. Bilancia nekonečného príbehu 1995 – 2005. [online]. [cit. 2008-03-17]. Dostupné na internete: http://www.vlada.gov.sk/decentralizacia/dokumenty/decentralizacia_bilancia.pdf.
2. Konceptia územného rozvoja Slovenska – KURS2001. Dostupné na internete: <https://www.mindop.sk/.../konceptia-uzemneho-rozvoja-slov...>

Чебаненко Д. І.
аспірант кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Будучи енергетично залежною державою Україна поставила перед собою мету ліквідації залежності від імпорту вуглеводів, яка призводила до гальмування стабільного економічного розвитку. Тому, використання відновлюваних джерел енергетики для задоволення потреб населення і підприємств є для України життєвою необхідністю.

В поєднанні з постійним технічним розвитком, це призвело до реструктуризації і перегляду методів використання традиційних паливно-енергетичних ресурсів, та росту обсягів використання відновлюваних джерел енергії, що було відображено в законі України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність».

Незважаючи на те, що в світі віддається перевага розвитку вітроенергетиці та сонячній енергії, необхідно також розглянути варіант, що є найбільш доцільним та економічно вигідним для вирішення проблем з нестачею енергоресурсів в паливно-енергетичному комплексі та використовує природний потенціал сільсько-господарського сектору України, а саме біоенергетику.

Дослідженням впровадження та розвитку відновлюваної енергетики займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: С. Азар, І. Андрійчук, В. Дорнбург, Е. Сміт.

Біоенергетика має потенціал стати тією необхідною ланкою, що дозволить зробити перехід до масштабного використання ВДЕ на території України більш стабільним і пришвидшити виконання плану досягнення долі ВДЕ в системі енергоспоживання України в 11% до 2020 р. та 20% в 2035 р. відповідно.

Перспективи розвитку використання біомаси в Україні пов'язані з поточним низьким рівнем використання відходів сільськогосподарського сектору. Початок активного використання біомаси в енергетичному секторі стимулюватиме розвиток регіональної

економіки, та призведе до зменшення залежності від імпорту енергоносіїв, а саме вугілля та природного газу.

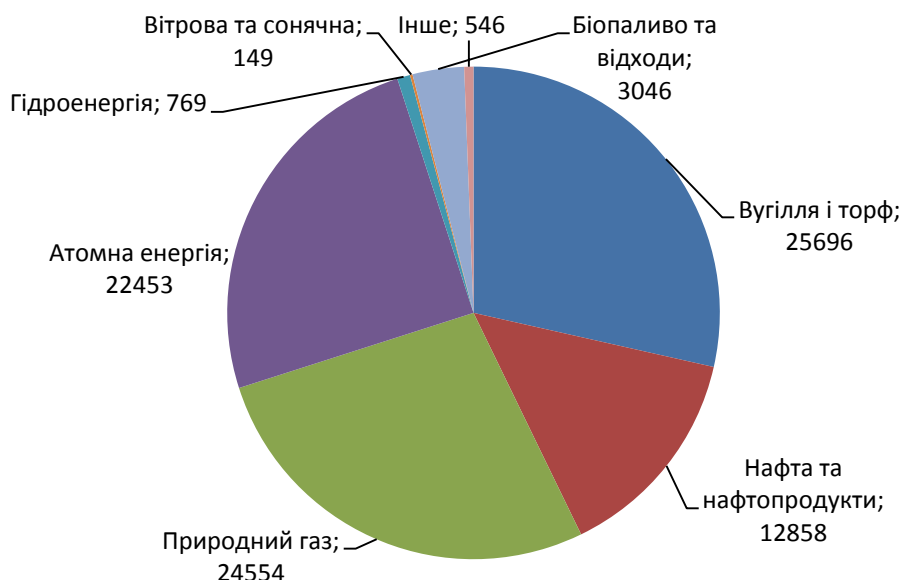

Рис. 1. Структура ринку енергетики України (тис. т н.е.)

Джерело: складено автором на основі [1]

В структурі ВДЕ за 2017 р. біопаливо та відходи займають першу позицію з долею 79,76% від загального обсягу виробництва, з них вироблено 3618 тис. т н.е. і експортовано 542 тис. т н.е. порівняно з 3346 тис. т н.е. (+0,8%) за 2016 р.

Слід виділити три основні напрями розвитку ринку біоенергетики, а саме: ринок твердих біопалив та біогазу, націлений на задоволення потреб сектору опалення, сектору електроенергетики і окремих споживачів, а також ринок рідких біопалив, що орієнтований на потреби автопромислового сектору.

Основним джерелом біомаси є відходи сільськогосподарського сектору, харчової промисловості, лісозаготівлі та обробки деревини. Також для отримання біомаси використовується ряд спеціальних енергетичних культур – рапс, соняшник, міскантус і т.д. Відходи отримані за рахунок сільського господарства поділяються на первинні, отриманні при зборі врожаю (солома, стеблі, качани) та вторинні, що виникають під час обробки на підприємствах. Відходи використовуються самими аграрними підприємствами в якості добрив та корму, проте більша частина утилізується шляхом спалення без отримання економічної вигоди. Найбільший економічний ефект від

використання біомаси можливо отримати при її застосуванні в якості палива в секторі опалення та для виробництва електроенергії на ТЕС, з послідуєчим використанням золи багатої на такі елементи, як К, Р та Mg в якості добрив. Основна проблема використання біомаси аграрного походження полягає в сезонності заготівлі та обмеженого часу збору.

Дослідження структури ринку біоенергетики виявило, що найбільша частка належить сегменту твердих біопалив у вигляді дров, пелет, брикетів отриманих з відходів лісогосподарського сектору. Гальмування розвитку цього сектору обумовлене тим, що приватні компанії не мають права проводити лісозаготівлю у державних лісах, що складають 73% (7,6 млн га) від усіх лісових ресурсів. Це призводить до недостатнього використання порубкових решток та деревини, отриманої шляхом санітарних рубок лісу, котрі можливо застосовувати в енергетиці. Однак, необхідно враховувати, що особливістю спалювання пелет є той факт, що сировиною повинні бути спеціальні сорти дерева з мінімальним вмістом важких металів, що випадають в осад при спалюванні, що приводить до обмеженості сировинної бази.

Більш активний розвиток відмічається в секторі біогазу. Майже в два рази більше електроенергії на основі біогазу було отримано в 2018 р. у розмірі 40 МВт, порівняно з показниками 2016 р., що склали 21 МВт (+90%). Проте, найбільший рівень приросту в отриманні електроенергії на основі біогазу відбувся в 2017 р., в розмірі 14 МВт відносно 2016 р. Основні потужності виробництва отримуються за рахунок переробки відходів агропромислового сектору та при використанні звалищного газу, а саме 25 МВт і 15 МВт відповідно. За інформацією Держенергоефективності України, щорічно на території країни утворюється 10 млн т твердих відходів, що при правильному використанні дозволить виробляти 150-250 м³ звалищного газу з однієї тони брухту, з потенційною можливістю отримати приблизно 1 млрд м³ газу для потреб споживачів.

Необхідно зауважити, що виробництво біогазу в світі є однією з найбільш стрімко розвиваючихся технологій. Станом на кінець 2017 р. в США функціонувало більш ніж 2100 заводів з виробництва біогазу, з них 250 працюючих на відходах тваринництва (отримано 116 млн кВт год.), 1240 на основі установок для очищення стічних вод, з них 107 виробили 1,2 млрд кВт год. електроенергії та 654 об'єкта по видобутку звалищного газу, котрі поставили 11,5 млрд кВт год.

електроенергії, що відповідає 0,3% від загального обсягу виробництва електроенергії в США за 2017 р. [3].

Схожа ситуація спостерігається і в країнах ЄС. Більша частина біогазу використовується для виробництва електроенергії, рівні споживання в країнах варіюються та складають в середньому 4% по відношенню до природного газу. Лідером споживання біогазу виступає Німеччина з долею в 12%. Основним джерелом біогазу в ЄС виступає біомаса отримана за рахунок сільськогосподарського сектору – 74% та звалищного газу – 17% [2].

Найбільш приваблива можливість для розвитку біогазу в Україні полягає в використанні вже існуючих заводів сільськогосподарського сектору (тваринництва, сахароваріння, спиртової промисловості) шляхом модернізації обладнання для використання відходів їхнього виробництва з метою виробітку електроенергії та опалення на основі біогазу в якості автономної системи енергопостачання.

Що до виробництва біопалив, то Україна має значний потенціал для розширення ринку споживання біодизеля та біоетанола в якості чистого пального та домішок до традиційного бензину, проте цей напрям біоенергетики відмічається значним рівнем стагнації порівняно з передовими країнами світу. Станом на 2017 р. в Україні було вироблено 3,8 тис. т біоетанолу, порівняно з 8,6 тис. т в 2016 р., а виробництво біодизелю було відсутнє. В той же час такі країни як США, Бразилія та Німеччина активно розвивають цю галузь виробництва та отримали 36,9 млн т, 18,5 млн т, 3,3 млн т біопалива відповідно.

Структура біомаси для переробки в біопаливо в США за 2017 р. складалася з соєвої олії – 52%, олії каноли – 13%, кукурудзяної олії – 13%, тваринних жирів – 10%, та інші – 12%. Основними ресурсами для виробництва біопалива в світі залишаються рапсова олія, пальмова олія, соняшникова олія. Активне використання відходів сільськогосподарського сектору та стимулювання вітчизняного виробництва біопалива дозволить розширити обсяги виробництва до 1 млн т біоетанолу та 180 тис т біодизелю в рік.

На основі проведеного аналізу встановлено, що природний ресурсний потенціал та сільськогосподарська орієнтованість виробництва створюють сприятливі умови для розвитку та використання енергії біомас в Україні на рівні провідних європейських країн та впровадження їх в економічну практику.

Існуюче гальмування розвитку цього напрямку ВДЕ України відбувається за рахунок неефективного використання відходів

сільськогосподарського сектору, недосконалої законодавчої бази з питань лісогосподарювання та недостатньої підтримки зі сторони уряду підприємств, орієнтованих на використання енергії біомаси.

На нашу думку, при розвитку ВДЕ необхідно визначити доцільні масштаби відновлюваної енергії у сформованому паливно-енергетичному господарстві країни, наявність традиційних енергоносіїв та стан існуючої енергосистеми.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний сайт European Biogas Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://european-biogas.eu>.
3. Офіційний сайт U.S. Energy Information Administration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eia.gov>.

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Казбекова К. Д.

магістр спеціальності «Менеджмент
інноваційної діяльності»

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Процеси інституційних змін в аграрному секторі економіки України наразі виступають одними з найважливіших елементів сталого розвитку держави та її регіонів, підвищення її конкурентоспроможності, зміцнення національної безпеки. В останні роки аграрний сектор економіки країни демонструє позитивну динаміку та збільшує обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Формування структури виробництва та системи його організації в умовах інституційних змін майже дійшли до свого логічного завершення.

Аграрний сектор є локомотивом розвитку національної економіки, більше 40% валютної виручки сьогодні потрапляє до країни в результаті діяльності аграрного сектору, Україна займає лідируючі позиції у світі як країна-експортер аграрної продукції [1]. Так, вступ України до СОТ та євроінтеграційні процеси відкривають для вітчизняних, зокрема, аграрних підприємств, нові ринки збуту, що є передумовою збільшення можливих експортних обсягів. Для кожної країни експорт – важливий чинник економічної системи. Від рівня експортного потенціалу країни – потенційної спроможності і можливості країни експортувати наявні та нарощувати експорт нових виробів, ресурсів і послуг, – значною мірою залежить її місце в системі світового господарства, вплив на загальносвітові процеси, що визначає не лише економічну, а й політичну вагомість країни, авторитет і місце держави в міжнародних відносинах.

Сучасні трансформації в аграрному секторі економіки України є результатом багаторічної зміни інституціонального середовища, в якому можна виділити такі етапи:

1. Трансформаційний до формування ринкового інституціонального середовища в аграрному секторі економіки (1900–1999 рр.) [2].

2. Реформаційний – становлення нових форм інституціонального середовища в аграрному секторі економіки (2000–2008 рр.) [3].

3. Адаптаційний – в умовах членства України в Світовій організації торгівлі (СОТ) (2009–2015 рр.).

4. Інтеграція інституціонального середовища в аграрному секторі економіки у міжнародний простір (бере початок з 2016 р.)

Україна поступово нарощує обсяги експорту аграрної та харчової продукції в усіх регіонах світу, але при цьому питання диверсифікації товарної та географічної структури залишається пріоритетом діяльності. Так, 17% ВВП формує аграрний комплекс України (з урахуванням переробної промисловості). У той же час дотації аграріям з держбюджету становлять 1% ВВП. Український аграрний експорт у 2018 р. зріс на 880 млн дол. США у порівнянні з 2017 р. та сягнув нового рекорду – 18,8 млрд дол. США [4]. Експорт продукції рослинництва збільшився на 762 млн дол. США до 17,4 млрд дол. США. Вартість експорту продукції тваринництва зросла на 118 млн дол. США до 1,4 млрд дол. У 2017 р. вагому частку українського аграрного експорту традиційно формували зернові культури, з часткою 38,4%, олії – 23,3% та насіння олійних культур – 10,2%.

Регіональна структура аграрного і харчового експорту залишилася стабільною: найбільшим ринком для нас були країни Азії, куди експортовано вітчизняної продукції на 7,3 млрд дол. США за 11 місяців 2018 р.

Друге місце займають країни Європейського Союзу – 5,6 млрд дол. США Третє місце за країнами Африки з результатом експорту 2,2 млрд дол. США За даними міністерства аграрної політики і продовольства, найбільшими покупцями українських аграрних та харчових товарів у 2018 р. стали: Індія, куди було експортовано продукції АПК на 1,8 млрд дол. США, Китай – 1,2 млрд дол. США, Нідерланди – 1,2 млрд дол. США, Іспанія – 1,04 млрд дол. США та Єгипет – 888 млн дол. США.

За даними Державної служби статистики, виробництво сільсько-господарської продукції в Україні у січні-грудні 2018 р. у порівнянні з 2017 р. зросло на 7,8%. Таким чином, зростання за 2018 р. стало

максимальним за останні п'ять років [5]. Так, в Україні 2018 року зібрали рекордний урожай кукурудзи – 35,5 млн тонн, соняшнику – 13,7 млн тонн і сої – 4,4 млн тонн.

При цьому найбільше зерна зібрали в Полтавській обл. (6,4 млн тонн), Черкаській обл. (4,8 млн тонн) і Вінницькій обл. (6,1 млн тонн). А найвищу врожайність за 2018 р. показали Черкаська (72,8 ц/га), Вінницька (71,3 ц/га) і Хмельницька (71,6 ц/га) області [5].

Також, слід зазначити, що Україна продовжує нарощувати агроекспорт, який становить чималий відсоток від загального товарообігу. З п'яти ключових позицій дві займають продукти аграрного сектора. Основу агрохарчового експорту 2018 р. становили зернові культури з часткою 38,1%, масла – 23,4% і насіння олійних культур – 10,5%.

ТОП-5 категорій товарів, які експортує Україна, виглядає наступним чином: недорогоцінні метали та вироби з них – 25,6%; чорні метали – 21,9%; продукти рослинного походження – 19,8%; зернові культури – 14,4%; машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – 10% [5].

На основі проведеного дослідження, можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку країни стоять проблеми створення оптимальних інституційних умов для ефективного аграрного господарювання.

Україна повинна адаптуватися, наблизитися до стандартів ЄС. Так, наша країна має поступово адаптувати свою нормативно-правову базу до європейського законодавства та реформувати інститути державного управління до накопичених у рамках ЄС принципів, правил та норм. Проблема недосконалості нормативно-правового законодавства потребує вирішення, оскільки саме законодавство окреслює загальні положення взаємодії всіх суб'єктів аграрно-економічних відносин та надає стимули для прогресування галузі. Відповідно, від політичних рішень залежить стимулювання чи гальмування ініціативи підприємців, прийняття господарських рішень, залучення інвестицій тощо. Через можливість інституційних перетворень неможливо дати чітку картину майбутнього.

Крім цього, прогнозується загострення конкуренції на міжнародних ринках сільськогосподарської продукції. В найближчі 5–10 років світовий обсяг виробництва аграрної продукції прогнозовано збільшиться, зокрема, що експортується з України, переважно зерна на 355–365 млн т та олійних культур – на 100–105 млн т [6].

Тому, вітчизняним експортерам буде складніше утримувати свої позиції на світових ринках. Реформування потребує система управління аграрним виробництвом і сільськими територіями в умовах децентралізації владних повноважень, розвитку місцевого самоврядування в селах, міжгосподарського та громадського самоуправління в галузі. Необхідно за стандартами ЄС змінити принципи діяльності системи стратегічного управління комплексним розвитком, функції та організаційну структуру органів державного та громадського управління; змінити інститути рентних та орендних відносин; розвивати інститут підприємництва, саморегулювання та самоуправління в аграрному секторі економіки. Зрештою, значний ступінь невизначеності є бар'єром для укладання довгострокових договорів учасниками інституційного середовища та лишає їх інвестиційної зацікавленості.

Зокрема перенацілювання системи оподаткування від стимулюючої до фіскальної та посилення втручання контролюючих органів у діяльність підприємств значно гальмують залучення інвестицій в аграрну галузь економіки країни та не стимулює підприємців до активних заходів щодо розвитку свого бізнесу, що веде до зменшення виробництва продукції. Для забезпечення оптимістичного сценарію розвитку аграрного сектору економіки країни необхідно проаналізувати стан галузі в цілому і обґрунтувати оптимальні варіанти формування інституційного середовища в майбутньому.

Література:

1. Глава уряду – аграріям: агросектор є локомотивом розвитку економіки України [електронний ресурс] / Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал». – Режим доступу: [https:// www.kmu.gov.ua/ua/news/250433700](https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250433700) – назва з екрана.
2. Постанова Верховної Ради України «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 р. № 563Е XII // Відомості Верховної УРСР (ВВР). – 1991. – № 10. – С. 100.
3. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 3.08.1999 № 1529/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1529/99>.
4. Український аграрний експорт до країн ЄС збільшився на 8,7% в 2018 році, – Ольга Трофімцева [електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/node/26793>.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Пугачов М.І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін / М.І. Пугачов // Економіка АПК. – 2017. – № 5. – С. 12–18.
7. Власенко А. Експортний потенціал АПК України в умовах євроінтеграції / А. Власенко // Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 6-7 квітн. 2017 р. (ЛТЕУ м. Львів). – Тернопіль: Крок, 2017. – С. 19–21.
8. Єрмолаєв А. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування [електронний ресурс] / А. Єрмолаєв, І. Клименко, В. Ємець, С. Таран. – К., 2015. – 27 с. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/549/file/Agro%202015.pdf>.
9. Кирилюк Є.М. Аграрний ринок як економічна категорія: сутнісні ознаки й особливості / Є.М. Кирилюк // Агросвіт. – 2011. – № 12. – С. 2–10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2011_12_2.
10. Ожелевська Т.С. Фермерство в Україні: перспективи розвитку [електронний ресурс] / Т.С. Ожелевська, В.Й. Поплавський // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/ru/archive/53>.

Сєвідова І. О.

доктор економічних наук,
доцент кафедри прикладної економіки
і міжнародних економічних відносин

Плигун С. В.

аспірант кафедри прикладної економіки
і міжнародних економічних відносин

*Харківський національний аграрний університет
імені В. В. Докучаєва
м. Харків, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

В умовах трансформації світового економічного простору, вітчизняним аграрним підприємствам доводиться зтикатися з мінливістю економічних умов і проблемами, готових схем вирішення яких немає. За визначенням дослідників Н.М. Проценко та Т.А. Бутенко нині в Україні не налагоджено ефективної роботи по вивченню та прогнозуванню кон'юнктури ринку продукції рослинництва як одному з

найважливіших напрямів досліджень, що пояснюється не підготовленістю відповідних фахівців, відсутністю необхідного організаційного, методичного та технічного забезпечення, а також складністю дослідницьких процедур в умовах стихійності та динамічності ринкових процесів [1].

Тому в сучасних економічних умовах невідкладною є проблематика здійснення процесу контролю змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства на засадах науково обґрунтованих методик на основі передбачення змін та впливу на них. Задля пристосування організаційно-економічної діяльності до змін зовнішнього середовища, підприємство повинно зміцнювати організаційно-економічний потенціал, враховуючи ці зміни, оскільки неможливо зробити абсолютно точний прогноз змін, чи повністю їх контролювати. Отже, одним з головних завдань ефективного управління діяльністю підприємства, у всій її багатовимірності, є визначення умов та вимог зовнішнього середовища підприємства, які реалізуються через продаж споживачам продукції підприємства.

Дослідження ринкової кон'юнктури та її основних показників є важливою частиною ефективного здійснення господарської діяльності, починаючи з етапу визначення напрямку діяльності, і закінчуючи прийняттям рішення про припинення чи реорганізацію діяльності. При цьому, необхідність збору та опрацювання великого масиву інформації, яка стосується з'ясування стану ринкової кон'юнктури дещо ускладнює визначення перспектив її розвитку на тривалий період [2; 3].

На наш погляд, визначення напрямів дослідження кон'юнктури має ґрунтуватися на виборі того її виду, вивчення якого необхідне для досягнення поставленої мети. Аналіз літературних джерел, присвячених проблемам дослідження ринкової кон'юнктури, свідчить, що погляди різних вчених розбігаються щодо класифікації її видів.

Так, Н.Д. Кондратьєв виділив два види кон'юнктури – просту та диференційовану. За визначенням простої кон'юнктури, вона розраховується як відношення показників даного моменту до попереднього. Диференційована кон'юнктура визначається шляхом порівняння показників простої кон'юнктури одного ринку до показників простої кон'юнктури іншого ринку, внаслідок чого виникає запитання – ринки яких товарів можна досліджувати для визначення диференційованої економічної кон'юнктури: товарів-замінників чи товарів, не пов'язаних у товарній лінії [4].

Диференційована кон'юнктура визначається шляхом порівняння показників простої кон'юнктури одного ринку до показників простої кон'юнктури іншого ринку, внаслідок чого виникає запитання – ринки яких товарів можна досліджувати для визначення диференційованої економічної кон'юнктури: товарів-замінників чи товарів, не пов'язаних у товарній лінії. Якщо при цьому виникає потреба збору інформації з іншого ринку, то трудомісткість самої процедури істотно зростає.

Деякі дослідники виділяють ще й галузеву кон'юнктуру. Але її недоцільно виділяти окремим видом, оскільки питання галузі у сучасних умовах є досить дискусійним.

Об'єднання кон'юнктури товарних ринків як елементів у загальногосподарську кон'юнктуру як дещо ціле, додає останній нових якостей, яких немає у утворюючих її товарних кон'юнктурах. У цьому проявляється одна із системних властивостей економічної кон'юнктури – емерджентність, тобто властивість цілісної системи володіти характеристиками, що не випливають з властивостей її складових елементів, які розглядаються поза системою.

Дослідження загальногосподарської кон'юнктури становить інтерес з позицій державного управління економікою, а також з позицій інвестиційного бізнесу, оскільки стан загальногосподарської кон'юнктури є одним з найважливіших показників інвестиційного клімату [5].

З урахуванням цього, вважаємо, що найбільший інтерес для підприємств у ринкових умовах становить дослідження кон'юнктури товарного ринку, під яким можна розуміти систематичний, цілеспрямований збір і аналіз даних про стан та розвиток кон'юнктури ринку, які дозволяють обґрунтувати стратегію і тактику організаційно-економічної діяльності підприємств в умовах ризику та невизначеності.

Література:

1. Проценко Н.М., Бутенко Т.А. Стан та напрями розвитку системи інформаційного забезпечення аграрного виробництва і сільського населення. *Ефективна економіка*. № 12, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5327> (дата звернення: 11.02.2019).
2. Сільське, лісове та рибне господарство. Київ: Державна служба статистики України, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ17_u.htm (дата звернення: 11.02.2019).
3. Индекс инфляции (Украина). Финансовый портал Минфин. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/infl> (дата звернення: 11.02.2019).

4. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики. М.: Экономика, 1989. 526 с.
5. Ільїн В. Ю. Глобалізація та її вплив на конкурентоздатність підприємств аграрного сектору економіки України: монографія. Луганськ: Ноулідж, 2014. 436 с.

Слюсар Л. О.

студентка

Арестов С. В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки природокористування

Одеський державний екологічний університет

м. Одеса, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сертифікація – форма здійснюваного органом з сертифікації підтвердження відповідності об'єктів.

Необхідність і достовірність оцінки якості туристичного продукту посилюються в міру все більшого залучення країн у міжнародний туристичний ринок. Вищий рівень такого визнання – сертифікація, яка гарантує, що продукт (послуга) відповідає певним вимогам і має задану якість.

Сертифікація – сукупність дій і процедур з метою підтвердження (за допомогою відповідності або знака відповідності) того, що продукт або послуга відповідає певним стандартам чи технічним умовам.

У залежності від того, хто її проводить, сертифікація буває трьох видів:

самосертифікація – проводиться самою організацією – виробником продукції чи послуг;

сертифікація, яка здійснюється споживачем;

сертифікація, яка здійснюється третьою стороною – спеціальною організацією, не залежною від споживача і виробника.

Найбільшою довірою у міжнародній і вітчизняній практиці користується сертифікація, яка здійснюється третьою стороною.

У сертифікації відзначається зміщення акценту від сертифікації продукції до сертифікації використовуваних в організації систем

забезпечення якості. В останньому випадку вона може здійснюватися за трьома моделями, встановленим МС–ІСО 9001-87, 9002-87, 9003-87 та відповідними державними стандартами – ГОСТ 40.9001 ГОСТ 40.9003. Організація може вибрати модель, враховуючи потреби ринку та конкретних споживачів [1].

Сертифікація системи якості туристичної організації дозволяє розширити коло надійних партнерів, підвищити свою конкурентоспроможність. Сертифікація в умовах ринкових відносин – визнаний у світі спосіб незалежного підтвердження (оцінки) відповідності продукції, робіт і послуг встановленим вимогам.

Для здійснення господарської діяльності на території України необхідно мати статус юридичної особи або фізичної особи-підприємця. Для цього здійснюється реєстрація підприємств у відповідних органах державної влади. Як вже зазначалося, основними суб'єктами, які здійснюють виробництво та реалізацію товарів і послуг на туристичному ринку, є індивідуальні підприємці (фізичні особи) та підприємства (юридичні особи).

Найпростішим рішенням, як з точки зору реєстрації, так і ведення податкової звітності, є реєстрація ФОП. Вигідним такий варіант є для осіб, які вкладають невеликі кошти у туристичний бізнес. ФОП є зручним варіантом з податкової точки зору: не потрібно сплачувати податок на прибуток, а також ряд інших податків, платниками яких є юридичні особи (ТОВ, ПП, ПАТ). Єдиний податок – ідеальний варіант, який дає змогу суттєво скоротити кількість облікової та звітної документації та відмовитися від послуг бухгалтера.

З метою захисту прав і законних інтересів туристів, забезпечення безпеки їх життя і здоров'я, природної і культурної спадщини здійснюється ліцензування туроператорської та турагентської діяльності.

Ліцензування туроператорської та турагентської діяльності здійснюється у відповідності з законом «Про ліцензування окремих видів діяльності» і Законом «Про туризм та туристичної індустрії».

Для отримання ліцензії на туроператорську і турагентську діяльність здобувач ліцензії подає до відповідного органу, що ліцензує, поряд з документами, передбаченими законом «Про ліцензування окремих видів діяльності», також наступні:

документ, що підтверджує наявність у претендента ліцензії договору страхування або іншого фінансового забезпечення його відповідальності, передбаченого статтею 23 цього Закону – для осіб, що здійснюють туроператорську діяльність:

документ, що підтверджує відсутність у керівника здобувача ліцензії судимості за злочини у сфері економіки, а також за злочини середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини;

документ, що підтверджує наявність у керівників і працівників здобувача ліцензії стажу роботи в галузі туризму, а також професійної освіти – відповідно до вимог цього закону, а також Положеннями про ліцензування відповідних видів діяльності, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Сертифікація послуг юридичних осіб і індивідуальних підприємців, що здійснюють діяльність у галузі туризму та туристичної індустрії, а також стандартизація їх діяльності здійснюється в порядку, передбаченому законодавством про технічне регулювання, законом, а також нормативними правовими актами, прийнятими відповідно до них.

Керівником організації, а також індивідуальним підприємцем, що забезпечує туристську, екскурсійну і готельну діяльність, може бути тільки громадянин, що має вищу або післявузівську професійну освіту і стаж роботи в туризмі не менше трьох років. Порядок обчислення стажу роботи в туризмі визначається законодавством.

Література:

1. Бгатов А. П. Туристские формальности: учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по спец. 230500 – Социально-культурный сервис и туризм / А. П. Бгатов [и др.]. – М.: Академия, 2004. – 297 с.
2. Біль М. М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розроб. / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундамент. та приклад. дослідж., Львів. регіон. ін-т держ. упр., Каф. екон. політики і фінансів. – К.: НАДУ, 2009. – 40 с.
3. Бідняк М. Н. Організація управління: навч. посібник / М. Н. Бідняк. – К.: А.СК., 2003. – 173 с.

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Артеменко Н. В.

старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний університет»
м. Харків, Україна*

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Готельно-ресторанний бізнес є однією з найдинамічніших та високоприбуткових галузей світової економіки, джерелом створення нових робочих місць та генератором зайнятості населення. Надаючи послуги гостинності, передусім розміщення та харчування, підприємства готельно-ресторанної сфери виконують не тільки важливу соціально-економічну роль, а й репутаційну функцію національної культури і бізнесових можливостей [1].

На сучасному етапі готельно-ресторанний бізнес – це потужна система господарства регіону або туристського центру і є важливою складовою економіки країни.

Основними чинниками зростання готельно-ресторанного бізнесу є:

– зростання доходів населення, які дозволяють понад задоволення першочергових потреб (житло, харчування, одяг) вживати все більшу частину їх на задоволення рекреаційних потреб.

У структурі витрат споживчого комплексу громадян, проживаючих в економічно розвинених країнах витрати на туристські послуги вийшли на друге місце після витрат на житло;

– зростаюча урбанізація і погіршення екологічної обстановки в містах швидко активізують попит на відпочинок в екологічно чистому середовищі, що вимагають зміни стереотипу урбанізованого життя на іншу діяльність, відходу від повсякденних турбот і побутового стресу;

– зростання вільного часу, тобто часу, яким людина може розпоряджатися не примусово, а вільно [2].

Готельно-ресторанний бізнес є невід'ємною частиною ринкового середовища, значення якої постійно підвищується в залежності від загального соціально-економічного розвитку країни. Процес інтенсивного розвитку і глобалізації готельно-ресторанного бізнесу в Україні як частини сервісного сектора економіки, схильний до впливу багатьох чинників, роль яких може бути різною як за силою, так і за тривалістю і напрямку впливу.

Готельно-ресторанний бізнес – підприємства готельного, ресторанного сервісу, відпочинку і дозвілля – завжди була об'єктом пильної уваги органів державного управління.

Ця обставина пов'язана з двома факторами.

1. Готельно-ресторанний бізнес формує і надає послуги, що задовольняють фізичні, духовні та моральні потреби населення і, як правило, користуються підвищеним споживчим попитом незалежно від соціального стану і грошового достатку громадян.

2. Ряд послуг готельно-ресторанного бізнесу, так само як і технологічний процес їх виробництва, несуть в собі підвищену соціальну відповідальність перед громадянами. Питання гігієнічної безпеки, дотримання прав і інтересів споживачів не може бути залишений без особливої уваги і контролю з боку держави [3].

З соціальних чинників, перш за все, необхідно відзначити тенденції до дроблення відпускнуго часу, то для розвитку готельного та ресторанного бізнесу в регіоні важливо знати загальний бюджет вільного часу різних соціальних груп, структуру цього часу (по днях тижня, видам дозвільної діяльності), зміст і динаміку ціннісних орієнтацій реального і потенційного споживача послуг готельно-ресторанного бізнесу.

Одним з важливих факторів, що впливають на розвиток готельного та ресторанного бізнесу, є екологічний, який визначає, наскільки споживач задоволений обслуговуванням, відпочинком, виконанням бажань, через відчуття комфортності, атмосфери гостинності, безпеки і благотворного оздоровляючого впливу.

Постійне вплив на розвиток сфери гостинності надають демографічні фактори, тобто чисельність населення, віково-структура, сімейний стан, кваліфікація кадрів і ін.

Не менш значимі політико-правові чинники: політична обстановка в регіоні; пом'якшення адміністративного контролю в сфері гостинності; уніфікація податкової і грошової політики.

На розвиток готельно-ресторанного бізнесу істотний вплив роблять і техніко-технологічні чинники, пов'язані з науково-технічним прогресом [4].

Вище перераховані фактори можна поділити на екстенсивні і інтенсивні.

До екстенсивних чинників відносяться: зростання чисельності працівників, збільшення кількості тих, хто в господарський оборот матеріальних ресурсів, будівництво нових підприємств індустрії гостинності з високим технічним рівнем.

Інтенсивні фактори – підвищення кваліфікації персоналу, розвиток професійно-кваліфікаційної структури (технічне вдосконалення матеріальної бази на основі впровадження досягнень і результатів науково-технічного прогресу, включаючи реалізацію програм підвищення культури і якості обслуговування, індустріалізацію, технологізацію і комп'ютеризацію, раціональне використання і розподіл матеріальних ресурсів і т. д.) [5].

Особливе місце серед факторів, що впливають на прибутковість підприємств індустрії гостинності, займає фактор сезонності.

Під сезонністю розуміють властивість клієнтських потоків концентруватися в певних місцях протягом невеликого періоду часу.

Фінансова криза внесла суттєві зміни в характер розвитку готельно-ресторанного бізнесу – скорочення доходів в основному середнього класу спровокувало різке падіння попиту на послуги та загострило їх конкуренцію.

Розвиток готельно-ресторанного бізнесу став визначати ніші, зайняті недорогими сімейними ресторанами, ресторанами середньої цінової групи, а також мережами готелів і ресторанів, що оперують під однією торговою маркою. Підходи до управління радикально змінилися – вони стали більш професійними та акцентованими на стратегічні аспекти. Тепер практично всі рішення, пов'язані з функціонуванням бізнесу, базуються на маркетингових дослідженнях.

Загострення політичної та економічної кризи, військові дії на сході України на тлі загальносвітової кризи призвели до значного сповільнення темпів розвитку готельно-ресторанного бізнесу.

Саме економічний спад є одним з найбільш складних факторів впливу на економічну поведінку споживачів та ситуацію готельно-ресторанного бізнесу з боку операційної та інвестиційної перспективи, оскільки зазвичай має затяжний вплив на виручку і капітальні витрати. Без стабілізації політичної та соціально-економічної ситуації,

відновлення територіальної цілісності України вкрай складно утриматися на ринку та отримувати позитивний економічний результат господарської діяльності. Але на сучасному етапі відбувається певна адаптація ринку до турбулентних умов, що проявляється в трансформаційних змінах та запровадженні антикризових дій, що в середньо- та довгостроковій перспективі принесуть очікувані позитивні результати [1].

Фактори, що стримують розвиток готельного та ресторанного бізнесу – це його економічна, політична та фінансова нестабільність, доходи споживачів, інфляція, безробіття.

Таким чином, готельний і ресторанний бізнес є невід'ємною частиною сервісного сектору в економіці України, роль, значення, а також обсяг послуг, що надаються якого безперервно зростає в міру загального соціально-економічного розвитку регіону. Аналіз перерахованих факторів свідчить про існування взаємозв'язку між розвитком готельно-ресторанного бізнесу та економіки країни.

Література:

1. Основи готельно-ресторанної справи: навчальний посібник / Н. І. Данько, А. Ю. Парфіненко, П. О. Подлепіна, О. О. Вишневська [за заг. ред. А. Ю. Парфіненка]. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 288 с.
2. Організація готельного господарства: підручник / Байлік, І. М. Писаревський; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 329 с.
3. Ефимов С. Л., Осипов В. П. Ресторанный бизнес в России / под общ. ред. С. Л. Ефимова. М., 2010.
4. Любимова Л. А., Морева С. Н. Теоретические аспекты обеспечения конкурентоспособности предприятий непродовольственной сферы // Непродовольственная сфера в социально ориентированной рыночной экономике: коллективная монография. Тамбов, 2012.
5. Сирый В. К., Бухаров И. О., Ярков С. Я., Сокирянский Ф. Л. Ресторанный бизнес: управляем профессионально и эффективно. М., 2008.

Великих К. О.

доцент кафедри менеджменту
і публічного адміністрування

*Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова
м. Харків, Україна*

ЕКОНОМІЧНІ ДИСБАЛАНСИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Останні роки принесли багато труднощів для Української економіки. В умовах кризи підприємства та організації зіткнулися з проблемами, які вимагають суворого фінансового управління.

Фінансовий менеджмент спрямований на поліпшення результатів і збільшення вартості активів шляхом створення чистого доходу від операційної діяльності. Також існує певний набір дій і адміністративних процедур, пов'язаних з плануванням, аналізом і контролем фінансів.

В якості короткострокових (надзвичайних) заходів з досвіду інших країн можуть бути:

- заміна керівників окремих підрозділів, якщо встановлені ознаки їх некомпетентності;

- зміна організаційної структури підприємства в напрямку скорочення апарату управління, централізація контрольних-планових функцій, закриття або продаж окремих філій і підрозділів і т.ін.;

- встановлення жорсткого контролю витрат, в тому числі скорочення їх окремих видів;

- психологічна орієнтація персоналу на рішення проблем оздоровлення;

- закриття збиткових виробництв і скорочення номенклатури продукції (послуг);

- посилення маркетингової діяльності в напрямку виявлення нових джерел надходження коштів від реалізації продукції, невикористаних ресурсів і частини активів підприємства [1, с. 85].

Сутність антикризового менеджменту визначають такі характеристики:

- кризи можна передбачати, очікувати і викликати; кризи в певній мірі можна прискорювати, випереджати, відсувати;

- до криз можна і необхідно готуватися;
- кризи можна пом'якшувати;
- управління в умовах кризи вимагає інших методів, досвіду і мистецтва, спеціальних знань;
- кризами можна управляти; управління процесами виходу з кризи здатне прискорювати ці процеси і мінімізувати їхні наслідки [2, с. 59].

Управління капіталом може допомогти у прийнятті інвестиційних рішень і збору коштів, а також оптимізації планування з урахуванням кредитів, грошових потоків та цілей розвитку бізнесу.

Дуже важливо використовувати заплановані фінансові ресурси для інвестицій або в повсякденній діяльності. Підприємства та організації повинні навчитися контролювати свої фінанси і аналізувати їх застосування, щоб мати контроль над доходами і витратами.

Річне фінансове планування дозволяє уникнути сюрпризів. При адмініструванні необхідно приймати 100% раціональні рішення, засновані на реалістичних прогнозах.

Необхідно розділити витрати на змінні і фіксовані, такі як оренда і заробітна плата, для визначення цілей і залишатися у виграші, навіть в разі несприятливого розвитку ситуації.

Також необхідно контролювати приплив і відтік коштів, щоб сегментувати витрати і доходи, а також стежити за результатами всіх витрат або інвестицій.

Компанії повинні постійно заново оцінювати зібрані суми, шляхом спостереження за конкурентами і коливаннями ринку, а також стежити за структурою витрат.

Важливе значення має створення стратегії для забезпечення частоти покупки товарів або підрядних послуг, такі як акції та рекламні послуги.

Необхідно розділити інформацію про витрати і доходи, що відносяться до бізнесу компанії і партнерів. Підприємство, яке виживає тільки за рахунок вливання грошей від партнерів, не є конкурентоспроможним.

Кожен день необхідно присвятити кілька годин, для того щоб проаналізувати свої фінанси. Якщо ви не знаєте, як застосувати корисну інформацію, як варіант, можна найняти фахівців для виконання цього завдання.

За часів кризи, розробка заходів, які формують довіру і авторитет компанії серед співробітників має важливе значення. Співробітники

компанії повинні відчувати себе в безпеці, мати стимули для прийняття рішень, які можуть привести до виходу зі складних ситуацій. Необхідно заохочувати пошук ними альтернативи в реалізації складних процесів.

Пошук конкурентних переваг компанії є стратегічно важливим а інновації можуть дати позитивний ефект протягом тривалого часу. Також важливо займатися плануванням і постановкою цілей з використанням показників ефективності управління бізнесу. Для антикризового управління особливе значення має перспективність, можливість вибрати і побудувати раціональну стратегію розвитку [3, с. 81].

Необхідно бути чесними з партнерами і клієнтами, тому що вони є основою зростання організації. Якщо компанія знаходиться в складній ситуації, вона повинна скоротити непотрібні витрати і інвестиції без планування. Крім того необхідно займатися пошуком нових можливостей зростання і створенням нових ідей і продуктів, щоб збільшити портфель і зосередитися на інших категоріях клієнтів.

Діючи без мислення, компанія не може бути успішною. У критичні часи багато адміністраторів урізають інвестиції, знижують виробництво і скорочують роботу без оцінки наслідків і витрат на ці дії.

Перш ніж робити які-небудь дії, варто ретельно проаналізувати ситуацію. Компанія повинна бути уважною до фінансових даних, фондового стану, уникати надмірних понаднормових і піклуватися про бухгалтерський облік.

Будь-яка дія в цей період має бути добре продумана і спланована.

Література:

1. Ронова Г.Н. Фінансовий менеджмент / Московський міжнародний інститут економетрики, інформатики, фінансів і права. – М., 2003. – С. 107.
2. Панков В.В. Тестовий аналіз стану бізнесу в умовах антикризового управління // Фінанси. – 2003. – № 8. – С. 59–62.
3. Панков В.В. Економічний аналіз в умовах антикризового управління // Аудит і фінансовий аналіз. – 2003. – № 3. – С. 81–93.

Дубенець В. П.
магістр факультету менеджменту та маркетингу
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

СЕРТИФІКАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЗЕД ПІДПРИЄМСТВА

Активна глобалізація та динамічний розвиток торговельних відносин актуалізує питання якості продукції, при цьому, не лише як фактору нарощення конкурентних переваг, але й об'єктивно необхідної складової ЗЕД підприємства, у процесі отримання доступу до іноземних ринків.

Дане питання набуває ще більшого значення, розглядаючи його в контексті співпраці українських товаровиробників з європейськими покупцями, адже саме сертифікація продукції та відповідність її певним технологічним, споживчим та екологічним критеріям є головною перепорою до активізації ЗЕД вітчизняного виробника у напрямку ринків ЄС.

Головними цілями міжнародної стандартизації є [1, с. 14]:

- наближення рівня якості продукції, що виробляється у різних країнах;
- забезпечення взаємозамінності елементів складної продукції;
- сприяння розвитку міжнародної торгівлі;
- сприяння розвитку взаємного обміну науково-технічною інформацією та прискорення науково-технічного прогресу.

Міжнародні процеси сертифікації та стандартизації продукції тісно пов'язані з процесами науково-технічного розвитку, саме тому активний розвиток даних явищ чинить позитивний вплив як на підприємницький сектор, так і на рівень конкурентоспроможності національної економіки. Окрім того, провадження екологічної сертифікації дозволяє убезпечити підприємство та споживачів продукції від здійснення деструкуючого впливу на навколишнє середовище та підтримати належний рівень екологічної безпеки держави.

Розглядаючи дане питання у розрізі окремого підприємства, можна стверджувати, що впровадження міжнародних систем сертифікації надає виробнику широкий спектр як короткострокових, так і довгострокових переваг серед яких можна виділити наступні:

- удосконалення якісних та безпекових параметрів кінцевої продукції;
- підвищення ефективності управління виробничими процесами;
- отримання репутаційних переваг, за рахунок зростання довіри до виробника з боку споживачів продукції;
- забезпечення правового належного підґрунтя для розширення існуючих ринків збуту продукції;

Попри наявність беззаперечних переваг здійснення міжнародної сертифікації існує ряд стримуючих факторів, що ускладнюють процеси адаптації вітчизняних виробництв до сучасних параметрів якості та екологічності продукції. Зазвичай такими факторами виступають відсутність ефективного правового забезпечення відповідних заходів, незацікавленість держави у стимулюванні виробників до підвищення якості продукції та приведенні вітчизняних стандартів до європейських аналогів, неналежна бізнес-культура, що є підґрунтям до фальсифікації продукції та обману споживачів.

Відсутність європейських сертифікатів відповідності (EC Certificate of Conformity) у вітчизняних виробників, а також можливість проведення випробування в лабораторіях країн членів ЄС (Test Report) за допомогою яких визначається відповідність згідно європейським гармонізованим вимогам є тою проблемою, що гальмує вихід української продукції на ринок ЄС [2, с. 1035].

На основі окреслених вище проблем можна визначити перелік необхідних заходів, спрямованих на підвищення рівня конкурентоспроможності продукції національного виробника за рахунок приведення основних параметрів виробництва та якості продукції відповідно до міжнародно визнаних систем стандартизації та сертифікації:

1. Нарощення технологічного та інноваційного потенціалу підприємств, екологізація виробничого процесу, впровадження безвідходних та ресурсозберігаючих технологій виробництва.

2. Забезпечення високого рівня трудової дисципліни в контексті забезпечення беззаперечного дотримання усіх процедур та технічних регламентів виробництва.

3. Постійне удосконалення існуючих процесів, орієнтація на більш сучасні стандарти забезпечення безпеки та екологічності продукції та системи менеджменту якості.

4. Удосконалення організаційно-технічних заходів з нагляду за рівнем якості готової продукції, підвищення рівня трудової дисципліни з метою розвитку процесів самоконтролю.

Отже, активні процеси інтеграції української економіки у напрямку країн Європи, спонукають вітчизняного виробника до розширення ринків збуту продукції, однак на фоні високого рівня конкуренції на західних ринках та загальних тенденцій до екологізації споживчих товарів, перед українськими виробниками постає ряд викликів. В таких умовах, одним з основних інструментів, здатних забезпечити ефективну ЗЕД підприємства є сертифікація та стандартизація. Реалізація даних заходів вимагає від підприємства проведення ряду організаційно-технічних перебудов, у напрямку підвищення безпеки продукції, модернізації устаткування та удосконалення існуючої системи менеджменту.

Література:

1. Мартыненко Т. С. Экономические преимущества стандартизации при выходе на международный рынок / Т. С. Мартыненко, Г. И. Мещанов. – 2017. – № 1. – С. 3–6.
2. Саєнко Я. А. Адаптація вітчизняних підприємств до стандартів якості продукції на ринку європейського союзу / Я. А. Саєнко, О. П. Недбалюк // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 1033–1036.

Збиранник О. М.

старший викладач кафедри маркетингу

Кривошея К. В.

студентка

*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ В УКРАЇНІ: НЕОБХІДНІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

Міжнародна неурядова організація ISO була заснована ще в 1947 році для розробки і прийняття міжнародних стандартів. ISO користується авторитетом як неупереджена, чесна і високопрофесійна організація. У технічній діяльності організації зайняті десятки тисяч експертів з різних країн і галузей. Крім стандартизації ISO бере участь у вирішенні питань сертифікації. Організацією встановлено більше 15 тисяч міжнародних стандартів, що забезпечують сумісність виробничих процесів і технологій. Стандарти ISO сьогодні є уніфікованим механізмом для оцінки якості виробництва і управління в світовому співтоваристві. Вони застосовуються у всіх традиційних галузях, починаючи від сільського господарства та будівництва, виробництва побутових товарів та найскладнішого медичного обладнання, до новітніх напрямків інформаційних технологій. Необхідність розробки стандартів ISO диктує ринок. Вони сприяють прогресу бізнесу, розвитку споживчого сектора та економіки в цілому [1].

Освоєння стандартів серії ISO 9000 в Україні триває близько 20 років. Наша держава поступально і впевнено впроваджує світові вимоги і тенденції, тому синхронізує його (та інші стандарти цієї серії) в ДСТУ практично відразу ж. Це дозволяє вітчизняним підприємствам своєчасно приймати вимоги до систем управління якістю. Впроваджуючи ж подібні стандарти, українські виробники мають можливість виходити на міжнародні ринки з продукцією надійного якості, підтверджуючи тим самим свою конкурентоспроможність і компетентність. В серію стандартів ISO 9000 входять 16 стандартів [2].

В Україні стандартизація, що має державний характер, спрямована на забезпечення:

- 1) єдиної технічної політики;
- 2) захисту інтересів вітчизняних виробників та споживачів продукції (процесів, робіт, послуг);
- 3) економії всіх видів ресурсів;
- 4) відповідності продукції (процесів, робіт, послуг) світовому рівню якості та надійності;
- 5) гармонізації національних нормативних документів зі світовими аналогами;
- 6) відповідності вимог нормативних документів законодавчим актам;
- 7) сприяння виходу української продукції на світовий ринок.

Поряд з державною широко використовується галузева стандартизація. Так, набуває подальшого розвитку стандартизація на рівні підприємств. Відділи зі стандартизації є у кожному міністерстві, об'єднаннях, науково-дослідних інститутах, конструкторських бюро. Роботи по підвищенню ефективності виробництва, технічного рівня і якості продукції проводяться з використанням стандартизації [2].

Важливо розуміти, що ISO 9000 не встановлює стандарти якості окремих конкретних товарів або послуг, а тільки визначає ефективність організації виробництва та управління, від яких, власне, і залежить якість. Іншими словами базова концепція затверджених стандартів ISO 9000 полягає в неможливості випуску неякісної продукції підприємством, де впроваджена стандартизована система управління якістю. З цієї причини сертифікати ISO можуть отримати компанії різних профілів і галузей, якщо вони зможуть продемонструвати експертам відповідальність і тотальний контроль за якістю випущеної продукції та послуг.

Сертифікація ISO носить виключно добровільний характер. Незважаючи на це, все більше вітчизняних підприємств впроваджують у себе стандарт ISO 9001. В більшості своїй вони намагаються не відставати від партнерів або конкурентів. Але бувають ситуації, коли основний покупець пред'являє вимоги наявності сертифікованої системи управління якістю як основна умова укладення контракту. Часто наявність сертифіката ISO є обов'язковою вимогою для участі в держзакупівлі, тендери та інші. Не секрет, що іноді наявність сертифіката ISO у підприємств-експортерів дозволяє збільшувати ціни на продукцію, що поставляється, збільшуючи прибутки. Закордонним партнерам немає необхідності витрачатися на випробування продукції, набагато вигідніше працювати з підприємствами, що мають сертифікат ISO.

Саме з причини своєї виняткової універсальності, сертифікація ISO 9001 завойовує все більше українських підприємств [3].

Так, політика ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (ПАТ «КВБЗ») в галузі забезпечення якості націлена на максимальне задоволення запитів споживачів продукції і базується на всебічному дотриманні національних і міжнародних стандартів якості, на сертифікації виробництва та всіх видів продукції.

Система менеджменту підприємства сертифікована згідно вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015, міжнародного стандарту ISO TS 22163:2017, національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015.

Сертифікація продукції проводиться на відповідність обов'язкових вимог нормативних документів, зареєстрованих у встановленому порядку на території цієї держави, де проводиться підтвердження відповідності.

Сертифікація продукції ПАТ «КВБЗ» це:

- підтвердження відповідності продукції, процесів виробництва, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації та утилізації або інших робіт технічним регламентам, стандартам і умов договору;
- підвищення конкурентоспроможності продукції на Українському і міжнародному ринках.

В ПАТ «КВБЗ» проведена сертифікація продукції, що виготовляється, отримано сертифікати відповідності.

Стандарт ISO 9001 передбачає застосування процесного підходу з використанням циклу «Плануй – Виконуй – Перевірйай – Дій», який дає змогу забезпечувати впевненість в тому, що процеси в організації керовані та забезпечені ресурсами. Відповідно можливо реалізувати поліпшування цих процесів.

Впровадження стандартів ISO принципово важливе для тих підприємств і організацій, які прагнуть:

- 1) поліпшити якість продукції або послуг;
- 2) підвищити їх безпеку;
- 3) удосконалити систему менеджменту;
- 4) підвищити ефективність виробництва;
- 5) систематизувати управління підприємством;
- 6) підвищити конкурентоспроможність продукції;
- 7) спростити процес ліцензування;
- 8) мати можливість брати участь у міжнародних проектах;
- 9) залучити іноземних інвесторів.

Приведення системи менеджменту якості в Україні під стандарти ISO не передбачає введення абсолютно нових систем управління, якщо вони присутні на підприємстві. Однак часто потрібно перегляд структури управління компанією в цілому, а також впровадження сучасних технологій.

Сертифікація системи менеджменту якості змінює рейтинг кожного підприємства, які прагнуть зберегти заданий рівень якості продукції або послуги при мінімізації витрат. При вибудовуванні процесної моделі діяльності, яка передбачає управління процесами на «вході» і «виході» та наявність інструментів визначення ефективності кожного процесу, стає можливою оцінка вигідності покупки результатів деяких підпроцесів на стороні, тобто застосування аутсорсингу.

Отже, стандартизація як одна із проявів суспільно-економічної формації впливає на її розвиток і стан. Розвиток суспільства, високі темпи науково-технічного прогресу, масштабні економічні, соціальні завдання обумовлюють зростання ролі стандартизації.

У зв'язку з цим вивчення науково-теоретичних основ, методики і практики стандартизації, метрології та управління якістю повинно стати невід'ємною складовою частиною у підготовці висококваліфікованих спеціалістів для різних галузей виробництва і торгівлі.

Література:

1. Лисенко О. М. Системи управління якістю: особливості впровадження згідно з новою версією стандарту ISO 9001 [Електронні ресурси]. – Режим доступу: https://www.Users/user/Desktop/Vsuem_2016_1_6.pdf.
2. Сутність стандартизації та її роль у розвитку національної економіки [Електронні ресурси]. – Режим доступу: http://www.kdu.edu.ua/new/lekcii/3_172.doc.
3. Прокопів Ю.В. Міжнародні стандарти якості в Україні та їх важливість в управлінні організацією [Електронні ресурси]. – Режим доступу: <http://www.molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/11/120.pdf>.

Кириченко О. С.

студентка факультету менеджменту, логістики та туризму

Національний транспортний університет

м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Функціонування підприємства в умовах динамічного конкурентного середовища передбачає формування диверсифікованої системи ресурсного забезпечення підприємства, при цьому, основою для побудови такої системи є ефективна логістика, тобто збалансованість взаємоузгодженість логістичних процесів на підприємстві.

Інноваційні напрямки організації логістики на підприємстві покликані на формування гнучкої, інтегрованої системи збутової діяльності, що заснована на наступних принципах:

– принцип інтеграції ланцюгів поставок, що полягає у організації комплексної системи контролю за дотриманням кількісних та якісних характеристик продукту на всіх етапах його руху від отримання сировини до реалізації споживачеві;

– принцип реінжинірингу бізнес-процесів в логістиці є виявлення взаємозв'язків і взаємовідносин між функціями і ступенем посередництва і співробітництва [1, с. 42];

– принцип безперервності здійснення контролю, аналізу та оптимізації логістичних витрат, в контексті забезпечення ключових конкурентних переваг.

Одним із ключових напрямків розвитку логістики є клієнтоорієнтованість на фоні загальних тенденцій до індивідуалізації споживчих потреб. Даний напрямок реалізує себе через сучасні технології електронної комерції та омні-канальні системи дистрибуції. Останні базуються на інтеграції споживчого досвіду за усіма каналами отримання інформації (смартфон, соціальні мережі, банкомати, електронні засоби комунікації, оффлайн магазини). Така система дозволяє забезпечити виробників та ритейлерів продукції оперативною інформацією щодо поточного складу та структури споживчих потреб.

Ефективність омні-канальних систем дистрибуції посилюється за рахунок впровадження підприємствами сучасних систем обміну

документацією, відстеження руху продукції та інноваційних засобів доставки.

Одним із не менш важливих сучасних напрямків організації логістичної системи є саме фінансова логістика, що забезпечує оптимізацію руху грошових потоків на основі використання інноваційних фінансових інструментів.

Фінансова логістика, спрямована на логістизацію фінансового потоку, під якою розуміється, спрямований рух фінансових коштів всередині ланцюга поставок, з метою забезпечення оптимального руху певного товарного потоку [2, с. 94].

Основними сферами фінансової логістики є оптимізація залишків грошових коштів, сек'юритизація фінансових потоків, збалансування інтересів у відносинах з фінансово-кредитними установами, синхронізація фінансових та товарних потоків на підприємстві.

Перспективним напрямком є також застосування технології блокчейн в процесі формування інтегрованих ланцюгів поставок, яка покликана забезпечити безперервний та поетапний контроль за рухом продукції в процесі виробництва, що має на меті забезпечення прозорості процесу та зниження ризиків, пов'язаних безпосередньо з безпекою продуктів харчування.

Великими транснаціональними корпораціями вже починається розробка відповідних глобальних інтегрованих систем поставок. Для прикладу, наприкінці 2017 року провідними виробниками та ритейлерами харчової промисловості (Dole, Golden State Foods, Nestlé, Tyson Foods, Unilever, Walmart і т.д.) та компанією з розробки інформаційних систем IBM фінансуються розробки з можливого застосування технології блокчейн при відстеженні ланцюгу поставок товару та безпеки харчових продуктів [3].

Показники кожної компанії індивідуальні та різняться в залежності від сфери її діяльності, проте, за даними останніх досліджень, компанія, яка домоглася інтеграції в сфері логістики, може отримати [4]:

1. Зниження запасів на 20-60%.
2. Прискорення виробничого циклу на 30-50%.
3. Підвищення точності прогнозування на 25-80%.
4. Зниження вартості ланцюга поставок на 24-50%.
5. Загальне збільшення продуктивності на 10-16%.

Отже, динамічні процеси суспільного та економічного розвитку вимагають від підприємців нових способів досягнення конкурентних

переваг, що часто переходять з площини якісних характеристик товару у площину якісних особливостей логістичної системи, здатних скоротити витрати та забезпечити пряму комунікацію із споживачем товару.

Література:

1. Заруднев, Д. И. Инновационные технологии в логистике / Д. И. Заруднев, Е. В. Киселева // Техника и технологии строительства. – 2017. – № 2. – С. 42–46.
2. Гордеева Д. С. Функциональные области финансовой логистики / Д. С. Гордеева, С. С. Демшура, К. А. Федорова // НИЦ АЭТЕРНА. – 2016. – С. 94–95.
3. Nestle, Unilever и Walmart присоединились к blockchain-проекту IBM [Електронний ресурс] // RNS. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://rns.online/consumer-market/Nestle-Unilever-i-Walmart-prisoedinilis-k-blockchain-proektu-IBM-2017-08-22>.
4. Назаренко К.С., Кривоножкіна Н.В. ИННОВАЦИИ В ЛОГИСТИКЕ // Молодежный научный форум: Технические и математические науки: электр. сб. ст. по мат. XXXIV междунар. студ. науч.-практ. конф. № 5(34). [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://nauchforum.ru/studconf/tech/xxxiv/11143>.

Коваленко А. В.

аспірант кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів і економічної теорії

*Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Україна є однією з найбагатших природними ресурсами держав. Виробництво у країні має дуже слабкий розвиток і тому маємо проблеми в сфері екології.

Стратегічним курсом України є інтеграція до Європейського Співтовариства, шлях до залучення іноземних інвестицій, інноваційного розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника, вихід на внутрішній ринок ЄС.

Маючи великий потенціал розвитку, Україна користується досвідом європейських країн. Таким чином боротьба з екологічною

кризою робить свій акцент на зміні курсу податкової політики у екологізацію. Однією з ключових проблем зашкодження екології є викиди підприємств, що зумовлені застарілістю обладнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження та аналізу розвитку оподаткування підприємств зробили: Піскова Ж.В., Маслюківська О.П., Нікітішін А., Романенко В.В., та інші.

В їх роботах досліджено та проаналізовано проблематику розвитку підприємств України. Проаналізоване екологічне оподаткування підприємства та оподаткування прибутку підприємств.

Метою статті є виділення проблем екологічного оподаткування та розроблення нових шляхів розвитку.

Результати дослідження. Екологічні проблеми перешкоджають розвитку національної економіки, а тому постає необхідність розробки і дієвого впровадження законодавчих, адміністративних та економічних методів регулювання екологічної політики держави в цілому. Так, на законодавчому рівні затверджено «Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», якими визначено першопричині екологічних проблем України [1].

До екологічних проблем віднесено: успадковану структуру економіки з переважаючою часткою ресурсо- та енергоємних галузей, негативний вплив якої був посилений переходом до ринкових умов; зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури; регулювання використання природних ресурсів; відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій; недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища; недотримання природоохоронного законодавства.

За даними статистики, до найбрудніших міст України належать Донецька область, де за 2017 рік кількість викидів складала 784,8 тис. т, Дніпропетровська – 657,3 тис. т, Івано-Франківська – 198,3 тис. т, Запорізька – 180,9 тис. т, Вінницька – 155,8 тис. т., Львівська – 109,1 тис. т, Луганська – 75,1 тис. т, Полтавська – 55,9 тис. т, Черкаська – 48,3 тис. т. (таблиця 1).

Для прикладу, у Німеччині за 2016 рік викиди у Німеччині склали 230,8 тис. т, в Польщі – 87,7 тис. т, в Швейцарії 10,6 тис. т.

Екологічні податки стають важливою частиною загального комплексу заходів економічної політики, з'являється все більше фактів їх ефективного використання при вирішенні сучасних та

попередження майбутніх екологічних проблем суспільства, наслідки яких складають цілий комплекс, зокрема – це: глобальне потепління; зміна клімату; руйнування озонового шару; втрата біорізноманіття; знищення лісів; виснаження земельних ресурсів; забруднення водних ресурсів; забруднення повітря.

Екологічні податки є одним із джерел фінансів, які спрямовуються на відновлення знищених лісів, різні природоохоронні заходи, ліквідацію забруднення та забезпечення заходів, пов'язаних з охороною природи. Високі ставки податків змушують добувні підприємства запроваджувати технологічні схеми, які забезпечують раціональну і комплексну переробку видобутої сировини. Прискорена амортизація дозволяє модернізувати виробництво, що збільшує глибину переробки і коефіцієнта виходу товарної продукції. Це допомагає в умовах промислового видобутку обмежених природних ресурсів зменшити їх виснаження.

В країнах ЄС екологічне оподаткування є дуже важливим. Доход від збору екологічного податку використовується для розвитку промислових підприємств. А саме оновлюється обладнання та устатковлюється екологозахисне обладнання. У 2014 році Німеччина отримала до бюджету 75239 млн дол., Естонія 677 млн дол., Греція 6562 млн грн., Угорщина 3587., Великобританія 69142 млн дол.

Вчені виділяють багато причин екологічної проблеми в Україні. До основних відносять застаріле обладнання, погана адміністрація податків, мале податкове навантаження на підприємств.

Дійсно обладнання в більшості підприємств застаріле. Однак проблема загальної податкової політики промислових підприємств не дозволить змінювати ситуацію підприємств. Адже через велике податкове навантаження на підприємства, в Україні загальний рівень тіньової економіки наприкінці 2017-го року сягала 32%, в перший квартал 2018-го рівень збільшився на 1%.

На кінець 2018 року у планах є введення податку на виведений капітал, який дозволить прибрати податок на прибуток. Це дозволить вивести підприємства з тіні і доходи зможуть використовуватись для розвитку.

Однак незважаючи на це, екологічне оподаткування знаходиться в стагнації. В країнах ЄС кожен рік збільшують податок на викиди CO₂ у повітря.

Наприклад Норвегія у 2014 р. принесли до бюджету приблизно 2,06% від ВВП, засвідчуючи успішність впровадження ЕТПР за

чинної ставки податку на двоокис вуглецю в розмірі 52 дол. США/т CO₂ [8].

У Ісландії з 2018 року працює перша у світі електростанція з негативним викидом вуглекислого газу: CO₂ закачують під землю, де він твердне в результаті реакції з компонентами базальтових порід.

Хоча проект знаходиться на експериментальній стадії, вчені вважають, що подібні станції з негативним показником викидів можуть бути запущені по всьому світу вже найближчим часом. Однак таким перспективам можуть супроводжувати певні труднощі, як, наприклад, досить висока вартість проекту. За оцінками Climeworks, витяг всього однієї тонни CO₂ з повітря обходиться в 600 \$.

На думку Міністерства екології та природних ресурсів України, без дослідження наслідків для економіки від обох інструментів не вийде прийняти аргументованого рішення. А провести таке дослідження можливо лише спираючись на достовірні данні, тобто систему моніторингу, звітності і верифікації (МЗВ). Підтримку у запровадженні системи українському уряду надають вже дві інституції: Світовий банк та GIZ.

Обидва проекти міжнародної допомоги не мають на меті запровадити СТВ в Україні, а націлені на розвиток спроможності національних інституцій та бізнесу щодо якісного обліку викидів, що є підготовчим етапом для системних рішень. Вироблення цих рішень має відбуватися за відкритої дискусії та з чесним врахування ризиків і переваг кожного рішення.

Література:

1. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21.12.2010 р. № 2818&VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Статистичний збірник – довідник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_du2017.pdf.
3. Законодавчі заходи та бізнес-стимулювання щодо боротьби із забрудненням повітря у країнах з розвиненою економікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/59_0.pdf.
4. Environmental taxation and EU environmental policies // European Environment Agency. – 2016. – 87 p.
5. ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/02\(91\)/10.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2017/02(91)/10.pdf).
6. Environmentally related tax revenue. Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ENV_ENVPOLICY.

7. Тенденції тіньової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>.
8. The World's Carbon Markets: A Case Study Guide to Emissions Trading. Available at: https://www.edf.org/sites/default/files/EDF_IETA_Norway_Case_Study_May_2013.pdf.
9. Національний кадастр антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.menr.gov.ua>.
10. Kuzmin O., Yastrubskyy M. Peculiarities of Higher Educational Establishments Funding Accounting: National and Foreign Experience. Economics, Entrepreneurship, Management. 2016. Vol.

Кравченко М. В.

доцент кафедри обліку, оподаткування та УФЕБ

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпро, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інформація є головною складовою системи економічної безпеки. Центральне місце у складі інформаційного забезпечення відводиться обліково-аналітичному забезпеченню [1, с. 278].

Під обліково-аналітичним забезпеченням управління фінансовою безпекою аграрних підприємств, ми розуміємо процес збору, підготовки, реєстрації та оброблення обліково-аналітичних даних та прийняття на їх основі управлінських рішень що стосуються забезпечення захисту фінансових інтересів підприємств на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

В поєднанні облікових та аналітичних операцій в загальний процес, виконанні оперативного мікроаналізу та застосуванні його результатів під час моделювання управлінських рішень в системі економічної безпеки підприємства полягає суть системи обліково-аналітичного забезпечення. Тому її основною ціллю є надання достовірних даних за для керування економічними процесами підприємства під час вибору напрямів підтримання його безпеки та ефективного

розвитку. Беручи до уваги специфікацію сучасних загроз, на думку вчених «зв'язуючою складовою в системі економічної безпеки кожного суб'єкта господарювання повинна стати підсистема обліково-аналітичного забезпечення, ключові завдання якої полягають не лише в інформаційній підтримці процесу гарантування економічної безпеки, а й у формуванні інформаційних потоків між суб'єктами та об'єктами безпеки, зовнішнім і внутрішнім середовищем».

Зазначене ґрунтується в першу чергу на результатах аналітичних досліджень, відповідно до яких відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення призводить до того, що шлях до прийняття рішень господарюючими суб'єктами все більше орієнтується на ірраціональний підхід, ніж на раціональний. Вирішення такої проблеми лежить у реалізації механізму, що лежить в основі обліково-аналітичного забезпечення і передбачає оцінювання поточного стану економічної безпеки підприємства і прогноз його зміни менеджерами або аналітиками через визначення певної сукупності показників діяльності суб'єкта господарювання, протиставлення їх з граничними значеннями цих показників (індикаторами економічної безпеки) та створення рекомендацій що стосуються подальшого функціонування [2, с. 140].

В області безпеки необхідно визначити такі головні шляхи використання обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства:

1) моніторинг наявного рівня економічної безпеки підприємства в сукупності та у розрізі головних функціональних частин;

2) задоволення потреб в інформації суб'єктів безпеки (внутрішніх та зовнішніх);

3) надання можливості врахувати аспекти в час коли йде процес прийняття та реалізації кожного рішення менеджерами підприємства;

4) відстеження зміни рівня економічної безпеки підприємства під впливом викликів, ризиків та загроз;

5) оцінювання та забезпечення максимально ефективного використання існуючих ресурсів;

б) поєднання інтересів підприємства та функціонування зовнішнього середовища, інтересів власників, менеджерів та працівників з цілю забезпечення сталого розвитку підприємства [3, с. 278].

Нарешті можна сформулювати основні функції обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення:

1) інформаційна – забезпечення системи управління даними про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів;

2) облікова – зображення фактів господарської діяльності підприємств;

3) аналітична – виконання на підставі первинної аналітичної інформації економічного аналізу діяльності.

Головними завданнями для обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства мають бути:

– аналізування діяльності підприємства за вказаними напрямками;

– облік господарських операцій за цільовими шляхами на базі бухгалтерського обліку з використанням нефінансових показників;

– контролювання використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, за точним зображенням всіх господарських операцій на етапі планування, обліку та за відповідністю аналітичної інформації;

– складання плану діяльності підприємства, точніше кажучи господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та господарства загалом;

– формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планових, облікових та аналітичних даних.

Цільове завдання системи обліково-аналітичного забезпечення як частини системи економічної безпеки підприємства полягає в з'єднанні операцій обліку та аналізу в один процес, здійснення оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів за для створення бази даних для прийняття управлінських рішень. Більш глибоке вивчення сутності обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства дає змогу охарактеризувати головні технологічні етапи:

1) з використанням сформованого масиву первинної облікової інформації здійснюються виявлення, відбір, фільтр, узагальнення даних що стосуються зміни рівня безпеки;

2) узагальнені облікові дані належать спеціальній аудиторській перевірці на достовірність та доцільність використання для цілей безпеки;

3) використання методів аналізу для обробки перевірених облікових даних;

4) об'єднання, узагальнення, формування звітів для використання користувачами – суб'єктами безпеки.

Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність, що наведено на рис. 1.

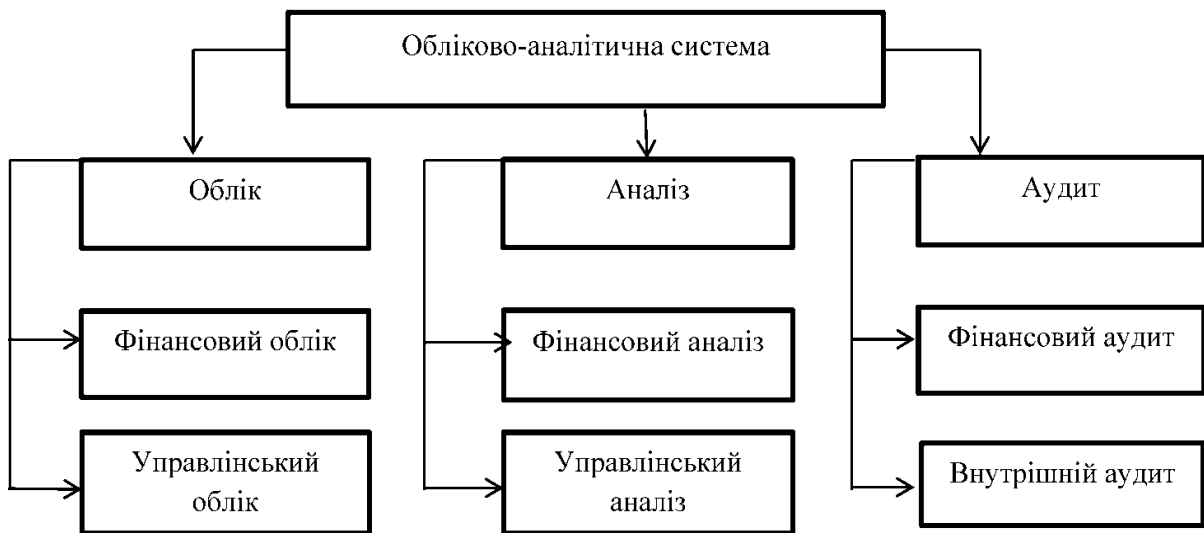

Рис. 1. Елементи обліково-аналітичної системи

На сучасному етапі розвитку обліково-аналітична підсистема, будучи складовою комплексної системи економічної безпеки підприємства, повинна передбачати збір, узагальнення й обробку даних оперативного, статистичного і бухгалтерського (фінансового й управлінського) обліку (серед них дані за податковими розрахунками), а для економічного аналізу використовувати облікову (в розрізі його видів) та поза облікову інформацію.

Щоб бути джерелом забезпечення економічної безпеки, сучасні облікові дані мають бути достатньо репрезентативними та мати необхідну значимість (суттєвість).

Література:

1. Кравченко М.В., Науменко О.О. Теоретико-практичні аспекти удосконалення обліку і контролю, системи оподаткування та фінансово-економічної безпеки в управлінні економічною стійкістю підприємств / колективна монографія / Кравченко М.В., Науменко О.О. [за заг. ред. І.П. Приходька]. – Дніпро: Пороги, 2018. – 278 с.

2. Кравченко М.В., Науменко О.О. Інноваційна складова управління фінансово-економічною безпекою / Кравченко М.В., Науменко О.О. // Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції «Економічні дослідження: теорія, методологія, стратегія», (м. Кельце, 28 вересня 2018 р.). – Польща: «Балтика», 2018. – 140 с.
3. Мороз О. В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 241 с.

Матковський П. Є.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ ПРИКАРПАТТЯ

У програмі дій урядом на найближчу перспективу соціально-економічного розвитку держави обрано курс на модернізацію. Беззаперечно, що методика оновлення та осучаснення не повинна оминати й аграрної сфери, котрій належить вагома частка у структурі валового внутрішнього продукту країни. Сільське господарство, як галузь ринкової економіки займає чільне місце і на рівні соціально-економічного розвитку Івано-Франківського Прикарпаття. Тому, визначаючи напрями модернізації агросфери для цього регіону, доцільно врахувати специфіку модернізації, як методу розвитку, ознаки поступу аграрного сектору з-поміж інших галузей ринкової економіки та особливості Прикарпаття з його територіальними-просторовим, демографічним та економічним потенціалом.

До модернізаційних важелів розвитку відносять осучаснення відносин або об'єкту. Для цього слід чітко визначитись із параметрами, яких планується досягти й водночас обрати методи осучаснення. Методи осучаснення (модернізації) можуть бути власні або запозичені. Недоліки пошуку власних механізмів модернізації полягають в тім, що потребують значних фінансових інвестицій,

витрат часу, персоналу відповідної кваліфікації. Однак власноруч спроектований механізм осучаснення буде унікальним та адаптованим до інституціонального середовища регіону. Запозичення методів модернізації є поширеним для суспільств, що розвиваються (з близьким рівнем соціально-економічного розвитку до України), оскільки економічно стійкими державами напрацьовано чимало механізмів розвитку аграрної сфери, які актуальні для економічно-слабших країн. Недолік модернізації шляхом запозичення механізмів осучаснення є ймовірність того, що не всі імпортовані нововведення будуть сприйняті населенням у зв'язку із відмінностями у їх цінностях, наявних природних ресурсах, політичному правлінні. Модернізація економіки є відносно новим методом розвитку для України. Ми вважаємо, що категорію «модернізація» слід розуміти як: «системний реформаційний процес, націлений на досягнення компромісу між цінностями народу, політичним правлінням й економічною системою держави, завдяки адаптації старих і формуванню нових інституцій та інститутів, мобілізації громади довкола ідеї, інтеграції до світового суспільного ладу» [1, с. 71].

В електронній енциклопедії «Вікіпедія» визначено ознаки модернізації суспільства. До них належать:

- раціональність;
- мобільність;
- адаптивність;
- відновлюваність;
- демократичність [2, с. 425].

До особливостей аграрної сфери виробництва слід віднести наступні:

- низьку мобільність ресурсів;
- земля, як засіб виробництва;
- біологічну залежність виробництва;
- сезонність (природна залежність) виробництва;
- підвищений ризик виробництва;
- довга тривалість виробничого циклу (низька оборотність капіталу);
- низька інвестиційна привабливість;
- зайнятість у сільськогосподарському виробництві більшості працездатного сільського населення;
- палітра виробництва в різних природно-кліматичних умовах;

– готова продукція – матеріального вигляду, вибаглива до зберігання;

– готова продукція – товар першої необхідності.

Здійснення модернізації аграрної сфери в Івано-Франківській області потребує визначення специфічних територіально-просторових рис цієї місцевості.

До них належать:

– зональні особливості розвитку – поділ території області на три агрокліматичні зони;

– особливості, зумовлені аграрними реформуваннями: дрібноконтурність територій; незавершеність юридичного оформлення державних актів на право приватної власності на земельні частки (паї) тим громадянам, які отримали державні сертифікати на таке право; подрібнення майнових комплексів колишніх колективних господарств і, як наслідок, відсутність збереження їх цілісності тощо;

– особливості природних умов: підвищена кислотність ґрунтів; різні природні умови в різних природно-кліматичних зонах;

– нерівномірність розподілу елементів ринкової інфраструктури в розрізі районів області;

– наявність значного потенціалу розвитку сільського (зеленого) туризму, як механізму диверсифікації зайнятості на селі.

Очевидно, для осучаснення аграрної сфери слід визначити можливості системного взаємовпливу палітри особливостей процесу модернізації, сільськогосподарського виробництва, територіально-просторових ознак Івано-Франківської області і, таким чином, змодельовати механізм модернізації аграрної сфери Прикарпаття.

Література:

1. Рогоза М.Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: [монографія] / М.Є. Рогоза, К.Ю. Вергал. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.
2. Харук К.Б. Інноваційні стратегії розвитку торговельних підприємств / К.Б. Харук // Проблеми економіки та управління. – 2009. – № 640. – С. 423-424.

Хаврова К. С.

кандидат економічних наук, доцент

*Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз досвіду реалізації стабільного розвитку дозволив виділити певні успіхи та невдачі в економічній політиці підприємства. Це дає можливість визначити низку концептуальних аспектів у діяльності підприємств.

Враховуючи різноманітність підходів до управління в цілому, тлумачення і складу функцій, вважаємо, що для кожної складової процесу інтелектуалізації діяльності для стабільного розвитку економічної діяльності підприємств доцільніше використовувати алгоритм прийняття управлінських рішень, якій складається із послідовних операцій :

1. Оцінка проблеми:
 - Визначення осіб, які мають відношення до рішення проблеми.
 - Збір інформації про стан та результати проведених дій.
 - Оцінка ситуації
2. Постановка завдань:
 - Визначення цілей завдання.
 - Обґрунтування складу врахованих факторів.
 - Формулювання умов завдання.
3. Аналіз впливових факторів, на інтелектуалізацію діяльності:
 - Визначення зовнішніх факторів.
 - Вибір методів аналізу факторів.
 - Значимість та доцільність подальшого дослідження факторів.
4. Вибір моделі інтелектуалізації діяльності та методів рішення:
 - Вибір критеріїв рішення завдання.
 - Знаходження існуючих моделей рішення.
 - Адаптація методу рішення
5. Вибір варіантів рішення завдання:
 - Складання загального алгоритму програми дій.
 - Розрахунок існуючих варіантів.

– Вибір оптимальних варіантів.

6. Вибір оптимального варіанту рішення завдання:

– Відбір критеріїв та границь.

– Оцінка ступеня сприйнятливості варіантів.

– Обговорення сприйнятливості варіантів та узгодження кінцевого варіанту.

7. Доведення оптимального варіанту рішення та контролю:

– Деталізація рішення та визначення строків і виконавців.

– Документована фіксація рішень та доведення їх до виконавців.

– Контроль за виконанням рішень та аналіз фінансових результатів після здійснення заходів.

Таким чином, центральне місце в використуванні алгоритму прийняття управлінських рішень займає вирішення проблем, що виникають у процесі інтелектуалізації. Отже, необхідно осмислити його і знайти шляхи вирішення. Враховуючи також ту обставину, що керівник підприємства, який приймає рішення, досить часто обмежений у часі, запізніле рішення приводить до помилок і може призвести до ще більшому ускладненню проблемної ситуації, а іноді – до часткового або повного порушення роботи керованої системи.

У зв'язку із цим особливого значення набуває необхідність використання інструменту, на основі комп'ютерних технологій, що сприяє в стислі терміни отримати обґрунтовані звіти про досліджуваних даних.

Мета управління є основоположним елементом у діяльності підприємства, оскільки визначає стабільний розвиток його економічної діяльності. Задля досягнення мети управління і організовується вся система управління в цілому.

Підводячи підсумок вищевикладеному, робимо висновок, що головною метою інтелектуалізації діяльності є розуміння стратегічної ролі різного виду інтелектуальних ресурсів як ресурсів особливого роду, де місце основного активного елементу належить інтелектуальним ресурсам людини у погляді різних пізнавальних здібностей, що спираються на відчуття, пам'ять, сприйняття, уявлення, мислення, що дають змогу абстрактно мислити, отримувати знання з інформаційних потоків і використовувати їх для управління навколишнім середовищем.

Література:

1. Хаврова К. С. Методологічні основи інтелектуалізації діяльності підприємства для економічної стабілізації / К. С. Хаврова // Причорноморські

економічні студії. – 2016. – Вип. 6. – С. 121-125. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_6_27.

2. Колот А. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 4. – С. 4–9.
3. Лукичева Л. Управление интеллектуальным капиталом: [учеб. пособие] / Л. Лукичева. – 2-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2008. – 552 с.
4. Петренко В. Концепція інтелектокористування як основа новітньої парадигми практичного менеджменту / В. Петренко // Сучасні тенденції розвитку наукової думки: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. Серія «Економічні науки». – 2011. – С. 103–105. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gisap.eu/test/ru/kontsepts>.

СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Безус В. О.

аспірант кафедри менеджменту та управління проектами
*Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
м. Дніпро, Україна*

ІНВЕСТИЦІЇ У ВІДНОВЛЕННЯ УРБАНІСТИЧНОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ПОТУЖНИЙ КАТАЛІЗАТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Поточний стан урбаністичної інфраструктури України настільки незадовільний, що мова йде не про модернізацію, а скоріше – про елементарне відновлення. Водозабезпечення та водовідведення, теплозабезпечення міст та селищ знаходиться у край занедбаному стані, й це давно зрозуміло не тільки експертам, а викликає серйозну тривогу самих широких кіл.

Необхідність такого відновлення інфраструктури це виклик, який несе колосальні можливості з точки зору інтенсифікації економічного розвитку, та міжнародного економічного співробітництва.

Значні інвестиції в інфраструктурні проекти здатні задіяти потужний економічний мультиплікатор – створення нових виробництв та робочих місць, збільшення надходження податків. Розвинутий внутрішній ринок може стати, й за певних умов обов'язково стане, змістовною базою і для експортоорієнтованих можливостей. Бо навіть той слабкий ринок, який ми маємо сьогодні, вже створив можливості для виникнення значної кількості вітчизняних підприємств практично в усьому діапазоні – від інжинірингу до досить потужних виробництв...

Вже сьогодні в Україні існує потужне коло компаній, що пропонують широкий діапазон рішень – від інжинірингу, автоматизації до виробництва енергетичного обладнання, пластикових труб, ізоляційних матеріалів, реагентного обладнання та самих реагентів тощо. Вітчизняним бізнесом накоплений і певний досвід виконання

робіт, в тому числі – і високого рівня складності. Розвивається й напрямок навчання кваліфікованих фахівців у проектному менеджменті інфраструктурних проектів.

Інвестування в муніципальну інженерну інфраструктуру приносить значно більший прогресивний ефект, ніж так улюблений можновладцями України нескінченний ремонт доріг. По-перше, з огляду на будівельні нормативи, складно знайти іншу галузь, яка б була настільки пронизана корупцією, та масштаби втрат через таку корупцію напевно найбільші. По-друге – діапазон рішень за відновлення та модернізації інженерної інфраструктури значно ширший, а рівень технологічності таких рішень – значно вищий. На відміну від ремонтів доріг, розвиток інженерної інфраструктури здатний задіяти та ініціювати створення значно більше високотехнологічних вітчизняних продуктів, ніж пісок, гравій та асфальт. До того ж, задіяти значно більший діапазон інженерних та робочих спеціальностей. Для прикладу – за оцінками фахівців, тільки робота Фонду енергоефективності може сприяти створенню не менше 70 000 робочих місць вже у перші 3 роки. І це у той час, коли для країни є нагальною проблемою потужний відтік кадрів за кордон через безробіття.

Звісно, відновлення муніципальної інфраструктури може принести не тільки прямі економічні вигоди громадам. Національна економіка отримує ще цілий перелік опосередкованих вигод, що будуть неодмінним наслідком покращення якості життя українців, стану їхнього здоров'я, відповідно – зниження втрат на охорону здоров'я, втрат від тимчасової непрацездатності та інше.

Потужним викликом є нестача коштів у бюджетах різних рівнів. Саме нею, як правило, виправдовують недостатню увагу до проблеми відновлення та розвитку інженерної урбаністичної інфраструктури. Й тут є декілька зауважень.

По-перше – типова, для вітчизняних органів місцевого самоврядування та державної влади, відсутність системних стратегій та програм приводить до вкрай неефективного використання тих коштів, що вже є у бюджетах – як місцевих, так і у бюджеті фонду регіонального розвитку. Далеко не поодинокі випадки, коли фінансуються не пріоритетні, та й не надважливі проекти, у той час, коли у містах або селищах не вирішені елементарні питання щодо забезпечення цивілізованих умов проживання, таких як централізоване водозабезпечення та водовідведення.

По-друге – дуже низький рівень використання можливостей залучення стороннього, кредитного або грантового фінансування з боку міжнародних фінансових інститутів (МФІ) та міжнародних донорів. Цей пункт пов'язаний з попереднім, оскільки відсутність стратегії та системної роботи над її реалізацією не дозволяє, також, системно відпрацьовувати можливості залучення коштів донорів та МФІ.

По-третє – кошти бюджетів «освоюються» за старим радянським принципом, у той час, коли вони можуть використовуватись як фінансовий інструмент у проектному фінансуванні – в якості «фінансового важелю» для залучення донорських коштів та кредитів МФІ.

Як результат невдалого фінансового менеджменту, як на рівні держави, так і на рівні місцевого самоврядування, рівень фінансування потреб ключових напрямків відновлення інженерної урбаністичної інфраструктури складає, у кращому випадку, хіба що відсотки від нагальної потреби. Так, загальнодержавна цільова програма «Питна вода Україні» на 2011 – 2020 роки отримала у 2018 році, вперше за багато років, мізерне фінансування на рівні 300 млн грн. А вже у 2019 році фінансування цієї програми поставлено під питання. Й навіть ці невеликі кошти були цілком витрачені на «освоєння» замість того, щоб залишити мінімум стільки ж за рахунок МФІ. Одна з ключових причин – відсутність чіткої стратегії відновлення та модернізації водопостачання, як на рівні держави, так і на рівні органів місцевого самоврядування. У той же час, щодо відновлення систем водовідведення та очистки стоків – немає навіть бюджетних програм, ані на державному, ані на місцевих рівнях.

Інший приклад – напрямок енергоефективності урбаністичної інфраструктури та житла. Загальнонаціональну стратегію можна побачити хіба що в контексті інших нормативних актів та міжнародних угод, а не в якості єдиного системоутворюючого документу. На місцевому рівні – за дуже рідким виключенням бачимо відсутність відповідних стратегій або ПДСР. Фонд енергоефективності, концепція якого була розроблена та широко схвалена донорами та МФІ, не зважаючи на вже закладені у державному бюджеті 2018 року, та вже і 2019 року, потужні кошти у розмірі 1,8 млрд грн. та готовність міжнародних партнерів України надати підтримку на рівні не менше як 50 млн Євро – досі реально не працює.

Інвестування у відновлення та розвиток урбаністичної інженерної інфраструктури України має бути зафіксовано у короткому списку ключових пріоритетів на національному та місцевих рівнях на

найближчі 10–20 років. Відповідно, має бути, в найкоротший термін, розроблена дієва стратегія щодо такого інвестування, з використанням всіх доступних інструментів фінансового менеджменту та проектного фінансування. Загальнонаціональна стратегія може забезпечити прозорість та зрозумілість державної політики, та дати можливість органам місцевого самоврядування розробити та скоординувати відповідні місцеві стратегії. Такі базові дії дозволять вже найближчими роками досягти не тільки відновлення інфраструктури із забезпеченням відповідного зростання рівня життя, а й дадуть потужний поштовх для розвитку національної економіки.

Література:

1. Про Загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011-2020 роки: Закону України від 13.11.2011 № 2455-IV // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 15. – Ст. 1.
2. Концепція Фонду Енергоефективності: Звіт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 20.02.2016 http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/Fond_EE_22.02.2016.pdf.
3. Про Фонд енергоефективності Закону України від 08.06.2017 № 2095-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 32. – Ст. 344.

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Катоніна Т. В.

студентка

Арестов С. В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки природокористування

Одеський державний екологічний університет

м. Одеса, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

З розвитком ринкових реформ в Україні, посиленням конкуренції між суб'єктами господарювання виникає проблема забезпечення їх конкурентоспроможності, що є головною передумовою підтримання стійких позицій підприємств на внутрішньому та міжнародному ринках. Успіх підприємства в умовах конкурентної боротьби обумовлюється здійсненням постійного моніторингу позицій на ринку, дослідженням сильних та слабких сторін власної господарської діяльності і конкурентів, здатністю пристосовуватись до змін ринкових ситуацій.

Туристичне підприємство буде конкурентоздатним або завдяки більшій продуктивності, яка забезпечує йому переваги по витратах, або завдяки якісним чинникам, які відрізняють його від конкурентів, До таких чинників відносяться кваліфікація персоналу, імідж туристичного підприємства, організація і культура управлінської команди, розвинений маркетинг, сучасний менеджмент, якість послуг, що надаються [1, ст. 169].

Оцінювання конкурентоспроможності туристичного підприємства може відбуватися за наступними основними етапами:

- 1) вибір підприємств-конкурентів для порівняння;
- 2) збір необхідної інформації про конкурентів;
- 3) розробка системи оцінних показників;

4) розрахунок одиничних показників конкурентоспроможності досліджуваного підприємства та конкурентів;

5) побудова порівняльних таблиць, визначення та оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства за найбільш прийнятним методом.

В окремих випадках можна проводити аналогію між поняттями конкурентоспроможність та стійкість туристичного підприємства. Поширеною є точка зору, відповідно до якої конкурентоспроможність є елементом або передумовою загальної стійкості функціонування туристичного підприємства.. Ці категорії мають як спільні, так і відмінні риси. «Конкурентоспроможність підприємства» – більш широке поняття, порівняно з його стійкістю.

Стійкість туристичного підприємства є обов'язковою, але недостатньою умовою його конкурентоспроможності, оскільки забезпечує лише підтримання раніше досягнутих конкурентних позицій, і не є основною умовою забезпечення конкурентних переваг.

Стійка робота декількох підприємств з рівними конкурентними перевагами не зможе забезпечити жодному з них більшу конкурентоспроможність. З метою забезпечення чи створення нових конкурентних переваг туристичне підприємство повинне змінювати намічений режим функціонування в процесі пристосування свого внутрішнього середовища до впливу зовнішніх факторів.

Україна в 2015 р. зайняла 60, передостаннє, місце в рейтингу конкурентоспроможності країн швейцарського Інституту менеджменту і розвитку (IMD), опустившись на 11 позицій у порівнянні з минулим роком. Причиною падіння позицій України в рейтингу IMD називає збройний конфлікт на Донбасі, внаслідок чого спостерігається висока волатильність ринку. Перше місце в рейтингу як і раніше займає США, на другому – Гонконг, третьому – Сінгапур, на четвертому – Швейцарія. У першу десятку також увійшли Канада, Люксембург, Норвегія, Данія, Швеція та Німеччина. На останньому місці – Венесуела [2].

Поширеність інформаційних технологій є досить високою, але рівень їх використання вітчизняними туристичними підприємствами є досить обмеженим, це зумовлено:

- низьким рівнем розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури;

- відсутністю баз даних туристичного профілю в окремих регіонах країни;

- обмеженістю інформації та реклами туристичного продукту на міжрегіональному, національному та міжнародному ринках;
- недосконалістю механізму інформаційного обміну суб'єктів господарювання у сфері туризму і зовнішнього середовища за допомогою мереж;
- низьким рівнем розвитку віртуальних туристичних підприємств;
- відсутністю державної електронної системи забезпечення суб'єктів туристичної діяльності оперативною інформацією про попит, пропозицію, ціни, тарифи [2, ст. 185].

Стикаючись з проблемами забезпечення конкурентоспроможності туристичних послуг, вітчизняні підприємства намагаються використувати вироблений зарубіжними туристичними фірмами інструментарій сучасних інформаційних технологій. У загальній сукупності систем автоматизації роботи туристичних підприємств існують різні їх види, які поділяються залежно від типу підприємств, для яких вони розроблені, і відповідно, набору функцій, які в них передбачені. Найбільш поширені на ринку є системи автоматизації роботи туристичних операторів, туристичних агентів, авіа-агенцій, засобів розміщення. На даний час існує велика кількість різноманітних програмних продуктів, які орієнтовані на автоматизацію процесів управління підприємствами різних сфер національного господарства.

Однак, інформаційні туристичні сайти і портали не є досконалими, хоча й містять досить великий обсяг інформації. Серед основних недоліків можна визначити:

- дублювання інформації інших сайтів;
- застарілість даних і пропозицій турів;
- обмежена можливість вибору з існуючих пропозицій;
- значна завантаженість рекламними лінками, баннерами і спамом тощо [3, ст. 129].

Акцентування діяльності туристичного підприємства на потребах клієнтів і підвищенні ступеня лояльності клієнтів до туристичного підприємства та його продукції спричинить необхідність серйозного перегляду маркетингової роботи з орієнтацією на нове розуміння ролі клієнта в ланцюжку взаємовідносин між туристичним підприємством і споживачем.

В сучасних умовах важливого значення при виході туристичного підприємства на зовнішні ринки набувають створення і виробництво конкурентоспроможного туристичного продукту (послуги) з

мінімальними витратами з метою одержання заздалегідь визначеної частки прибутку; якість послуг та здійснюваний контроль за нею, а також реалізація заходів щодо організації збуту, обслуговування після надання послуг і проведення рекламних кампаній. Одержання максимального і стійкого прибутку, проникнення на нові ринки або закріплення на існуючому ринку, і є головним критерієм оцінювання виробничої та маркетингової діяльності туристичного підприємства.

Література:

1. Агафонова Л.Г. Визначення конкурентоспроможності туристичного продукту // Стратегія розвитку туристичної індустрії та громадського харчування: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2006 р., м. Київ) / Відп. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КТЕУ, 2000. – С. 430-434.
2. Електронний ресурс: <http://www.unwto.org/tourism&mdgsezine>.
3. Скопень М.М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / М.М. Скопень. – К.: Кондор, 2005. – 301 с.
4. Смаль І.В. Глобальний і регіональний вектори розвитку туризму / І.В. Смаль // Географія в інформаційному суспільстві: зб. наук. праць: у 4-х т. – К.: ВГЛ Обрії, 2008. – Т. IV. – С. 139-141.

Плужнікова Л. М.
здобувач

*Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА

Захист довкілля в процесі господарської діяльності є одним із найважливіших завдань світової спільноти. Стан довкілля безпосередньо впливає на ефективність виробництва товарів і послуг і потенційні можливості здійснення відтворення суспільного продукту в довгостроковій перспективі. Тому в парадигмі відтворювальної теорії виникає потреба визначення поняття екологічна економіка.

Для визначення поняття екологічна економіка вважаємо за доцільне розкрити сутність та взаємозв'язок таких понять як економіка та екологія. Близькість зв'язку економіки та екології видно вже в назві цих областей знання. Економіка (від грецького *oikonomike*,

буквально – мистецтво ведення домашнього господарства) – сукупність виробничих відносин певного суспільства, його економічний базис; народне господарство даної країни або його частина, що включає певні галузі і види виробництва. Екологія (від грецького oikos – будинок, житло, місцеперебування і ... логія) – наука про відносини живих організмів між собою і навколишнім середовищем [1, с. 147].

Економіку стосовно до екології можна розглядати з двох альтернативних позицій:

– негативний вплив економіки на природу полягає у створенні сучасних екологічних проблем та загрози глобальної екологічної кризи;

– позитивний вплив економіки на природу полягає в необхідності достатньої величини внеску інвестицій в охорону навколишнього середовища [2, с. 11-12].

Треба відмітити, що біля витоків екологічної економіки стояв видатний український вчений – економіст Сергій Подолинський. Однією з найфундаментальніших його ідей, яка набагато випередила свій час, була геніальна здогадка про тісний взаємозв'язок економічного розвитку з глобальним енергетичним балансом планети [3].

Перш ніж висловити своє трактування поняття «екологічна економіка» вважаємо за доцільним розкрити основні етапи розвитку екологічної економіки як науки, які представлено на рисунку 1.

Огляд різних думок щодо поняття «екологічна економіка» та визначення етапів розвитку її як науки дало змогу надати авторське трактування цьому поняттю. Таким чином, на нашу думку, екологічна економіка – це формування нових напрямків економічної діяльності, пов'язаних зі збереженням навколишнього середовища, раціональним використанням природних, енергетичних ресурсів, зниженням викидів парникових газів, впровадженням екотехнологій, переробкою та утилізацією відходів, виробництвом екологічно сприятливого продукції, підприємництвом в сфері охорони довкілля, що створює умови і передумови для нових видів зайнятості на ринку праці і створенням нових робочих місць. Під екологічною зайнятістю нами пропонується розуміти діяльність, яка приносить дохід і не суперечить законодавству, яка знижує негативний вплив на навколишнє середовище.

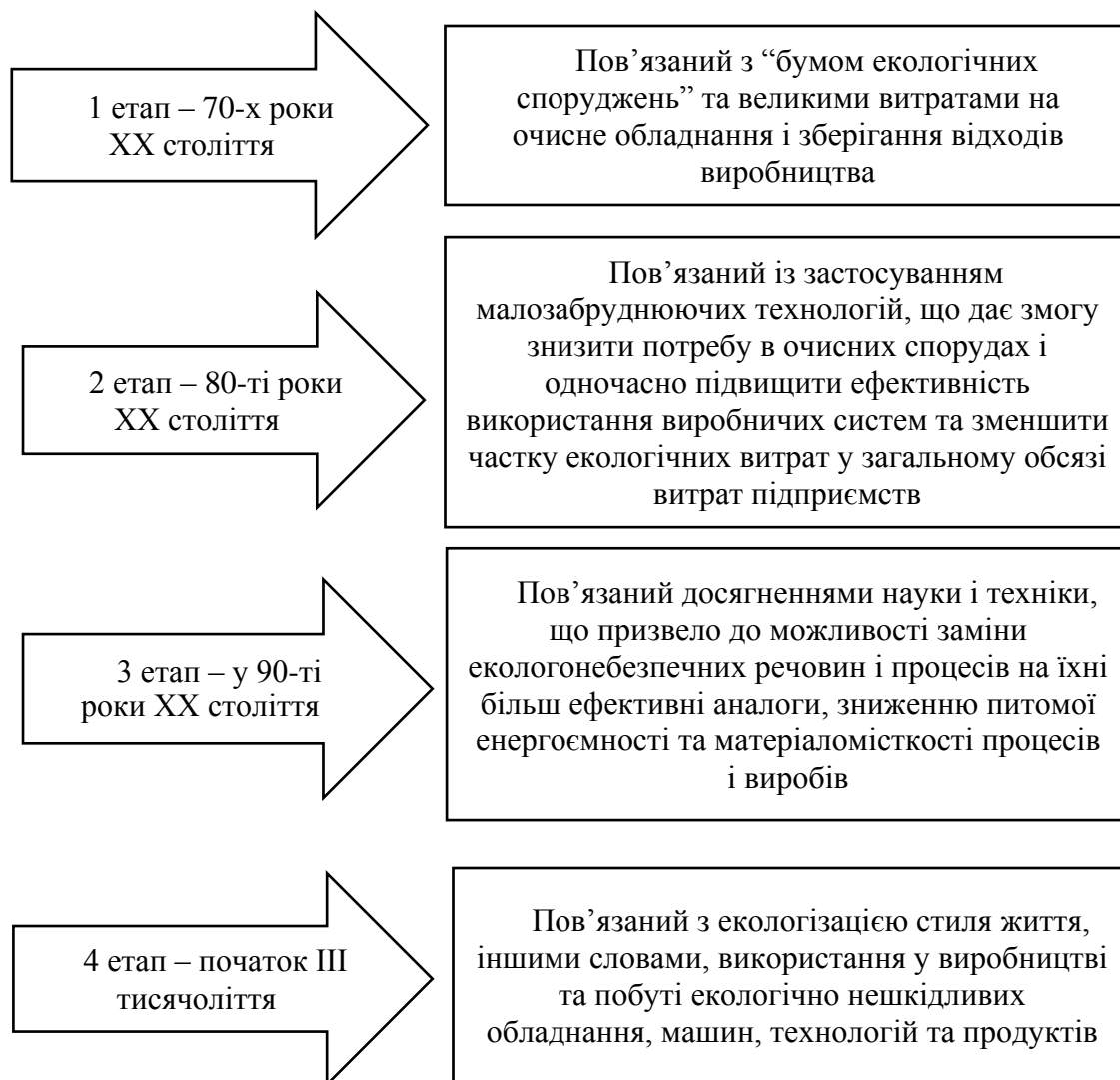

Рис. 1. Основні етапи розвитку екологічної економіки як науки
Джерело: складено автором за [1-6]

Література:

1. Василенко В. А. Устойчивое развитие регионов: подходы и принципы [Текст] / В. А. Василенко; под ред. А. с. Новоселова. – Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2008. – 207 с.
2. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник / за заг. ред. П. Т. Бубенка; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 280 с.
3. Подолинский с. Труд человека и его отношение к распределению энергии // Слово – 1880. – № 4-5, – С. 135–211.
4. Хачилевская Р.И., Сафонов П.И. Проблемы устойчивого развития и экологической экономики и их решение в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://RSEE.org/> (Российское общество экологической экономики).

5. Власенко В. О., Екологічна економіка як інструмент запровадження сталого розвитку: поняття та принципи правового регулювання // В.О.Власенко / Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право № 5-6(70-71) 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/5-6\(70-71\)/uazt_2013_5-6_6.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/5-6(70-71)/uazt_2013_5-6_6.pdf).
6. Мельник Л. Г. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. – Суми: Університетська книга, 2006. – 367 с.

СЕКЦІЯ 6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Горбань С. Ю.

студентка

Науковий керівник: **Артем'єва О. О.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри бухгалтерського обліку

Національний університет державної

фіскальної служби України

м. Ірпінь, Київська область, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В умовах сучасних економічних відносин для успішного розвитку фінансової системи держави одне з основних значень мають обсяги грошових ресурсів банківської системи. Головною складовою ефективної діяльності банків постають обсяги депозитних ресурсів. Депозитна діяльність є основним видом діяльності для комерційних банків, адже без неї вони втрачають сенс подальшого існування.

Науковими дослідженнями в сфері депозитної діяльності банківських установ займалися такі вчені, як Бідюк О., Береславської О., Корнилюка Р., Науменкової С., Носової Є., Шкляра А., Шульца Е.

Метою даного дослідження постає визначення основних тенденцій депозитного ринку України, його стану та перспектив розвитку.

На сучасному етапі розвитку банки України здійснюють пошук оптимального варіанту формування банківських ресурсів. З позицій стабільності ресурсної бази і загалом діяльності банку необхідним є те, щоб найбільшу частку його ресурсів становили строкові вклади. На жаль, через нестабільну економіку України зростає недовіра вкладників до формування строкових вкладів. Але, за оцінками експертів, у населення знаходиться значний потенціал грошових ресурсів, що становить велику частину грошового обороту і може бути розміщеним у банках України.

Часи, коли за вклади у гривні давали понад 20%, – у минулому. Сьогодні максимум, що можна отримати від надійних банків, – 12-14% річних в гривнях. До того ж зазвичай такі великі відсотки дають тільки під довгострокові вклади – на рік і більше [1, с. 26].

Альтернативою виступають вклади в іноземній валюті. Тому сьогодні більшість банків приймає вклади в доларах та євро. Але, на жаль, у такому разі відсотки будуть значно нижчими, ніж у гривні.

Наприклад, Укргазбанк за вклади в євро пропонує 4,25% річних, в доларах – 4,19% річних, а от у гривнях – 15,94% річних. Розглянемо комерційні банки України, які пропонують своїм клієнтам найкращі депозитні програми за вклади у гривнях, доларах США та євро. Усі ставки вказані для наступних сум: 100 тисяч грн., 5 тисяч дол. США, 5 тисяч євро і враховують капіталізацію та надбавку за оформлення через інтернет. Розраховані як середнє арифметичне для строків: 1, 3, 6 та 12 місяців. На рисунках 1–3 зображено рівень відсоткових ставок найбільш надійних банків України на 2019 рік.

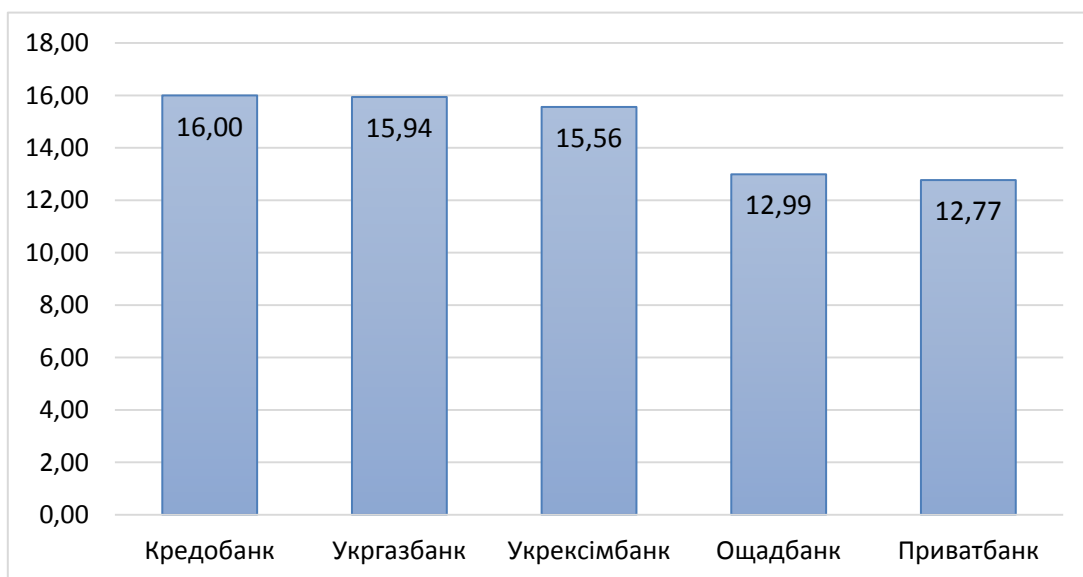

Рис. 1. Рівень відсоткових ставок найбільш надійних банків в гривнях на 2019 рік

На першому місці знаходиться Кредобанк, який пропонує 16,00% річних. Укргазбанк та Укрексімбанк дещо відстають від лідера, забезпечуючи 15,56–15,94% річних. Ощадбанк, Приватбанк та ПроКредит банк розташовуються вище середнього рівня, надаючи дохід у розмірі 12,70–12,99% річних [2].

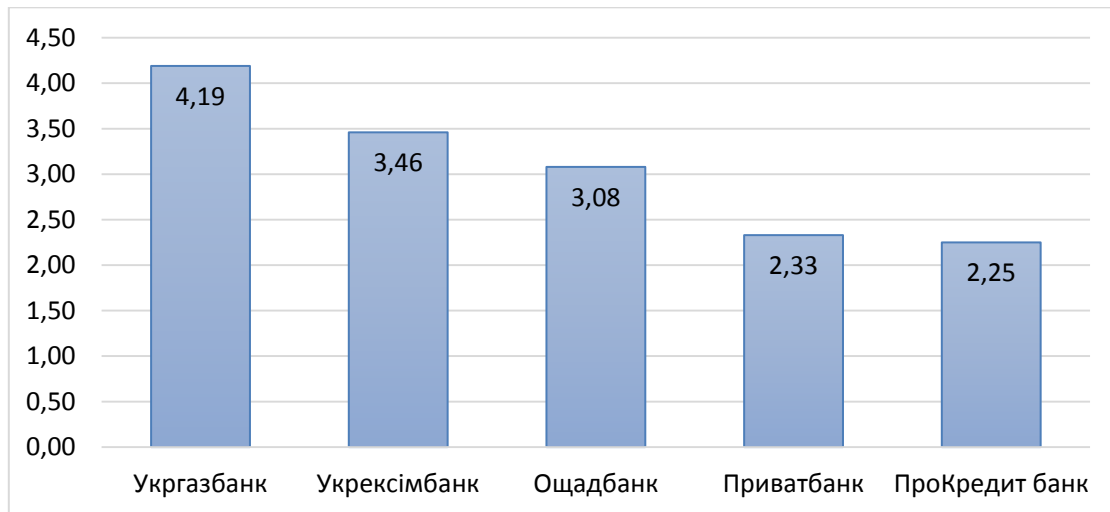

Рис. 2. Рівень відсоткових ставок найбільш надійних банків в доларах США на 2019 рік

Лідером у цій валюті є Укргазбанк, що пропонує 4,19% річних. Проценти Укрексімбанку знаходяться на рівні 3,46%, а Ощадбанку – 3,08% річних. Також відсотки вище середніх надають Приватбанк та ПроКредит банк – 2,33% та 2,25% річних відповідно.

Від них суттєво відстає Кредобанк – 1,46% річних. Важлива деталь – у Кредо такий відсоток можна отримати лише оформивши вклад через онлайн-банкінг [2].

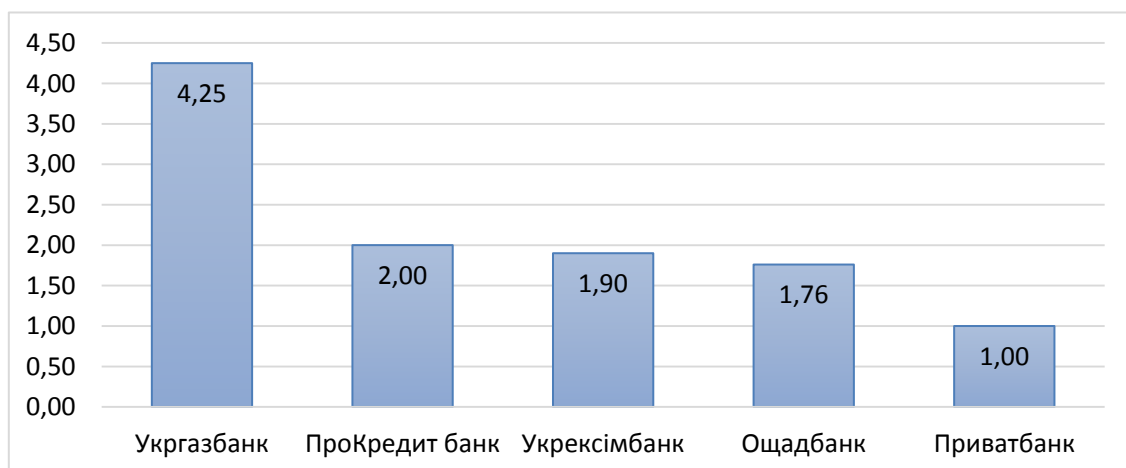

Рис. 3. Рівень відсоткових ставок найбільш надійних банків в євро на 2019 рік

Лідером, як і за іншими валютами, є Укргазбанк – 4,25% річних. ПроКредит банк, що займає друге місце, пропонує 2,00% річних. Також дохід на рівні вище середнього забезпечують Укрексімбанк та

Ощадбанк – 1,76%–1,90% річних, та Приватбанк пропонує 1,00% річних [2].

Зростання депозитних процентних ставок посилює проблему прибутковості банків, суттєво збільшуючи процентні витрати цих установ. Підвищення депозитної ставки за вкладами фізичних осіб на 1% збільшує приблизно на 3 млрд грн. річний обсяг банківських витрат [3, с. 20].

Серед великої кількості банків кожен представник фізичних і юридичних осіб має можливість самостійно обирати банківську установу, якій може довірити свої кошти. У таблиці 1 сформований рейтинг банків України за депозитами фізичних осіб за 2018 рік.

Таблиця 1

Топ–10 банків за депозитами фізичних осіб (млн грн)

№	Назва банку	Депозити фізичних осіб, млн грн
1	Приватбанк	178 689,42
2	Ощадбанк	95 239,82
3	Альфа-банк	31 397,85
4	Укрексімбанк	25 585, 42
5	Райффайзен Банк Аваль	21 941,60
6	Укргазбанк	20 145,46
7	ПУМБ	16 644,04
8	Ukrsibbank	14 644,04
9	OTP Bank	11 109,68
10	Південний банк	9 245,17

Джерело: сформовано автором за [4]

З таблиці 1 видно, що у трійку лідерів за вкладами фізичних осіб увійшли такі банки, як Приватбанк, Ощадбанк та Альфа-банк. Першу сходинку рейтингу посідає Приватбанк, депозити фізичних осіб якого складають 178 689,42 млн грн, тоді як вклади Південного Банку, який займає останнє місце рейтингу становлять 9 245,17 млн грн, що майже у 20 разів менше від депозитів Приватбанку. Отже, з наведеної вище інформації можна зробити висновок, що для клієнтів – фізичних осіб ПриватБанк пропонує вигідні умови з розміщення вільних коштів за депозитними програмами банку. Банк пропонує досить високі відсоткові ставки на ринку. Розроблено цілий комплекс варіантів вкладів на

різних умовах. Завдяки цьому кожен клієнт може підібрати для себе найбільш вигідний продукт, враховуючи свої можливості та бажання.

Отже, сучасна депозитна політика українських банків потребує перегляду та вдосконалення, а шляхи оптимізації проведення депозитних операцій пропонувались у працях багатьох науковців та аналітиків. Узагальнюючи думки вчених, автор приєднується до запропонованих рекомендацій та пропозицій. Зокрема, вважаємо, що в період трансформації банківської системи України необхідне застосування досвіду зарубіжних банків щодо введення рахунків клієнтів з різноманітним режимом функціонування; перегляд діючої та розробка нової ефективної процентної політики, яка є основним мотивуючим чинником при виборі банку клієнтом; збільшення суми відшкодування депозитних коштів Фондом гарантування вкладів до 400 тис. грн, враховуючи закордонний досвід та інфляційні процеси в Україні, запровадити страхування депозитних вкладів, як це прийнято за кордоном [5, с. 36].

За результатами даного дослідження можна зробити висновок, що ринок депозитних послуг є досить нестабільним. Для покращення ситуації необхідно докласти великих зусиль, для того щоб повернути довіру своїх громадян. Для того щоб залучити більшу кількість клієнтів для розміщення вільних коштів у формі банківських депозитів, портійно запропонувати найбільш вигідні та оптимальні умови, ніж є на даний момент, тобто, розробити для клієнтів цілий комплекс варіантів вкладів на різних умовах, що допоможе кожному клієнту підібрати для себе найвигідніші депозити.

Література:

1. Береславська О. І. Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України // Вісник Національного банку України. 2015. № 2. С. 26-33.
2. Депозити для фізичних осіб 2019 – калькулятор, надійні банки, детальні умови. URL: <https://finsee.com>.
3. Науменкова С. В. Підвищення доступності фінансових послуг: актуальні питання регуляторної практики // Фінанси України. 2013. № 10. С. 20-33.
4. Офіційний рейтинг банків України. URL: <https://banker.ua/officialrating>.
5. Бідюк О.О. Депозитна політика банків у період трансформації банківської системи України // Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2017. № 1. С. 29-37.

Монташевич С. М.

суддя

*Долинський районний суд
Івано-Франківської області*

Шутка С. Є.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту

*Національний лісотехнічний університет України
м. Львів, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Зовнішньоекономічна діяльність у сучасних умовах є важливою сферою економічної та господарської діяльності. Під впливом глобалізації економіки та інтеграційних процесів міжнародні відносини України з кожним роком розширюються та поглиблюються. А головною рисою ринкової економіки є конкуренція, підприємництво, суперництво за максимальний прибуток.

Основою для підприємницької діяльності в Україні є законодавча база країни. Адже вибір оптимальної системи правового регулювання підприємництва має, з одного боку, забезпечити його представників необхідними умовами; з іншого – наповнювати бюджет країни. Ця задача є важливою для країни, так як подальший ефективний розвиток економіки прямо залежить від ефективності підприємницької діяльності. Досвід розвинених країн світу показує, що найбільш ефективною правовою системою для розвитку підприємництва виступає така, яка надає йому вільно розвиватись та перебувати в конкурентному середовищі.

Отже, розвиток міжнародних економічних відносин України вимагає всебічного дослідження інфраструктури проведення зовнішньоекономічних операцій підприємствами, зокрема її законодавчо-нормативного забезпечення.

Правове регулювання бухгалтерського обліку – це система законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

З одного боку, основними документами, які регламентують систему бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО та ПСБО, МСФЗ та інші нормативні документи, які визначають концептуальні основи, напрями та принципи, згідно яких повинні вести облік всі підприємства.

З іншого боку, регулювання експортно-імпортних операцій здійснюється низкою нормативно-правових документів, а саме Господарський кодекс України, Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», П(С)БО 21, положення, інструкції та інші нормативні документи.

Основою регулювання діяльності підприємств України на зовнішніх ринках є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», згідно з яким для здійснення експортно-імпортних операцій експортери повинні укладати договори (контракти) з контрагентами за власним бажанням, використовувати відомі міжнародні рекомендації, які не суперечать законодавству України [2].

Укладання договорів на експорт товарів проводиться у письмовій формі. При складанні тексту зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів та організацій [4].

Основні законодавчі акти, що регулюють оформлення та виконання ЗЕД-контрактів, укладених українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності із їхніми іноземними партнерами це: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Закон України «Про міжнародне приватне право», Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) та інші.

Також під час облікового забезпечення експортно-імпортних операцій доцільно враховувати Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати Інкотермс, які встановлюють зобов'язання продавця щодо поставки, переходу ризиків і витрат, пов'язаних із товаром. Метою даних правил є запобігання можливим суперечкам та судовій тяганині між покупцем і продавцем. Кожна з умов визначає зобов'язання продавця та покупця, розподіл витрат та ризиків, а також відповідальність сторін за виконання договору [3].

Необхідною умовою вивезення товару через митний кордон є виконання процедур з декларування товару на митниці, які встановлені Митним кодексом України. Так, згідно зі статтею 85 цього кодексу митному органу, який здійснює митне оформлення, протягом 10 днів з дати доставки товарів і транспортних засобів у митний орган призначення подається митна декларація. Порядок подання вантажної митної декларації та її заповнення визначається Постановою Кабінету Міністрів України «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій», яка визначає вимоги до оформлення і використання митних декларацій, на підставі яких декларуються товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України підприємствами, та інші товари, що відповідно до законодавства України декларуються шляхом поданням митної декларації, передбаченої для підприємств, а також порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними [9].

Методологія обліку експортно-імпортних операцій визначається принципами ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що встановлені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності». Зокрема, необхідно відмітити принцип нарахування та відповідності доходів та витрат, який означає, що для визначення витрат звітного періоду необхідно доходи звітного періоду порівняти з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. Крім того, доходи і витрати звітного періоду визнаються в момент їх здійснення, незалежно від дати отримання грошових коштів [10].

Організація бухгалтерського обліку експортних операцій пов'язана з тим, що розрахунки за такими видами операцій здійснюються в іноземній валюті. Відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» операції в іноземній валюті при первісному визнанні відображують у валюті звітності – грошовій одиниці України перерахунком сум в іноземній валюті на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). Подальший облік експортно-імпортних операцій потребує достовірної оцінки активів, зобов'язань, що виникли внаслідок здійснення цих операцій, за допомогою визначення курсових різниць за монетарними статтями. Правила розрахунку курсових різниць встановлені П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [5].

Розрахунки в експортно-імпортній діяльності регулюються Законом України «Про валюту і валютні операції», відповідно до якого Національний банк України визначає зміст, форму, періодичність, строки, спосіб та порядок надання інформації про валютні операції. Також він має право встановлювати граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів та мінімальні граничні суми операцій з експорту та імпорту товарів, на які поширюються встановлені відповідно до даного Закону граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів [1].

Відлік законодавчо встановленого строку розрахунків за експортною операцією згідно з Інструкцією про порядок здійснення контролю за експортними, імпортними операціями банк починає з наступного календарного дня після дня оформлення митної декларації або підписання акту, рахунку (інвойсу) або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання транспортних, страхових послуг [7].

Однак, відповідно до Постанови № 410 уповноважені банки не можуть знімати з контролю експортні операції клієнтів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог: в іноземній валюті 1 групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів; в інших валютах (якщо загальна сума зобов'язань, що припиняються зарахуванням у межах одного договору щодо експорту товарів, перевищує в еквіваленті 500000 дол. США). Водночас вимоги цього пункту не поширюються на випадки припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог за операціями операторів телекомунікацій з оплати міжнародних телекомунікаційних послуг (міжнародного роумінгу та пропуску міжнародного трафіка) [8].

Оподаткування експортно-імпортних операцій здійснюється відповідно до Податкового Кодексу України.

Отже, дослідивши експортно-імпортні операції, як складову частину зовнішньоекономічної діяльності, ми виявили, що дана ділянка обліку регулюється низкою нормативних актів (кодекси, закони, інструкції, положення тощо).

Однак, необхідно відмітити, що нормативно-правові засади регулювання даної ділянки обліку характеризуються постійним оновленням. Тому і основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності в регулюванні та обліку експортно-імпортних операцій проявляються у нестабільній нормативно-правовій базі, тобто нестабільному законодавстві, яке постійно змінюється. І перспективами подальших

досліджень є удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування облікової системи експортно-імпортних операцій на підприємствах України.

Література:

1. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
3. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року). Правила Міжнародної торгової палати від 01.01.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007.
4. Коблянська Г.Ю. Нормативно-правова основа здійснення експортних операцій / Г. Ю. Коблянська // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград: КНТУ, 2006. – Вип. 10, ч. 2. – С. 102-107.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджено наказом Міністерства фінансів від 10.08.2000 р. № 193. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Положення про митні декларації, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» від 21.05.2012 р. № 450 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF>.
7. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю за експортними, імпортними операціями, затверджений Постановою Національного банку України від 24.03.1999 р. № 136 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0338-99>.
8. Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України, затверджений Постанова Національного банку України від 13.12.2016 р. № 410 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0410500-16>.
9. Степаненко О.І. Особливості оподаткування експортних операцій / Фінанси, облік і аудит. – К.: КНЕУ. – 2004.
10. Шутка С. Є. Основні аспекти обліку експортних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності / С. Є. Шутка, Н.І. Колінько // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: серія економічна. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.2. – С. 253-260.

Олійник О. В.

студентка

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки, одним з найбільш актуальних і складних питань є облік та контроль дебіторської заборгованості, а також її місце та вплив на активи підприємства.

Суб'єктам господарської діяльності, які займаються реалізацією своїх робіт чи послуг майже не можливо уникнути її виникнення. Тому для того, щоб ефективно використовувати свої фінансові ресурси, необхідним є правильне відображення дебіторської заборгованості та своєчасне проведення повного аналізу для визначення, як внутрішніх так і зовнішніх факторів, що впливають на її виникнення та терміновість погашення.

Беручи до уваги, постійне зростання обсягів дебіторської заборгованості на українських підприємствах, на сьогодні даний об'єкт обліку потребує удосконалення. Одним із основних факторів, що має вагомий вплив на фінансову стабільність торгових підприємств, є стан дебіторської заборгованості, яка виникає в процесі здійснення платіжно-розрахункових взаємозв'язків з різними суб'єктами господарювання.

Відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1], дебіторська заборгованість визначається, як сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами вважаються всі юридичні, або фізичні особи, які внаслідок купівлі робіт, товарів, або послуг заборгували підприємству певні суми грошових коштів.

Визначення, що наведене в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», узагальнює в собі усю заборгованість підприємству, у тому числі і ту, яка є фінансовими інвестиціями, тобто активами, що утримуються підприємством з метою збільшення прибутку. У п. 4 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» надається визначення дебіторській заборгованості, що не призначена для продажу, –

заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові, та не є фінансовим активом, призначеним для продажу [2]. Отже, дане тлумачення більш точно розкриває сутність поняття «дебіторська заборгованість».

У міжнародній практиці відсутній окремий визначений стандарт, який би регламентував питання відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку та у фінансовій звітності. Певна інформація, щодо дебіторської заборгованості відображена у наведених нижче стандартах:

- МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»;
- МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»;
- МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Тобто, як бачимо у міжнародній практиці дебіторська заборгованість позиціонується насамперед, як фінансовий актив, але чітке визначення її, як окремої одиниці обліку відсутнє.

Створення системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на торгових підприємствах є основним фактором, що надалі дозволить підприємству успішно функціонувати і зрештою вирішить проблему ліквідності.

Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети [3, с. 560]. Основною метою впровадження внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є виявлення та попередження тих факторів і умов, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства та на його ліквідність в цілому.

Для того, щоб підприємство мало змогу проводити контроль за дебіторською заборгованістю та удосконалювати його, суб'єктам які займаються цією задачею необхідно володіти повною достовірною інформацією про її стан на визначений період.

Як правило, дебіторська заборгованість є основним джерелом прибутку на торгових підприємствах. Так, як платіжно-розрахункові відносини між покупцями та постачальниками не завжди є стабільними і ступінь ймовірності погашення дебіторської заборгованості вчасно, також не є стабільним, можна запропонувати наступний алгоритм управління та контролю за дебіторською заборгованістю на підприємстві що зображено на рис. 1:

Рис. 1. Система контролю над дебіторською заборгованістю

Як бачимо, для того, щоб мати впевненість у мінімізації ризиків виникнення безнадійної дебіторської заборгованості, потрібно виконувати ряд задач, що допоможуть підприємству мати позитивну ліквідність.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість».
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 13 «Фінансові інструменти».
3. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В., Організація і методика аудиту: Навч. посіб. – 2-е вид. – К.: Куаравела, 2005. – 560 с.

Шепель І. В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування

*Херсонський державний аграрний університет
м. Херсон, Україна*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Облікова політика підприємства повинна містити положення про регулювання методики обліку тих об'єктів, які виникають відповідно до норм МСФЗ. Одними із найбільш непростих із точки зору ідентифікації є фінансові інструменти. Основні складові потрібно регламентуватися МСБО 32, а також МСФЗ 7 і МСФЗ 9.

Фінансовий інструмент – це будь-який договір, який приводить до виникнення фінансового активу в одного підприємства та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу в іншого (§ 11 МСБО 32). МСБО 32 виділяє декілька груп фінансових інструментів. У першу чергу потрібно визначитися, які саме фінансові інструменти має підприємство: прості чи похідні. У частині фінансового активу це можуть бути кошти, фінансові інвестиції (тобто пайовий інструмент іншого підприємства), а також дебіторська заборгованість.

Згідно з МСФЗ 9 первісна оцінка фінансового активу не має альтернатив, якщо він придбаний або випущений. У цьому випадку використовується модель оцінки «справедлива вартість (МСФЗ 13) плюс затрати за правочином». Для кожної групи фінансових активів до облікової політики необхідно включити такі положення (табл. 1).

До фінансових зобов'язань відносяться зобов'язання передати кошти або інший фінансовий актив, які підлягають передачі іншому підприємству; зобов'язання обмінятися фінансовими інструментами на потенційно не вигідних підприємству умовах. Згідно з МСФЗ 9 первісна оцінка фінансового зобов'язання здійснюється за моделлю «справедлива вартість (МСФЗ 13) мінус затрати за правочином на придбання або випуск».

З метою організації точного та достовірного обліку фінансових інструментів у частині зазначених груп необхідно прозоро й чітко документувати операції з ними. Операції їх придбання фінансового інструменту доцільно оформляти наказом керівника, у якому буде зазначено конкретне призначення фінансового активу, або

зобов'язання з розкриттям умов обміну, погашення і т.п. Зрозуміло, це не стосується операцій із реалізації продукції або придбання послуг і товарів – умови цих правочинів слід детально прописати в договорах, а подальшу оцінку заборгованостей – у положеннях облікової політики (у частині визначення боргу сумнівним і нарахування резерву, умов дисконтування). У договорі або контракті із придбання або випуску фінансового інструменту повинні бути прописані умови та мета правочину (це насамперед відноситься до придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів).

Таблиця 1

**Основні положення облікової політики
в частині фінансових активів**

Елемент фінансового активу	Положення облікової політики
Кошти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналітичні розрізи обліку коштів. 2. Порядок відображення курсових різниць. 3. Метод складання Звіту про кошти.
Фінансові інвестиції (пайовий інструмент іншого підприємства)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналітичні розрізи обліку таких інструментів (за розміром частки) 2. Метод подальшої оцінки (через інший сукупний дохід)
Дебіторська заборгованість (договірне право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив) і договірне право обмінятися фінансовими інструментами на потенційно вигідних підприємству умовах	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналітичні розрізи обліку таких інструментів (у розрізі контрагентів або видів зобов'язання) 2. Визначення методу подальшої оцінки фінансових активів: <ul style="list-style-type: none"> - за амортизовуваною вартістю згідно з моделлю ефективної ставки (якщо актив утримується для отримання основної суми боргу та процентів за нею або продажу); - за справедливою вартістю через прибутки та збитки.

За кожною із цих груп в обліковій політиці необхідно зафіксувати такі положення (табл. 2).

**Основні положення облікової політики
в частині фінансових зобов'язань**

Елемент фінансового зобов'язання	Положення облікової політики
Зобов'язання передати кошти або інший фінансовий актив, які підлягають передачі іншому підприємству	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналітичні розрізи обліку у таких інструментів (у розрізі контрагентів або видів зобов'язання). 2. Метод подальшої оцінки фінансових активів за амортизовуваною вартістю згідно з моделлю ефективної ставки)
Зобов'язання обмінятися фінансовими інструментами за потенційно не вигідних підприємству умовах	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналітичні розрізи обліку таких інструментів (у розрізі контрагентів або видів зобов'язання). 2. Метод подальшої оцінки фінансових активів за справедливою вартістю через прибутки та збитки

У первинних документах повинні відображатися умови договору та положень облікової політики в частині здійснюваних розрахунків. Особлива увага приділяється комбінованим фінансовим інструментам – вони поєднують у собі компоненти капіталу та зобов'язань. Наприклад, власники облігацій можуть вибрати один зі способів погашення: або обміняти облігації на акції (елемент капіталу), або отримати належну до погашення суму (елемент зобов'язання). Ці частини комбінованого фінансового інструменту відображаються в обліку окремо.

Фінансових ринок в Україні ще недостатньо розвинений, а тому П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» недостатньо розкриті в національному варіанті і мають багато невизначеностей. Останнім часом українське законодавство поступово наближається до норм Міжнародних стандартів фінансової звітності, однак відкладання остаточного переходу призводить до невідповідностей у нормативно-законодавчій базі, ускладненню практичного їх застосування, затримання розвитку фондового ринку, залучення іноземних інвестицій та інтеграції українських підприємств у світовий економічний простір,

чим затримує розвиток економіки країни. Нами узагальнено та складено порівняльна характеристика МСБО та П(С)БО щодо фінансових інструментів

Таблиця 3

**Порівняльна характеристика МСБО та П(С)БО
щодо фінансових інструментів**

МСБО	НП(С)БО
1	2
<u>Фінансові активи</u>	
<p>В цьому стандарті більш детально описані всі можливі активи та їх характеристики, які належать до цієї групи фінансових інструментів, так до них відносяться:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) грошові кошти; 2) інструменті власного капіталу іншого суб'єкта господарювання; 3) контрактне право: отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта господарювання; 4) контракти, розрахунки за якими здійснюються або можуть бути здійсненні власними інструментами капіталу (непохідні і похідні інструменти) 	<p>До фінансових активів належать: грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу, фінансові інвестиції, що утримуються до погашення, фінансові активи, призначені для перепродажу, інші фінансові активи.</p> <p>При цьому до національних фінансових активів в Україні не відносять контракти, які можуть бути здійсненні власними інструментами: непохідними чи похідними.</p>
<u>Фінансові зобов'язання</u>	
<p>До зобов'язань цей стандарт також відносить: контракти, розрахунки за яким здійснюються або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу суб'єкту господарювання до яких відносять: похідні та непохідні інструменти.</p>	<p>В національному стандарті цього пункту не передбачено.</p>

1	2
<u>Вбудовані похідні фінансові інструменти</u>	
<p>До вбудованих інструментів МСБО відносять опціони, конвертуємі облігації, контракти на право пролонгації терміну обігу або погашення боргового інструменту; договірне право, вбудоване в борговий інструмент, на конвертацію його в часткові цінні папери та інше.</p>	<p>Проте в національному стандарті є лише визначення складного фінансового інструменту та визнання опціону</p>
<u>Оцінка фінансових інструментів</u>	
<u>Первісна оцінка</u>	
<p>Визначається за справедливою вартістю та витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням або вибуттям фінансового інструменту</p>	
<p>Проте якщо суб'єкт господарювання використовує облік за датою погашення для активу, який у подальшому оцінюють за собівартість або амортизованою вартістю, актив первісно визначається за його справедливою вартістю на дату операції</p>	
<u>Подальша оцінка фінансових інструментів</u>	
<u>Подальша оцінка фінансових активів</u>	
<p>Після первісного визнання суб'єктові господарювання слід оцінювати фінансові активи за їхньою справедливою вартістю за винятком таких фінансових активів:</p> <p>а) позики та дебіторська заборгованість (як визначено у параграфі 9), що їх слід оцінювати за амортизованою собівартістю, застосовуючи метод ефективного відсотка;</p> <p>б) інвестиції, утримувані до погашення (як визначено у параграфі 9), що їх слід оцінювати за амортизованою собівартістю, застосовуючи метод ефективного відсотка;</p>	

1	2
Проте в МСБО виокремлено інвестиції в інструменти власного капіталу, які не мають ринкової ціни котирування на активному ринку і справедливу вартість яких не можна достовірно оцінити, та похідні інструменти	Визначається лише те, що фінансові активи та інші фінансові активи, щодо яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю, визначається за первісною собівартістю.

Застосування МСФЗ у частині фінансових інструментів не буде складним, якщо бухгалтер дотримується простих правил: кожен фінансовий інструмент слід розглядати як, договір, що передбачає отримання фінансового активу, пайового інструменту, виникнення фінансового зобов'язання. Висновки про визнання фінансового інструменту слід робити на основі умов контракту або розпорядчого документа, які привели до появи такого інструменту. Основне завдання після визнання та класифікації фінансових інструментів – їх оцінка. Для первісної оцінки важливо правильно врахувати пов'язані із придбанням витрати. Подальша облікова оцінка повністю залежить від цілей утримання фінансового інструменту.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.07.2013 р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8199/8200/461833>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 32 «Фінансові інструменти: подання» // Грюнінг Х. ван, Коэн М. Международные стандарты финансовой отчетности. Практическое руководство. – М.: Издательство «Весь Мир», 2003. – 536 с.

СЕКЦІЯ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Petrushka O. V.

Ph.D. in Economics, Senior Lecturer
of Department of Finance named after S.I. Yuriy

Ternopil National Economic University

Ternopil, Ukraine

Shuliuk B. S.

Ph.D. in Economics, Associate Professor
of Department of Finance named after S.I. Yuriy

Ternopil National Economic University

Ternopil, Ukraine

PECULIARITIES OF PENSION PROVISION OF POLAND

Polish system of pension insurance is three-levelled and the most popular in Europe. All insured persons upon reaching retirement age receive a pension from the joint, mandatory accumulation and individual levels. The requirements for receiving a solidarity pension are simple: a person must have a 20-year insurance record (for women) and a 25-year (for men), during which he or she deducted to the Pension Fund a contribution of 19.5% of his or her salary (half of this amount is paid by the employer). One third of the pension contribution automatically goes to level II of the pension insurance, where these funds are invested by the Open Pension Fund in the shares of the companies (60%), in the guarantee bonds of different firms (20%), foreign investments (5%), etc. The III level of the pension insurance system involves voluntary insurance of a person in the Investment Fund, the Insurance Company or the Pension Program of employees. The Social Insurance Agency (ZUS) is the main executor of the social insurance legislation. It establishes rights and pays out insurance at the expense of insurance funds. ZUS maintains personal accounts of all persons covered by social insurance.

Finally, the pension system of the country was formed in 1999, although reforms are making changes to it to these days. For example, recently, the retirement age has fallen, so now women can go at age 60, and men – in 65 (before that for all, the retirement age was 67 years old) for

everybody. In comparison with our system, the Polish government has created two categories of people, according to which makes an accrual. Therefore, those who were born before 1948, inclusive, receive a pension under the old law (before that adopted in 1999), and those who were born after 1949 are subject to a new one.

In general, the Polish pension system consists of two parts:

1) distributive one – includes official deductions, which citizens make to the state insurance fund. Hence, pensions are paid to the first category of the population (born before 1949).

2) accumulative one – features open pension funds, which are regulated by commercial structures but have a license from the state for this. Their main goal is to accumulate income from working pensioners, besides, people have the right to choose any of the funds [1].

The pension contribution is monthly deducted from the earnings of each employee, employed on the basis of an employment contract, as well as every individual who conducts individual entrepreneurial activity. Contributions to pension insurance (19.52% of wages) are funded by the employee and employer in equal parts at 9.76%. The transferred funds for pension insurance are divided with the following way: 12.22% goes to the state social insurance system, that is, to the distribution level, the rest 7.3% of the funds go to the account of the accumulation level of the pension system of the country.

To calculate the pension contributions to pension insurance, accumulated in a personal account in ZUS, taking into account their indexation; funds kept on a subaccount, taking into account their indexation and initial capital are taken into consideration. Having summed up all these amounts, we will receive the basis for calculating the pension.

The size of the pension is defined as the sum of all paid pension contributions (with the indexation being taken into account) divided by the estimated number of months during which you will receive a pension. The estimated number of months of retirement payout is determined on the basis of the average life duration that is published annually by March 30 of the current year by the Statistical Office of Poland. If the calculated amount of pension is less than the minimum pension per country, then such a pension may be increased to the minimum when the work experience is not lower than the minimum. Nowadays, the minimum retirement experience in Poland is 25 years for men and 20 years for women.

Meanwhile, since October 1, 2017, the Law with the exact opposite effect has come into force in Poland, aimed at reducing the retirement age

from 67 to 65 years. These figures are higher than the Ukrainian ones, but: Polish reduce retirement age while their life duration is increasing (life duration in Poland is 77 years, in particular because after the age of 75 people receive free medicine).

As Polish experience shows, real pension reform provides long-term positive effects, for both: the state and citizens. The government has chosen a strategy to maximally concentrate all available resources to increase the rate of economic growth in the near future. According to statistics of recent years this country was one of the few countries of the EU, which relatively painlessly overcame the impact of the global financial and economic crisis. As for pension provision, there is also an alternative here – focusing on the development of the third level (voluntary pension programs). Hence, if the stable high-growth rates can be achieved, the increase in the incomes of citizens will automatically occur. Such an economic environment will be extremely favourable for the promotion of the development of private pension provision. That is, the targeted government policy in this area, including a powerful campaign for information and awareness raising among the population, can lead to a stabilization of the situation in the pension sector [2].

Thus, despite the existence of real threats from pension reforms, Poland has a fairly high probability of a successful combination of fiscal savings policy in the short term with an effective long-term strategy for both pension and social-economic systems as a whole.

References:

1. Polish pension reform: a useful experience for Ukraine. URL: <https://forinsurer.com/public/03/04/02/378>.
2. Zelenko V. Pension systems of Ukraine and Poland. URL: <http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/2014.pdf>.

СЕКЦІЯ 8. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Поліщук В. Г.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

*Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Волинська область, Україна*

РОЛЬ МВФ У БОРГОВІЙ ПОЛІТИЦІ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Міжнародний валютний фонд – це фінансова організація, що була заснованою у 1945 р. До неї входять 185 країн. МВФ має свій Статут, згідно з якого, кредити організації спрямовані на стабілізацію курсу національної валюти, підтримку міжнародних резервів держав та платіжного балансу. Центральні банки країн отримують кредити від МВФ, та зараховують їх до своїх міжнародних резервів, які використовуються для інтервенцій на валютному ринку виключно для вказаних цілей.

Ставши членом МВФ, країна ввійшла водночас до структури Світового банку, нам виділили квоту у 10 678 акцій на суму 1,3 млрд дол. США. А також, валютну готівку за членство України в банку на загальну суму 7,9 млн дол. США внести Нідерланди, що назначена країною-опікуном нашої країни в цій банківській структурі.

У співпраці Україна з МВФ виділяються кілька етапів. Перший етап співпраці було здійснено в рамках програми STF – системної трансформаційної позики. Програма передбачала надання фінансової допомоги Україні на суму 498,7 млн СПЗ (763,1 млн дол. США). Ці кошти мали бути спрямовані на підтримку платіжного балансу країни. Цей етап проходив протягом 1994-1995 рр.

Другий етап було здійснено в рамках програми «Stand-by». Програма була спрямована на фінансування дефіциту платіжного балансу та на підтримку курсу національної валюти. Цей етап проходив протягом 1995-1998 рр. Згідно програми Україна отримала кредити на суму 1318,2 млн СПЗ (1935 млн дол. США).

Третій етап передбачав програму розширеного фінансування (EFF) передбачала надання кредиту на суму 2,6 млрд дол. США, для України. За умовами програми країна мала виконати певні критерії ефективності (накопичення міжнародних резервів) та індикативних цілей (інфляція в тому ж числі).

Хоч і програму EFF у 2000 році було продовжено до 2002 року, Україна не впоралася з її умовами. І МВФ відмовилося надати Україні залишкової суми кредитів. Визнавши негативні висновки щодо ходу виконання програми.

Наслідком стало те, що з обіцяних 2,6 млрд дол. США Україна отримала кредитів на суму 1193,0 млн СПЗ (591,0 млн дол. США), що були спрямовані на наповнення валютних резервів Національного банку.

Після завершення співробітництва з МВФ за програмою EFF почався четвертий етап (2004-2005 рр.). Уряд України обрав попереджувальну програму «Stand-by». Серед усіх запропонованих форм країна вибрала найбільш вигідну форму на без кредитній основі. Ця програма була розрахована на 12 місяців. Вона передбачала що Україна має отримати кредит на суму 411,6 млн СПЗ (600 млн дол. США), враховуючи погіршення валютних резервів або платіжного балансу. Програмою передбачалося поступове перетворення відносин МВФ (Міжнародного валютного фонду) та України на без кредитні. Термін дії угоди закінчився відповідно до умов.

Відповідно до вище зазначеного, наступними етапами у відносинах з МВФ стали без кредитні відносини України та МВФ. Співпраця була зосереджена на наданні технічної допомоги Україні, спрямованої на ліквідації загрози стабільності та рішення проблем, пов'язаних з грошовою, макроекономічною, податковою, бюджетною та валютною політикою.

Така допомога передбачала в собі вирішення проблем з тіньовою економікою, борговою зобов'язаністю та прогнозуванням. На протязі 2005-2006 рр. Міжнародний валютний фонд (МВФ) з цілями допомоги Україні в різних сферах у тому числі з фінансово-бюджетною політикою, державним боргом та в управлінні митними справами.

Згодом у 2006-2007 рр. на постійну основу МВФ направила експерта, що був залучений до діяльності Міністерства фінансів, на рахунок фінансового прогнозування та аналізу, а також, стратегії планування бюджету й контролювання стабільності фінансів.

Співпраця України з МВФ було більш поживлена у 2008 р. через не дуже добру ситуацію на світових ринках. Результатом їх спільної роботи стало підтвердження МВФ 5 листопада 2008 р. одної із програм для України з терміном 2 роки «Stand-by». Ця програма надавала кредит Україні у сумі 16,43 млрд дол. США.

У 2014-2015 рр. Україна перебувала у програмі «Stand-by» на 6 етапі. Таким чином в рамках програми Україні було надано ще один кредит на загальну суму 16,5 млрд дол. США. У березні 2015 року МВФ прийняв рішення щодо зміни програми «Stand-by» на чотирьох річну програму «EFF». Ця програма передбачала перший транш у сумі 5 млрд дол. США. Цей транш Україна отримала відразу після ухвалення рішення про нову програму фінансування. Другий транш було надано у липні 2015 року у сумі 1,7 млрд дол. США. Кошти від другого траншу були повністю спрямовані на поповнення резервів Національного банку України.

У вересні 2016 року МВФ перерахував транш Україні у розмірі 1 млрд дол. США. Що стосується держбюджету України на 2017 р., то МВФ тут залишився беззаперечним і вимагає, щоб дефіцит держбюджету становив не більше 3%. Тому і в проекті держбюджету на 2017 р. закладений такий показник дефіциту. Хоча виконувати його буде явно складно. МВФ рекомендує уряду не знижувати податки, а міняти тільки методи адміністрування оподаткування. В умовах України це може привести до посилення фіскального тиску на бізнес і населення.

Нова 14-місячна програма підтримки економічної політики «Stand-by» (SBA) замінить програму розширеного фінансування (EFF) у розмірі 17,5 млрд дол. США, що закінчується в березні 2019 р. і передбачає виділення Україні останнього траншу обсягом 1.9 млрд дол. США на період виборів 2019 р. Угода між МВФ і українським урядом була досягнута на рівні уповноваженого персоналу та підлягає затвердженню керівництвом і радою директорів Фонду. Рішення ради МВФ залежить від прийняття українським парламентом державного бюджету на відповідно до рекомендацій МВФ і збільшення тарифів на газ та опалення для населення [2].

Загальний борг України станом на 31.12.2018 р. становив 2168627,1 млн грн., зокрема, зовнішній борг – 1397217,8 млн грн, внутрішній – 771409,3 млн грн. Станом на 2017 р. загальний борг України становив 71,8% до ВВП, у 2016 р. – 81,0%.

Державний борг має економічно обґрунтовані межі. Величина боргу характеризує становище економіки та фінансів держави, ефективність функціонування її урядових структур. Оскільки джерелом покриття державного боргу є доходи бюджету, тобто податки, то можна стверджувати, що величина боргу – це взяті авансом у населення податки.

На сьогодні майже кожна держава має певний розмір заборгованості. Різниця лише в тому, що поряд із збільшенням боргу не кожна держава знаходить шляхи для його своєчасного повернення.

Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Сукупність боргових зобов'язань держави містить також гарантований державою борг, що виникає внаслідок прийнятих на себе державою гарантій за зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб.

Державний зовнішній борг України станом на 31.12.2018 р. становив 1099407,7 млн грн., державний внутрішній борг – 761088,9 млн грн. Гарантований зовнішній борг України становив 297810,1 млн грн, гарантований внутрішній борг – 10320,4 млн грн.

Отже, можемо спостерігати позитивні наслідки кредитів МВФ, такі як: впровадження реформ, метою яких є стабілізація української економіки та повернення її на шлях зростання; покращення ситуації з платіжним балансом; стабілізація валютно-обмінного курсу гривні і посилення банківської системи, яка дасть можливість економіці розвиватися; збільшення золотовалютних резервів Національного банку України, що дозволить суттєво покривати імпорт; зростання міжнародного авторитету України, що надасть можливість доступу до коштів інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів. Але окрім позитивних наслідків впливу кредиту на економіку України є ще ризики появи негативних тенденцій і результатів. Одним із найбільш важливих це є процес зростання державного боргу і перетворення проблеми його обслуговування на перманентну проблему запозичення. Україна на даний час заборгувала своєму головному кредиторю – Міжнародному валютному фонду – понад 12 млрд дол. США, при цьому зобов'язання розділені між Нацбанком і Міністерством фінансів. Як відомо, Україна з 2018 року чекає серйозні виплати за державним боргом. Пікове навантаження на виплати припадає на 2019 рік. В цілому, за наступні

чотири роки Україна повинна виплатити близько 20 млрд дол. США за зовнішнім боргом [1].

Література:

1. Полагнин Д.Д. Вплив кредитів МВФ на грошову систему України / Полагнин Д.Д., Марущак І.В. // Молодий вчений. – 2018. – № 5(57). – С. 748-751.
2. Сайт Національного банку України https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85374#top.

Русаль О. І.

студент спеціальності «Фіскальне адміністрування та митна справа»

Науковий керівник: **Кміть В. М.**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Найважливішим принципом організації податкових систем у всіх країнах світу є чітке розмежування доходів центрального бюджету і бюджетів інших рівнів, яке відповідає типу державно-політичного устрою країни. В унітарних державах (Великобританія, Франція, Італія) існують два рівня бюджетів—центральный і місцевий, яким відповідають окремі види податкових платежів. У федеративних державах (США, Німеччина, Канада) організовані три рівня бюджету і, відповідно, три рівня податкових платежів – федеральні, регіональні, місцеві.

Іншим важливим принципом, традиційно, є єдність, що виражається в єдиній законодавчо-нормативній базі на весь економічний простір держави [1]:

– всі податки (збори, мита) вводяться і скасовуються тільки органами державної влади з законодавчим визначенням повноважень кожного рівня влади;

– підхід до побудови податкової системи або питань оподаткування, включаючи законодавчу і нормативно-правову базу являється єдиним для всіх платників податків на всьому економічному просторі держави.

Одним з факторів, що дозволяють успішно функціонувати різним державним економікам за кордоном, є «ощадний» податковий режим. Система оподаткування бізнесу за кордоном реалізується в двох варіантах:

– перший передбачає традиційну систему оподаткування, але при розширеному наданні податкових пільг (широко використовується в розвинених країнах Європи, США, Китаї);

– другий, крім загальної системи оподаткування, є характерним для всіх суб'єктів економіки, передбачає наявність спецрежиму оподаткування для товаровиробників (пострадянські країни – Білорусь, Україна).

Отже, з метою пошуку шляхів удосконалення податкової політики України доцільно провести аналіз зарубіжного досвіду (табл. 1) [2, с. 20].

Таким чином, аналіз системи оподаткування показує, що в країнах – колишніх радянських соціалістичних республік (Білорусь, Росія) найбільш схожі з Україною режими оподаткування. Інші ж держави (країни Європи і Америки), навпаки, характеризуються більш високими ставками податків і зборів, але при цьому більш широким переліком застосовуваних податкових пільг і відрахувань.

Так, першочерговим є визначення рівня податкового навантаження в країні. Традиційно податкове навантаження в країні визначається як відношення податків, сплачених підприємствами до валової доданої вартості (ВДВ), створеної в галузі [3, с. 155].

Валова додана вартість галузі є аналогом валового внутрішнього продукту в державному масштабі, тому питання її зіставлення ми розглянемо через призму застосування паритету купівельної спроможності.

Аналогічна практика використовується в США: завдяки тому що платежі в систему соціального страхування в США не є добровільними, то їх прийнято відносити більше до податків, ніж до страхових внесків. У Німеччині ж принципово інша позиція, проте в міжнародній практиці при розрахунку податкового навантаження прийнято підсумовувати внески на соціальне страхування з податками.

Таблиця 1

Податкова політика деяких країн світу (дані 2018 р.)

Податки	США	Франція	Італія	Велика Британія	Німеччина	Канада	Китай	Білорусь
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ПДФО	10-39,6% прогресивній ставці	10-39,6% прогресивній ставці	23-48,6% (0% для доходу нижче 8000 є/год.)	до 50%		15% до 29:	5% до 45%	12%
Корпоративний податок	Державний рівень 15-35%, штат від 5,5%	20,9%	Національний – 27,5%, регіональний – 3,9%	30% для компаній, дохід яких вищий 1,5 млн ф., для інших 19%	15% і дод. з надбавкою на солідарність 5,5% складає 15,825%. Якщо ПнП не розподіляється, то ставка 29-31%	Державний рівень – 29%; регіональний рівень – 5-17%	25% – для малих підприємств	Спецрежим (50% виручка) – 1%. Загальний режим – звільняються від ПнП
Податок на нерухомість	1,6-3%	Загальна сума податку і ПДФО не має перевищувати 85% доходу платника	–	Не підлягають оподаткуванню с/г земля та забудови на ній (виключення житлові будинки)	–	Оброблювальні землі 25% від ставки 1 класу нерухомості – житлові чи фермерське господарство (0,58%)	База: нерухомість – 10-30% від суми оренди; Ставка 1,2%; с оренди 12%	Податок на нерухомість: 1% для організацій, 0 для фізичних осіб

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Земельний податок	-	Оподатковується 50% вартості. Ставка не більше 2,5 середньої ставки попереднього року	-	-	1,2% від кадастрової вартості об'єкта	Входить до податку на виробництво	Податок на використання міських земель 0,6-30 юань за кв.м.	Від 5690 біл.р./га до 54400 біл. р./га
ПДВ	-	Стандартна ставка – 19,6%, понижена – 7%, 5,5% і 2,1%	Стандартна ставка – 22%, понижена – 10%, 6% і 4%	Стандартна ставка – 20%, понижена – 5% і 0%	Стандартна ставка – 19%, понижена – 7%	Державний рівень – 7%, регіональний – від 5%	Загальна ставка 17%; понижена 2,3,4,6,13%	Стандартна ставка – 20%, понижена – 10%
Соціальні виплати	збори по безробіттю – 6,2%, пенсійний фонд – в рівному обсязі роботодавця і працівник	40-50%	9,2% працівники, 28,3% роботодавці	11% від заробітної плати	Пенсійний фонд – 9,3%, фонд страхування від хвороб – 6,9%, фонд зайнятості – 3,25%	5% сплачує роботодавець, 5% працівники	33%	29%

Для визначення ВДВ галузі слід використовувати міжнародні стандарти з деякою адаптацією до податкової специфіки, згідно з якими ВДВ являє собою суму прибутку, оплати праці працівників, нарахованої амортизації і бюджетних субсидій (засобів цільового фінансування).

Для цілей визначення податкового навантаження страхові внески та податки на виробництво виключені зі складу ВДВ, так як вони спотворюють показник податкового навантаження.

Таким чином, відношення абсолютної суми сплачених податків до ВДВ, незалежно від податкової політики, і буде характеризувати рівень оподаткування.

Формула розрахунку податкового навантаження [3, с. 156]:

$$ПН = \frac{ПП}{ВДВ} * 100 \quad (1)$$

де: ПН – рівень податкового навантаження, %;

ПП – сума податкових платежів, сплачених до бюджетів (включаючи страхові внески і митні збори), скоригована на паритет купівельної спроможності, дол. США;

ВДВ – сума ВДВ, скоригована на паритет купівельної спроможності, дол. США.

Для розрахунку показника передбачається в якості грошової валюти використовувати долар США, так як найчастіше саме в цій валюті публікуються дані міжнародними організаціями. Розроблений показник пропонуємо використовувати при порівняльній оцінці систем управління податками різних країн світу

Визначивши рівень податкового навантаження можна розглянути напрями вдосконалення податкової системи України з урахуванням світової практики [4, с. 8-10]:

1. Удосконалення механізму справляння податку на додану вартість передбачає:

– скорочення переліку пільгових операцій;

– поступовий перехід до диференційованої шкали ставок податку на основі позиції «товари першої необхідності – знижена ставка, усі інші товари – стандартна ставка». З метою наближення норм податкового законодавства України з питань справляння податку на додану вартість до відповідних положень ЄС запропоновано встановити стандартну ставку ПДВ на рівні 15% (зараз ставка ПДВ в Україні встановлена на рівні 20%);

– вдосконалення справляння податків з імпорту послуг.

2. Реформування механізму справляння непрямих податків в агропромисловому комплексі України (режим акумуляції), спрямованого на підтримку розвитку агропромислового виробництва, точніше пріоритетних напрямів діяльності та форм господарювання. У перспективі необхідне повне скасування його дії і перехід на систему бюджетного дотування окремих галузей сільського господарства, які потребують такої підтримки.

3. Трансформація нормативно-правової бази справляння податкової політики країни. Так, у нашій країні діючим основним документом є ПКУ, проте його наповнення не є до кінця відповідним європейським міркам.

Використання зарубіжного досвіду з питань удосконалення податкової політики України сприятиме економічному зростанню і поступової інтеграції держави в європейське співтовариство.

Література:

1. Концепція реформування податкової системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247504310.
2. Тихонова А.В. Світове оподаткування: статистичні аспекти / А.В. Тихонова // Продовольча політика і безпека. – 2016. – Т. 3. – № 1. – С. 19-40.
3. Омельченко Л.С. Необходимость реформирования налоговой системы Украины в современных условиях / Л.С. Омельченко, О.Е. Лактионова, И.В. Шурденко // Вісник Приазовського державного технічного університету. – Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. № 20. – С. 155-156.
4. Стратегічні напрями розвитку економіки України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 8-10.

СЕКЦІЯ 9. МАРКЕТИНГ

Гавриш О. М.

доцент кафедри менеджменту,
кандидат економічних наук

*Державний університет телекомунікацій
м. Київ, Україна*

СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Нині серед науковців немає єдиної точки зору щодо визначення сутності маркетингової стратегії та стратегія маркетингу. Так, на думку С. Гаркавенко «стратегія маркетингу – це докладний всебічний план досягнення маркетингових цілей» [2, с. 134]. Дж. Еванс та Б. Берман вважають, що «стратегія маркетингу – це діяльність, що визначає, як треба застосовувати структуру маркетингу, щоб повернути і задовольнити цільові ринки» [5, с. 46]. Як зазначає Ф. Котлер «стратегія маркетингу – логічна схема маркетингових заходів» [4, с. 129].

За словами Л. В. Балабанової «маркетингова стратегія – це основні напрями зосередження зусиль, філософія бізнесу підприємства в умовах маркетингової орієнтації» [1, с. 14]. Заслужує на увагу визначення В. Г. Герасимчука, зокрема він вважає, що «маркетингова стратегія – це система організаційно-технічних і фінансових заходів для активного впливу на попит і пропозицію товарів» [3, с. 29].

В результаті проведеного дослідження було виявлено, що поняття «маркетингова стратегія» та «стратегія маркетингу» за своєю сутністю відрізняються один від одного.

Стратегія маркетингу – це алгоритм дій щодо розробки та реалізації маркетингу на підприємстві. В свою чергу, маркетингова стратегія – це один з інструментів стратегічного маркетингу. Виходячи з цього, сформовано наступне визначення маркетингової стратегії: маркетингова стратегія – це сукупність дій підприємства, або окремих його підрозділів для здійснення активного впливу на

попит і пропозицію певного товару на ринку з метою забезпечення гармонійного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Сутність маркетингової стратегії в управлінні розвитком підприємства проявляється через функції, які вона виконує. Варто відмітити, що даному питанню в сучасній економічній літературі майже не приділяється уваги. На рис. 1 наведено функції маркетингової стратегії підприємства.

Рис. 1. Функції маркетингової стратегії підприємства

Інформаційна функція полягає в тому, що маркетингова стратегія є джерелом інформації про: підприємство, ринок на якому воно функціонує, кількість конкурентів. Крім того маркетингова стратегія будь-якого підприємства є комерційною таємницею, оскільки несе в собі інформацію про дії підприємства на ринку, і, у випадку, якщо така інформація потрапить до конкурентів, то такому підприємству буде надзвичайно важко вижити.

Окрім того, маркетингова стратегія стимулює реалізацію продукції підприємства, що забезпечує для нього отримання бажаного рівня доходів.

За допомогою маркетингової стратегії підприємство ефективно розподіляє свої ресурси задля досягнення поставлених цілей.

Суть соціальної функції полягає в прагненні підприємства реалізувати свою продукцію за вищими цінами, що зумовлює

необхідність виготовлення ним високоякісних товарів. Це відіграє значну роль в задоволенні потреб суспільства.

Варто відмітити, що маркетингова стратегія разом із іншими стратегіями виступає дієвим механізмом захисту від банкрутства, в чому й полягає її захисна функція.

Таким чином, вдало підібрана й уміло реалізована маркетингова стратегія дозволяє підприємству не тільки вижити в умовах жорсткої конкуренції, досягти нових конкурентних переваг, отримати додаткові суми прибутку, а й задовольнити потреби споживача. Тобто, маркетингова стратегія виконує важливу як економічну роль в діяльності будь-якого підприємства, так і соціальну.

Література:

1. Балабанова Л. В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: навч. посіб. / Під ред. Л. В. Балабанової. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 301 с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручник / С. С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 2002. – 712 с.
3. Герасимчук В. Г. Маркетинг: теорія і практика: навч. посіб / В. Г. Герасимчук. – К.: Вища школа, 1994. – 327 с.
4. Основы маркетинга / Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Дж., Вонг В. – Пер. с англ. – 2-е европ. изд. – М.; СПб.; К.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 944 с.
5. Эванс Дж. Маркетинг: Пер. с англ. / Дж. Эванс, Б. Берман. – М.: Экономика, 1993. – 335 с.

Кондрацький Б. В.

студент спеціальності «Економічна кібернетика»

*Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Рівненська область, Україна*

КОНТЕКСТНА РЕКЛАМА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Сьогодні ринок контекстної реклами фактично поділений між трьома найбільшими компаніями: Yandex Direct, Google AdWords і «Бігун». За наявними даними, в грошовому вираженні Yandex Direct володіє 55-60% ринку контекстної реклами країн СНД, Google ADWords – 20-22%, Бігун – 14-16%. Проте в Україні за останні 2 роки

популярність Yandex Direct різко впала через заборону даного сервісу в Україні. Розглянемо особливості кожної з них.

Таблиця 1

Особливості систем контекстної реклами

Система	Переваги	Недоліки
Yandex Direct	Чітко виділена цільова аудиторія оголошення	Низька захист від дій конкурентів
	Можливість обмеження зони показу оголошення	Негативне ставлення до реклами в цілому
	Системні «мінус-слова»	Наявність досвіду для налаштування оголошення
	Тимчасовий таргетинг	Формула виведення оголошення
Бігун	Зручний інтерфейс	Наявність недостовірної інформації
	Демонстрація на кількох десятках популярних ресурсів Інтернету	Платний таргетинг
	Гнучке управління ставками	Повільне оновлення статистики
	Завантаження статистичних даних в форматі Excel	Неможливість створення одного оголошення для кількох запитів
	Легкість редагування оголошення	
Google AdWords	Можливість розміщення відео	Відсутність знижок
	Онлайн статистика	
	Географічний таргетинг	
	Телефонна підтримка 24 години на добу	Погана «переглядуваність»
	Онлайн школа	

Yandex Direct найбільша система з усіх трьох. Це система контекстної реклами на сторінках Yandex і сайтах партнерів рекламної системи Yandex. Вона в 2001 році стала першим сервісом пошукової реклами в російськомовному інтернеті.

До переваг Yandex Direct варто віднести:

1. Чітко виділена цільова аудиторія оголошення. Yandex Direct використовує технологію показу оголошень, засновану на врахуванні інтересів користувачів – поведінковий таргетинг. Технологія поведінкового таргетингу дозволяє рекламодавцям ще більш прямо звертатися до цільової аудиторії, оскільки користувачам показуються пропозиції, що адаптуються під їх інтереси.

2. Можливість обмеження зони показу оголошення. Для обмеження показу оголошень певним користувачам, на Yandex Direct існує можливість заборони показу оголошень за IP-адресою користувача. Тим самим можна обмежити перегляд оголошення конкурентами.

3. Системні «мінус-слова». Це означає, що якщо пошукової запит містить виключені словосполучення, показ реклами здійснюватися не буде, і при цьому слова виключеного словосполучення можуть стояти в будь-якому порядку: до, після і між ними можуть бути додаткові слова.

4. Тимчасовий таргетинг. Якщо специфіка рекламованих послуг така, що показувати рекламу краще тільки в певні дні тижня і час доби, можна вказати час роботи кампанії. Тоді система автоматично включатиме покази всіх оголошень у вказаний проміжок часу і буде припиняти їх у інші періоди.

До недоліків Yandex Direct варто віднести:

1. Низька захист від дій конкурентів. «Накрутка кліків» шкодить рекламній системі, роблячи її менш привабливою для рекламодавця. Воно має усталений і статистично достовірно підрахований ринок і постійно бере свій «хакерський податок» близько 20%.

2. Негативне ставлення до реклами в цілому. Багато користувачів не хочуть «клікати» на рекламні оголошення просто тому, що погано ставляться до реклами в цілому.

3. Наявність досвіду для налаштування оголошення. Для ефективного налаштування оголошення необхідно враховувати особливості системи, щоб отримати мінімальну ціну за клік, високий відсоток переходів і, в підсумку, максимальну ефективність.

4. Формула виведення оголошення. У простому вигляді вона виглядає так: якщо люди переглядають оголошення, але не переходять за посиланням, то це оголошення вважається системою неякісним. Чим більше неякісним вважається оголошення, тим нижче воно розташоване, або його ціна буде гірше, ніж у хороших оголошень.

Відповідно у такого оголошення дуже мало шансів, що його прочитають.

Другий за значимістю на ринку СНД є система «Бігун». Система контекстної реклами «Бігун» не є пошуковою машиною в тому сенсі, як ми розуміємо «класичні» пошукові системи. «Бігун» об'єднує в своїй системі якусь спільність веб-ресурсів (сайтів) відбираються за деякими критеріями системи і транслює рекламно-контекстні блоки рекламодавця на цих сайтах таким чином, щоб смисловий зміст контекстного блоку рекламодавця, був адекватним вмісту сторінки веб-сайту, на якому транслюється даний блок.

До переваг системи «Бігун» належать:

1. Зручний інтерфейс. Дуже швидко здійснюється редагування групи слів з одним оголошенням. Можливий автоматичний підбір слів по сайту і підбір асоціацій по окремому слові.

2. Демонстрація на кількох десятках популярних ресурсів Інтернету. На даний момент більше 1000 сайтів входить в систему «Бігун». Це значно полегшує набір цільової аудиторії оголошення.

3. Гнучке управління ставками. Система надає користувачеві можливість виставити межу ставки на рекламу, і при цьому його ставка буде більше інших ставок на 1 цент, поки не буде досягнута межа.

4. Завантаження статистичних даних в форматі Excel. Даний формат дозволяє ретельно проаналізувати інформацію.

5. Легкість редагування оголошення. Гнучкий, призначений для користувача сервіс для редагування і додавання оголошень, можна одночасно працювати відразу з декількома оголошеннями.

До недоліків системи «Бігун» належать:

1. Наявність недостовірної інформації. Статистика системи побудована так, що буває складно скласти прогноз витрачання коштів на рекламну кампанію.

2. Платний таргетинг. Для того, що б оголошення досягло цільової аудиторії, доведеться заплатити до 25 у. о. за одне оголошення.

3. Повільне оновлення статистики. Не завжди користувач може подивитися кількість переходів, навіть за останню добу, що значно ускладнює аналіз ефективності оголошення.

4. Неможливість створення одного оголошення для кількох запитів. Деякі рекламні площадки, прив'язують показ оголошень до

певної групи запитів. При цьому страждає якість відвідувачів [1, с. 124].

І остання з трьох великих систем це Google AdWords. Завдяки передовим технологіям, дана система надає великі можливості для розміщення контекстної реклами в Інтернеті.

Позитивні властивості системи Google AdWords.

1. Можливість розміщення відео. Тільки в даній системі можна розмістити не тільки текст, а й відео в оголошенні, що може зацікавити потенційних клієнтів.

2. Онлайн статистика. 24 години на добу можна дивитися статистику по оголошенню, що значно спрощує роботу з оголошенням.

3. Географічний таргетинг. Дозволяє виключити оголошення розміщені в іншому регіоні, якщо потрібно, спрощуючи при цьому пошук.

4. Телефонна підтримка 24 години на добу. Якщо користувачеві здається, що з його оголошенням відбувається неполадки, то існує можливість зателефонувати в службу підтримки для усунення проблеми.

5. Онлайн школа. Перед розміщенням оголошення можна пройти навчання в онлайн школі Google AdWords, для отримання максимального ефекту від нього.

Негативні властивості системи Google AdWords

1. Відсутність знижок. Навіть при великому обсязі розміщення, знижки ніколи не надаються.

2. Погана «переглядуваність». Користуючись пошуковою системою Google AdWords, користувачі, як правило, звертають увагу тільки на результат видачі з лівого боку, а на правий, де розміщуються контекстні об'єкти явища, просто не звертають увагу [1, с. 125].

В Україні наразі можливо використовувати лише останню систему, в зв'язку з заборонаю російськомовних систем. Google AdWords на сьогоднішній день найбільш оптимальна система для розміщення контекстної реклами в Інтернеті. Це доводить найбільша і постійно зростаюча аудиторія, велика поширеність та цілодобова підтримка користувачів.

Література:

1. Совершаева С. В. Контекстная реклама как инструмент маркетинга на российском рынке: анализ основных систем размещения. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/kontekstnaya-reklama-kak-instrument-internet-marketinga-na-rossiyskom-rynke-analiz-osnovnyh-sistem-razmescheniya>. (дата звернення: 12.02.2019).

Kushchova V. S.

student specialty marketing

Scientific supervisor: **Svitlana Yaremenko**

Cand. of Economic Sciences, Associate Professor

Language advisor: **Halyna Miasoid**

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Alfred Nobel University

Dnipro, Ukraine

NEUROMARKETING OR HOW TO ENTER TO THE CUSTOMER'S BRAIN

In the modern society it is not enough to create a new and quality product. The success of any goods or service depends on how it is placed on the market. In conditions of high competition, marketing takes responsibility for ensuring and sustaining the success of a new or already well-known product. For these reasons, companies are willing to spend billions of dollars annually on marketing research, surveys and forecasting the success of goods.

With growth rates of communications technologies, it is becoming difficult for marketers to predict the preferences and opinions of consumers. Therefore, at the present stage of marketing, specialists start using the neuroscience, which allows them to understand consumer behavior. In other words, this science helps to 'enter' to the human's brain.

Neuromarketing is a new course in marketing, which uses brain research to study the behavior of customers. This approach is very important and widespread, since it has no errors. By using high-tech brain scanning techniques, neuroscientists measure subconscious reactions of consumers to various marketing elements such as packaging, advertising, brand etc. The received information helps to understand how the consumer makes a decision.

The mechanisms underlying the application of neuromarketing methods are based on the knowledge that all information perceived by

people enters into their brain through the senses: touching, sense of smell and vision. Ninety percent of the information a person takes visually. That is why it is so important to attract the consumer's attention to the appearance of the product. Therefore, manufacturers usually use striking colors in the logos of goods. Another important reception is aroma marketing. This is a rather original method, during which the goods and premises where this product is sold are flavored. Thus, the neuromarketing techniques used as aggregate allow equipping the trading ranks to maximize the incentive for consumers to make a purchase.

Consumers do not always perceive something objectively, rather the opposite; they can try absolutely the same cakes in different cafes, but one group of people who liked the interior in one of them will say that in this cafe the cakes are tastier. The second group of people will appreciate the taste of cakes where they have tasted them in a pleasant company and so on. That is, the estimation of a person will depend not only on the object of research, but also on personal feelings and factors that are more important for customer.

Research in neuromarketing is important for the manufacturer to make an effective advertising campaign. The main advantage of neuromarketing is the assessment of the instant and live reaction to advertising. This allows the manufacturer not to spend money on advertising campaigns, which in the future will bring losses, since they have remained unclear or just unnoticed by consumers. In addition, this concept helps to learn the target audience and of course, it will lead to increasing of the profit in the future.

Therefore, neuromarketing in advertising is an integral part of the successful promotion of the product. Nowadays more and more marketers are focusing on neuromarketing researches. A relatively small number of studies conducted in this area do not prevent the conclusion that neuroimaging is an instrument of the future, which opens wide opportunities for marketers. Its main advantage is that it gives access to information inaccessible in the usual way.

Сотников Ю. Н.

кандидат экономических наук,
доцент кафедры маркетинга

Ерешко А. И.

аспирант кафедры маркетинга

*Одесский национальный экономический университет
г. Одесса, Украина*

ПРАКТИЧНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИЙ BIG DATA В ПОЛИТИКЕ КОМПАНИЙ

Практическая деятельность современного общества непосредственно пересекается с цифровыми технологиями. Массовое распространение принципиально новых моделей использования разного рода устройств и интернет-сервисов послужило точкой отправки для проникновения больших данных почти во все сферы. Крайне тяжело определить отрасль, в которой умение оперирования данными, анализ взаимосвязи между ними и принятие взвешенных решений не предоставит предприятиям разных вертикалей потенциал для роста показателей прибыльности и повышения эффективности.

Перенасыщенность рынка товарами и услугами, где вектор направления формирует потребитель, стремление удовлетворить запросы всех и каждого, а не просто достичь поставленного уровня продажи, циклично вынуждают создателей любого нового продукта достичь определенного инсайта. Прорыв к нахождению решения поставленной проблемы, состоящей в ориентации на конкретного потребителя, факторов, оказывающих на него влияние, мотивов поведения, процессов принятия решения о покупке товара возможна лишь при качественном анализе полученной информации. Однако учитывая информационную революцию и «засоренность» общества разного рода информацией ставит под вопрос обновление, фильтрацию и конкурентноспособность массивов данных. Основопологающей причиной этого среди укоренившихся методов обработки стало появление понятия Big Data [2, с. 153].

Понятие Big Data подразумевает действия с разнообразного рода данными огромного объема, извлеченными с различных источников с целью повышения эффективности принятия управленческих решений путем кардинальных изменений в анализе информации. Данное

определение является суммирующей техники и технологии, которые на грани своих возможностей извлекают суть из гигантских информационных массивов. Несмотря на достаточно малый период существования сектора Big Data в наши дни известны оценки эффективного использования этих технологий, основанные на реальных примерах. Один из наивысших показателей получен в энергетике – по оценкам аналитиков, аналитические технологии Big Data способны на 99% повысить точность распределения мощностей генераторов, а сфера охраны здоровья США благодаря Big Data может сэкономить \$ 300 млрд [4, с. 790].

Big Data направлена на поиск скрытых закономерностей рынка, предпочтений потребителей, ранее не известных корреляции и предопределение других необходимых инсайтов.

Первой и самой весомой индустрией, оперирующей Big Data стала «мировая паутина»: благодаря этой технологии абсолютно вся информация и оффлайн действия не остаются незамеченными (запросы в поисковых системах, разговоры в чатах, платежи через электронные платежные системы). Вся собранная информация используется компанией, ставящей перед собой цель – создать персональный профиль каждого отдельного покупателя и путем адресной рассылки соответствующей рекламы провести рекламную кампанию и разработать новейшие технологии манипулирования сознанием общества как потребителя [3, с. 47].

Аналитика больших данных становится одной из самых востребованных задач в современном бизнесе. По оценкам компании Frost & Sullivan в 2021 году общий объем мирового рынка аналитики больших данных увеличится по сравнению с показателем 2016 года более чем в 2,5 раза и составит \$67,2 млрд, при ежегодных темпах роста на уровне 35,9%, при этом крупнейшими сегментами рынка станут производственный сектор, финансы, здравоохранение, охрана окружающей среды (ООС) и розничная торговля (рис. 1).

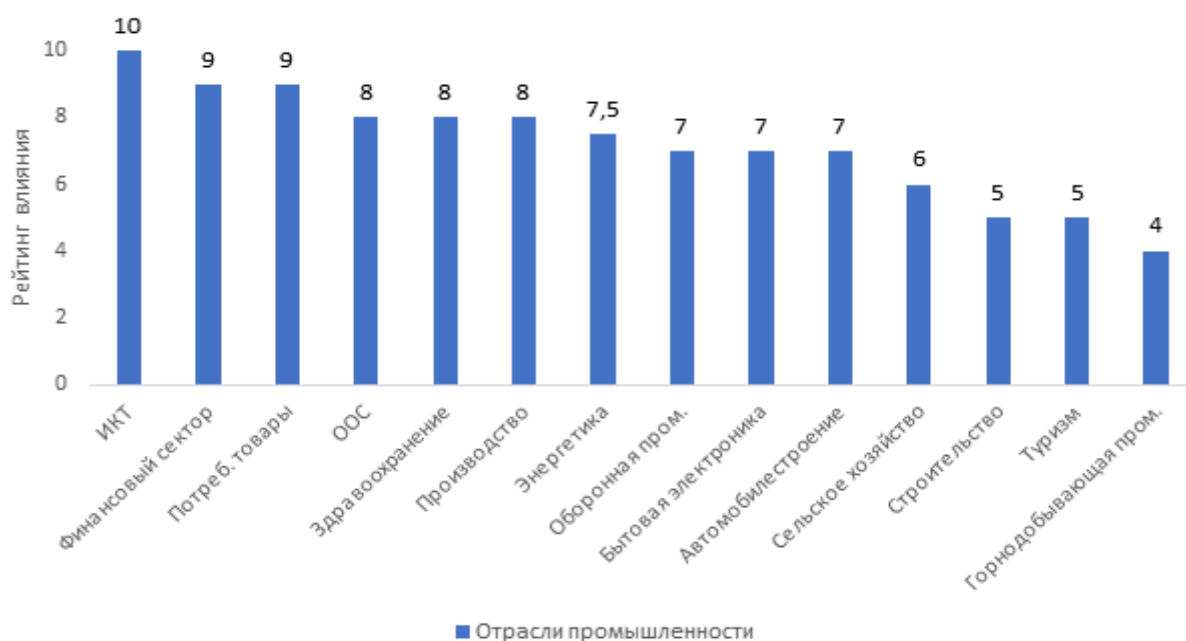

Рис. 1. Диаграмма влияния различных отраслей на рынок аналитики больших данных

Источник: [http://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Большие_данные_\(Big_Data\)_мировой_рынок](http://www.tadviser.ru/index.php/Статья:Большие_данные_(Big_Data)_мировой_рынок)

Технология Big Data предоставляет услуги, помогающие раскрыть коммерческий потенциал мегамассивов данных за счет поиска ценных закономерностей и фактов путем объединения и анализа больших объемов данных.

1) volume (объем): практически на всех предприятиях увеличиваются объемы данных; создаются новые виды информации;

2) variety (разнообразие): огромное разнообразие форматов и типов данных: фотографии, видео-, аудиозаписи, таблицы, документы, транзакции. Все это трудно хранить и анализировать;

3) velocity (скорость): высокая скорость обработки и анализа данных;

4) value (ценность): хранение и обработка большого объема данных принесут большую пользу.

Применение технологии Big Data позволяет использовать полученную от пользователей информацию не только при разработке нового продукта. Также, основываясь на анализе полученных данных, компания получит возможность видоизменять существующие продукты и услуги, изменять политику ценообразования для обеспечения персонализации предложений [1, с. 57].

Однако следует отметить, что на практике существуют многочисленные препятствия в области реализации решений Big Data, такие как низкое качество данных, конфиденциальность данных, сложная техническая осуществимость и т.д. В дальнейшем масштабном использовании все эти препятствия будут преодолены, поскольку существует большой неиспользованный потенциал для улучшения операционной эффективности, приобретения опыта работы с клиентами и создания новых бизнес-моделей, а Big Data уже стала конкурирующим вектором силы в высококонкурентных отраслях.

Литература:

1. Дэвис У. Индустрия счастья. Как Big Data и новые технологии помогают добавить эмоцию в товары и услуги / Уильям Дэвис. – М.: «Эксмо», 2017. – 288 с.
2. Измалкова С. А., Головина Т. А. Использование глобальных технологий «BIG DATA» в управлении экономическими системами // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. № 4–1., 2015. – С. 151–158.
3. Майер-Шенбергер В. Большие данные. Революция, которая изменит то, как мы живем, работаем и мыслим: пер. с англ. / В. Майер-Шенбергер, К. Кукьер. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 240 с.
4. Матраева Л. В., Башина О. Э. Современные тренды использования технологии big data в экономических процессах в практике зарубежных и отечественных компаний // Экономика и предпринимательство. № 5–1(82–1), 2017. – С. 788–791.
5. Большие данные (Big Data) мировой рынок: [Электронный ресурс]: // Электрон. версия печат. публ. URL: [http://www.tadviser.ru/index.php/Статья: Большие_данные_\(Big_Data\)_мировой_рынок](http://www.tadviser.ru/index.php/Статья: Большие_данные_(Big_Data)_мировой_рынок) (дата обращения: 17.02.2019).

Наукове видання

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ

м. Київ, 23 лютого 2019 року

Аналітичний центр «Нова Економіка»
Адреса кореспонденції: 01103, м. Київ, а/с 40
Електронна пошта: info@nef.kiev.ua
сайт: www.nef.kiev.ua Т: +38 066 999 20 81
Підписано до друку 28.02.2019 р. Здано до друку 28.02.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 6,98.
Тираж 100 прим. Зам № 1902-02.